

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇEDEKİ FİİLİMSİ YAPILARIN FRANSIZCAYA
ÇEVİRİLERİNİN ÖRNEKLEM ÜZERİNDEN İNCELENMESİ**

EMEL ÖZTÜRK

BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ziya TOK

KIRIKKALE-2022

**T.C.
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**TÜRKÇEDEKİ FİİLİMSİ YAPILARIN FRANSIZCAYA
ÇEVİRİLERİNİN ÖRNEKLEM ÜZERİNDEN İNCELENMESİ**

EMEL ÖZTÜRK

BATI DİLLERİ VE EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Ziya TOK

KIRIKKALE-2022

KABUL-ONAY

Emel ÖZTÜRK tarafından hazırlanan “TÜRKÇEDEKİ FİİLİMSİ YAPILARIN FRANSIZCAYA ÇEVİRİLERİNİN ÖRNEKLEM ÜZERİNDEN İNCELENMESİ” adlı tez çalışması, aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ ile Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Ziya Tok

İmza:.....

Batı Dilleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Prof. Dr. İlhami SİĞİRCİ

İmza:.....

İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Onur Özcan

İmza:.....

Fransızca Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, Kırıkkale Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 30/06/2022

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Doç. Dr. Abdussamed YEŞİLDAĞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYANI

Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- o Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- o Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- o Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- o Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- o Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Emel ÖZTÜRK

30/06/2022

ÖZET

TÜRKÇEDEKİ FİLİMSİ YAPILARIN FRANSIZCAYA ÇEVİRİLERİNİN ÖRNEKLEM ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

Kırıkkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Ziya TOK

Haziran 2022, 86 sayfa

Duyguların, düşüncelerin ve isteklerin aktarılmasında kullanılan, kaynağını yaşamdan alan ve nesiller boyu süregelen dil yaşanan bir süreçtir. Bu sürecin içerisinde kaçınılmaz bir biçimde var olan iletişim ise toplumların kendilerini yeniden üretebilmelerinde ve yenileyebilmelerinde gerekli olan verileri başka sistemlerden almak için kullanılan bir araçtır. Toplumlar arası iletişim ise ancak çeviri yoluyla gerçekleşir. Bilindiği üzere Türkçe sondan eklemeli ve kelime köklerine gelen yapım ekleriyle yeni kelimeler üreten bir dildir. Avrupa dillerine göre farklı bir dilbilgisel yapıya sahip olan Türkçeden başka bir dile çeviri yaparken birtakım zorluklarla karşılaşmak olası bir durumdur. Bu zorlukların ortaya çıkabileceği dilbilgisel yapılardan biri de Türkçedeki fiilimsi yapılardır. Bu çalışmanın amacı Türkçedeki fiilimsi yapıların Fransızcaya çevirilerinin incelenmesidir. Çalışmada örneklem olarak Orhan Pamuk'un "*Benim Adım Kırmızı*" adlı romanı ve bu romanın Gilles Authier tarafından Fransızcaya çevirisi alınmıştır. Adı geçen çalışma Gideon Toury tarafından geliştirilen betimleyici çeviri çalışmaları bağlamında "öncül" "süreç öncesi" ve "çeviri süreci" normları açısından ele alınmıştır. Bu normlar bağlamında çalışmadaki örnek çözümlerinin "yeterlilik" ve "kabul edilebilirlik" kutuplarından hangisine daha yakın olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Örneklemde geçen fiilimsiler betimleyici çeviri çalışmaları doğrultusunda karşılaştırmalar yapılarak incelenmiştir. Bu tez çalışmasının öncelikle çeviri, çeviribilim, mütercim-tercümanlık ve Fransızcanın yabancı dil olarak öğretimi alanlarında yapılacak olan çalışmalar olmak üzere bu alana ilgi duyan herkese katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çeviribilim, Fiilimsiler, Benim Adım Kırmızı, Orhan Pamuk, Fransızca

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE TRANSLATION OF THE VERBAL STRUCTURES IN TURKISH INTO FRENCH THROUGH SAMPLE

Kırıkkale University

Graduate School of Social Sciences

Department of Western Languages and Literatures, Master's Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Ziya TOK

June 2022, 86 pages

Language, which is used to convey feelings, thoughts and wishes, takes its source from life and continues for generations, is a lived process. Communication, which inevitably exists in this process, is a tool used to obtain the data necessary for societies to reproduce and renew themselves from other systems. Inter-communal communication takes place only through translation. As it is known, Turkish is an agglutinative language and that produces new words with derivational affixes. It is possible to face the difficulties when translating from Turkish into another language which has a different grammatical structure compared to European languages. One of the grammatical structures in which these difficulties may arise is the gerundial structures in Turkish. The purpose of this study is to examine of translations the gerundial structures in Turkish into French. In this study, Orhan Pamuk's novel called "My Names is Red" chosen as a paradigm for the study was translated into French by translator Gilles Authier by the name of "*Mon Nom est Rouge*". The translation work has been studied within the "initial norms", "preliminary norms" and "operations norms" prescribed by the target-oriented translation approach of Gideon Toury. Within the context of the norms, it is tried to determine whether the translations is closer to the "adequacy" pole or the "acceptability" pole. The gerundial structures in the paradigm were analyzed using descriptive and comparative strategies. It is hoped that this thesis will contribute to everyone who is interested in this field, primarily in the fields of translation, translation studies, translation-interpretation and the teaching of French as a foreign language.

Key Words: Translation Studies, Verbal, My Name Is Red, Orhan Pamuk, French.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın tamamlanması için benden hiçbir desteğini esirgemeyen kıymetli danışmanım Doç. Dr. Ziya Tok hocama gerek ayırdığı vakit ve gerek gösterdiği sabır için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Bu süreçteki destekleri yadsınamaz ölçüde değerlidir. Kırıkkale Üniversitesinde lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bana öğretmiş oldukları her şey için tüm değerli hocalarıma en içten teşekkürlerimi sunarım. Her zaman olduğu gibi, bu süreçte de her koşulda yanımda olan kıymetli eşime ve canım aileme sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

Sayfa

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
1. GİRİŞ	1
2. ÇEVİRİ KURAMLARI	5
2.1. Çeviri.....	5
2.2. Çeviriye Dilbilimsel Yaklaşımlar.....	9
2.3. Çeviribilim Odaklı Yaklaşımlar ve Kuramlar	9
2.3.1. Erek Odaklı Çeviri ve Kuramları.....	10
2.3.1.1. İşlevsel Yaklaşımlar	10
2.3.1.2. Skopos Kuramı –	10
2.3.1.3. Eylem Kuramı	11
2.3.2. Betimleyici Çeviri Çalışmaları	11
2.3.2.1. Çoğul Dizge Kuramı – Itamar Even-Zohar	12
2.3.2.2. Erek Odaklı Çeviri Kuramı	12
2.4. Çeviri Stratejileri	14
3. FİİLİMSİLER	17
3.1. Türkçede Fiilimsi Kavramı	17
3.2. Türkçede Fiilimsi Türleri	18
3.2.1. İsim-Fiil	18
3.2.2. Sıfat-fiil.....	21
3.2.3. Zarf-Fiil.....	27

4. ÖRNEKLEM İNCELEMESİ	37
4.1. Orhan Pamuk.....	37
4.2. Gilles Authier	37
4.3. Karşılaştırmalı Çeviri İncelemeleri	37
4.3.1. Süreç Öncesi Çeviri Normları.....	38
4.3.2. Süreç Normları.....	39
4.4. Karşılaştırmalı Metin Çözümlenmeleri	41
4.4.1. İsim-Fiil Çözümlenmeleri.....	41
4.4.2. Sıfat-Fiil Çözümlenmeleri	44
4.4.3. Zarf-fiiller Çözümlenmeleri.....	52
5. SONUÇ.....	75
KAYNAKLAR	77
EKLER.....	81
EK-1 Kaynak Metin Ön Kapağı.....	82
EK-2 Kaynak Metin İç Sayfası	83
EK-3 Hedef Metin Ön Kapak.....	84
EK-4 Hedef Metin İç Sayfası	85
ÖZGEÇMİŞ.....	86

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 4.1. “-ıŖ,-uŖ” isim-fiil çözümlemesi	41
Çizelge 4.2. “-iŖ, -üŖ” isim-fiil çözümlemesi	42
Çizelge 4.3. “-mak” isim-fiil çözümlemesi.....	42
Çizelge 4.4. “-mek” isim-fiil çözümlemesi.....	43
Çizelge 4.5. “-ma” isim-fiil çözümlemesi.....	43
Çizelge 4.6.”-me” isim-fiil çözümlemesi.....	43
Çizelge 4.7. “-en” sıfat-fiil çözümlemesi.....	44
Çizelge 4.8. “-an” sıfat-fiil çözümlemesi	44
Çizelge 4.9. “- () r” sıfat-fiil çözümlemesi.....	45
Çizelge 4.10. “-mez” sıfat-fiil çözümlemesi	45
Çizelge 4.11. “-maz” sıfat-fiil çözümlemesi	46
Çizelge 4.12. “-ecek” sıfat-fiil çözümlemesi	46
Çizelge 4.13. “-acak” sıfat-fiil çözümlemesi	47
Çizelge 4.14. “-mıŖ” sıfat-fiil çözümlemesi.....	47
Çizelge 4.15. “-miŖ” sıfat-fiil çözümlemesi.....	48
Çizelge 4.16. “-muŖ” sıfat-fiil çözümlemesi.....	48
Çizelge 4.17. “-müŖ” sıfat-fiil çözümlemesi	49
Çizelge 4.18. “-dık (+ı)” sıfat-fiil çözümlemesi	49
Çizelge 4.19. “-dik (+i)” sıfat-fiil çözümlemesi	50
Çizelge 4.20. “-duk (+u)” sıfat-fiil çözümlemesi.....	50
Çizelge 4.21. “-dük(+ü)” sıfat-fiil çözümlemesi.....	51
Çizelge 4.22. “-esi” sıfat-fiil çözümlemesi	51
Çizelge 4.23. “-a” zarf-fiil çözümlemesi.....	52
Çizelge 4.24. “-e” zarf-fiil çözümlemesi.....	52

Çizelge 4.25. “-arak, -erek” zarf-fiil çözümlemesi	53
Çizelge 4.26. “-ıp” zarf-fiil çözümlemesi	54
Çizelge 4.27. “-ip,- up” zarf-fiil çözümlemeleri	54
Çizelge 4.28. “-üp” zarf-fiil çözümlemesi	55
Çizelge 4.29. “-ınca” zarf-fiil çözümlemesi.....	55
Çizelge 4.30. “-ince” zarf-fiil çözümlemesi.....	56
Çizelge 4.31. “-unca, -ünce” zarf-fiil çözümlemeleri	57
Çizelge 4.32. “-eli” zarf-fiil çözümlemesi	57
Çizelge 4.33. “-madan” zarf-fiil çözümlemesi.....	58
Çizelge 4.34. “-meden” zarf-fiil çözümlemesi.....	58
Çizelge 4.35. “-(ı)r...maz” zarf-fiil çözümlemesi.....	59
Çizelge 4.36. “-(i)r...mez” zarf-fiil çözümlemesi.....	59
Çizelge 4.37. “-ken” zarf-fiil çözümlemesi.....	60
Çizelge 4.38. “-dikça” zarf-fiil çözümlemesi.....	60
Çizelge 4.39. “-dikçe” zarf-fiil çözümlemesi.....	61
Çizelge 4.40. “-dukça” zarf-fiil çözümlemesi.....	61
Çizelge 4.41. “-dükçe” zarf-fiil çözümlemesi.....	62
Çizelge 4.42. “-tıkça” zarf-fiil çözümlemesi.....	62
Çizelge 4.43. “-tikçe” zarf-fiil çözümlemesi.....	63
Çizelge 4.44. “-tukça” zarf-fiil çözümlemesi.....	63
Çizelge 4.45. “-tükçe” zarf-fiil çözümlemesi.....	64
Çizelge 4.46. “-dığında” zarf-fiil çözümlemesi	65
Çizelge 4.47. “-tığında” zarf-fiil çözümlemesi	65
Çizelge 4.48. “-tüğünde” zarf-fiil çözümlemesi	66
Çizelge 4.49. Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri	67

1. GİRİŞ

“Her dil dile getirdiği Őeylerin evirisidir: Dile getirilenler dile evrilenlerdir.

Dil, evirdiklerinin toplamıdır...”

Nermi UYGUR

Dil insanlar arasında iletişim için kullanılan sözlü ve yazılı göstergeler dizgesidir. İletişimin en temel unsuru olan dil kavramı pek çok araştırmacı tarafından farklı Şekillerde tanımlanmıştır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde dil* “İnsanların düŐündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya iŐaretlerle yaptıkları anlaŐma” Şeklinde tanımlanmıştır Berke Vardar, dili “belli bir insan topluluğuna özgü, çift eklemli sesli göstergeler dizgesi” (2002: 71) Şeklinde ifade etmiştir. İnsanlığın varoluŐundan bu yana incelenmekte olan “dil, insanlık tarihi boyunca bireylerin ve toplumların birbirleriyle iletişim kurabilmek için ihtiyaç duydukları en önemli gereksinimlerden biridir” (Tok, 2019b: 560). Dolayısıyla dil, iletişimin gereksinimleri arasında oldukça önemli bir yere sahiptir. Tüm bu tanımların ortak noktası “ iletişim” kavramıdır.

Dil bir iletişim aracı olup tam anlamıyla çevirinin kendisidir. İnsanlar arasında bir iletişim aracı olan dil Şekil ve anlam bütünlüğünden kaynaklanan bir sistemdir. İletişim kurmayı amaçlayan bir insan, ileteceği bildiriye belirledikten sonra bu bildirinin içerdiği anlamı sözcüklere dönüŐtürerek tümceler oluşturur. Çeviri de bir dilde gerçekleştirilen bu eylemin bir başka dile aktarımını ifade etmektedir. Başka bir ifadeyle, eviri bir dilde oluşturulan anlamsal bütünlüğün hedef dildeki anlam bütünlüğü ile eŐleŐtirilmesi ancak aktarma yapılırken de diğer bir dilde anlam bütünlüğünün korunmasına dikkat edilmesi demektir.

*<https://sozluk.gov.tr/>

Bu çalışmanın amacı Türkçedeki fiilimsilerin Fransızcaya çevirilerini bir örneklem üzerinden incelemek ve bu yapıların Fransızcaya aktarımında karşılaşılmaları muhtemel güçlüklerle çözüm önerileri sunmaktır. Bilindiği üzere Türkçe sondan eklemeli ve kelime köklerine gelen yapım ekleriyle yeni kelimeler üreten bir dildir. Avrupa dillerine nazaran farklı bir dilbilgisi yapısına sahip olan bu dilden, farklı dil ailesinden bir dile çeviri yaparken zorluklarla karşılaşmak olağan bir durumdur. Türkçeden Fransızcaya çeviride ve Fransızca öğreniminde en çok zorlanılan konulardan biri Türkçedeki fiilimsi yapılardır. Fiilimsiler, fiil köküne gelen eklerle üç alt başlıkta (isim-fiil, sıfat-fiil, zarf-fiil) incelenen dilbilgisel bir yapıdır. Gerek Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde gerekse Türkçeden Fransızcaya çeviri sürecinde Türkçedeki fiilimsilerin içerdiği güçlükler dikkate alındığında böyle bir çalışma yapmanın gerekliliği daha iyi anlaşılmaktadır.

Örneklem olarak Orhan Pamuk'un "*Benim Adım Kırmızı*" adlı romanı ve aynı romanın Fransızcaya Gilles Authier tarafından "*Mon nom est rouge*" adıyla yapılan çevirisi seçilmiştir. Bu örneklemin seçilmesinin en önemli sebepleri arasında, yazarın romanda Türkçe fiilimsi örneklere fazlasıyla yer vermesi ve eseri anadili Fransızca olan bir çevirmenin Türkçe aslından Fransızcaya çevirmesidir. Ayrıca Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* adlı eseri birkaç farklı dilde sözdizimsel, dilbilgisel veya kültürel öğeler gibi farklı alanlarda incelenmiş ancak Türkçe dilbilgisindeki fiilimsilerin Fransızcaya çevirileri konusunda herhangi başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bundan dolayı bu çalışmanın literatüre katkı sağlaması açısından önemli bir çalışma olduğunu düşünmekteyiz.

Bu çalışma Türkçedeki fiilimsi yapılar ve bu yapıların türleriyle Fransızca karşılıklarının çeviri açısından değerlendirilmesini kapsamaktadır. Bu bağlamda, öncelikle Türkçedeki fiilimsi yapıların tanımı yapılacak, fiilimsilerin türleri, anlamları, oluşum yöntemleri üzerinde durulacak ve bunların Fransızcadaki karşılıkları örneklem incelenerek tespit edilecektir. Genel çeviri stratejileri bağlamında ele alınmıştır.

Çalışmanın bölümlerine kısaca bakıldığında, ilk bölümde çeviri kavramı ve bu kavramın incelendiği dilbilimsel ve çeviribilim odaklı yaklaşımlar hakkında kuramsal bilgiler verilecektir. Çalışmamıza temel oluşturan erek odaklı çeviri kuramı ve çeviri stratejileri bu bölümde özet olarak ele alınacaktır.

Çalışmanın ikinci bölümde tezin ana konusu olan Türkçedeki fiilimsiler hakkında kuramsal bilgilere yer verilecektir. Fiilimsiler hakkında verilen temel bilgiler örneklemimizde saptanan fiilimsi örnekleri ile desteklenecektir. Her fiilimsi eki için örneklemimizden iki adet örnek seçilmiş, örneklemimizde örnek bulunamadığında ise ek kaynaklardan alıntılara yer verilecektir.

Çalışmanın örneklem incelemesi bölümü üçüncü bölümünde öncelikle kaynak metin yazarı Orhan Pamuk ve “*Benim Adım Kırmızı*” adlı eseri, hedef dilde “*Mon Nom est Rouge*” adlı çevirisi ve çevirmeni hakkında bilgi verilecektir. Sonrasında kaynak metin ile Fransızca çevirisi Toury’nin süreç öncesi, süreç normları ve süreç sonrası normlar kapsamında ele alınacaktır. Çözümlemeler kaynak metin ile çevirisi karşılaştırmalı çeviri yöntemi uygulanarak erek odaklı çeviri kuramı ve çeviri stratejileri bağlamında irdelenecektir. Kaynak kültür ve alıcısının ön planda tutulduğu çeviriler “yeterli” çeviri kutbunda değerlendirilirken hedef dil ve kültür normlarına göre yapılan çeviriler ise “kabul edilebilir” çeviri kutbunda değerlendirilecektir.

İnceleme kısmına geçmeden önce bir sonraki bölümde çalışmaya temel oluşturacak olan kuramsal çerçeveye kısaca değinmek yerinde olacaktır.

2. ÇEVİRİ KURAMLARI

2.1. Çeviri

Çeviri tarihine bakıldığında bugün kullanılan dillerin geçmişten günümüze kadar kaçınılmaz olarak çeviri üzerinden birbirlerini etkiledikleri dolayısıyla insanlar arasındaki iletişimin sağlandığı görülmektedir. Çeviri tarihi ile ilgili yapılan araştırmalarda bugüne kadar çevirinin hem tarihsel hem de kuramsal açıdan geniş bir biçimde ele alındığı görülmektedir.

Çevirinin incelendiği ilk dönemde çevirinin tarihsel gelişimi açısından en önemli yaklaşımlar incelenmiştir. “Bu dönemin çevirileri ele alındığında, çevirmenlerin yazılı metinleri çevirirken sözcüğü sözcüğüne diye adlandırılan çeviri yöntemlerini değil kelimeleri morfolojik stratejilerle küçük birimlere ayırarak oluşturdukları yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir” (Vermeer, 1992: 218). Çeviri tarihine bakıldığında ‘sözcüğü sözcüğüne’ ve ‘anlamına göre’ çeviri olmak üzere iki farklı çeviri sınıflandırılması yapıldığı ve günümüzde de hâlen bu sınıflandırmaların tartışıldığı görülmektedir. Bu dönemde çeviri sınıflandırmalarının yanı sıra “kaynak metin odaklı” ve “hedef metin odaklı” çeviri yaklaşımları da benimsenmiştir. “Hedef metin odaklı” çeviri yaklaşımı tarihte Cicero ve Horatius dönemine kadar uzanabilmektedir. İncil çevirisi alanında en tanınmış isimlerden Aziz Jerome, Martin Luther, çeviribilimci Eugene Nida, Etienne Dolet ve Alexander Fraser Tytler çeviri eyleminin ‘anlamına göre’ çeviri stratejisi ve “hedef metin odaklı” çeviri yaklaşımı doğrultusunda yapılabileceğini savunan önemli çevirmen ve çeviribilimci kimselerdir. Ancak çevirmen Etienne Dolet kaynak metin üzerinden “anlamına göre” çeviriyi savunmuştur. “Anlamına göre” çeviri stratejisine açık bir karşı duruş sergileyen Alman teolog ve yorumbilimci Friedrich Schleiermacher “sözcüğü sözcüğüne” çeviri anlayışıyla birlikte “kaynak odaklı” çeviri yaklaşımını benimsemiştir.

Çevirinin ele alındığı ilk dönemde çeviri ile din arasındaki ilişkiler oldukça hassastır ve din çeviri anlayışında en temel etkidir. Bu dönemde kilise çeviriye dair her şeyde hakimiyet kurma çabası içerisindedir. Din ile çeviri ilişkisi hakkında Etienne Dolet

örneğine bakmak yeterli olacaktır. Dolet tarihte ilk “çeviri şehidi” olarak anılmaktadır. Dolet’in çeviriye bakış açısını Munday şu şekilde aktarmıştır: “Bir dilden diğerine nasıl iyi çeviri yapılır” (La maniere de bien traduire d’une langue en aultre) başlığını taşıyan metinde Dolet, çevirmenin kaynak ve erek dilleri çok iyi bilmesi, kaynak metni çok iyi anlaması ve gerektiği yerde anlam belirsizliklerini açığa kavuşturması, sözcüğü sözcüğüne çeviriden kaçınarak erek dilde akıcı bir metin yaratması gerektiğinin altını çizer (Munday, 2001: 27; akt Gürçağlar). Bu ilk dönem çeviri açısından çevirinin olanaklarının tartışıldığı, çevirmenlerin çeviriye bakış açılarının ele alındığı, kuramsallaşma yolunda adımların atıldığı bir dönemdir. İkinci dönem ise çevirinin kuramsal gelişiminin ele alındığı dönem olarak değerlendirilebilir.

Geçmiş insanlık tarihi kadar eski dönemlere uzanan çevirinin tanımı konusunda günümüze kadar birçok tanım yapılmış ve çoğu da genel anlamda ortak bir noktada hemfikirlerdir. Berke Vardar’a göre çeviri “bir dilde (kaynak dil) düzenlenmiş bildirileri anlam ve biçim bakımından eşdeğerlik sağlayarak bir başka dile (erek dil) aktarma işlemi” olarak tanımlar (Vardar, 2002: 60). Yalçın’ın (2011: 521) ifadesiyle “Çeviri, çevirmen sayesinde gerçekleşen, toplumların bilgilerini birbirleriyle paylaşmalarını sağlayan bir yoldur”, Göktürk’e göre ise “tek tek diller ötesinde bir ortak dildir çeviri, dillerin dilidir” (2013: 15-16). “Çeviri etkenliktir. Verimi: Olandan kalkarak bir yeniden kurma, olanı türlü türlü katkılarla yoğurma, olanı aşmadır. Olanı olduğu gibi değil, varlık düzenini değiştirerek sunar. Ama olanın kendisini değiştiremez; olanı dil kılığında başka bir varoluşa geçirir” (Uygur, 1962: 714). Çeviriyle ilgili tüm bu tanımlamalardan hareketle, çevirinin basit bir aktarım olmadığı, kaynak ve hedef dillerin kültürleri başta olmak üzere, birçok unsurun göz önünde bulundurulduğu ve bu bağlamda çeşitli aşamalardan oluşan çok katmanlı bir işlem olduğu söylenebilir. Zira çeviride amaç sadece kaynak dildeki metni hedef dilde basitçe ifade etmek değil, kaynak metindeki iletinin hedef dil kitesince doğru bir şekilde anlaşılmasını sağlamaktır. Uygur’a göre “Bir dil-yapıtının başka bir dile yapılan birkaç çevirisinin hepsi de bir dilde söyleneni öbüründe söylüyorsa, yetkin, başarılı bir çeviridir” (1962: 715). Tok’a göre ise “dilin yapısı gereği içinde barındırdığı bu karmaşık yapının çeviri aşamasında doğru bir şekilde çözümlenmesi ve daha sonra ortaya çeviri ürününün konulması gerekmektedir” (2019a: 909). Aksi takdirde çeviri eylemi tam anlamıyla gerçekleşemez ve ortaya başarısız bir çeviri ürünü çıkar. Bu durumda çevirinin kalitesinde olumsuz bir durumun varlığından söz edilebilmektedir. Zira bir çeviri

eyleminde istenen başarı ölçütü sağlanamadığında o çevirinin kalite düzeyi yetersiz olacaktır. Bu tanımlarda da görüldüğü gibi çeviri, bir dildeki unsurların dilbilgisel, anlambilimsel ve sözdizimsel bağlam dikkate alınarak başka bir dile taşınması anlamına gelmektedir.

Çeviri eylemi oldukça karmaşık bir aşamalar zincirini içerir. Bu aşamaların ortaya konulması ve uygulanabilmesi adına ilk çağlardan bugüne kadar çeşitli yöntem ve yaklaşımlar benimsenmiştir. Antik çağdan beri üzerinde çeşitli incelemelerin yapıldığı çeviri konusuna dair o dönemlerde başlayan yöntem tartışmaları günümüz çeviri çalışmalarına önemli ölçüde ışık tutmuştur. Özellikle kutsal metinlerin çevirisinde kullanılan sözcüğü sözcüğüne ve birebir çeviri yöntemlerinin ardından başlayan anlamın çevirisi kavramı sonraki yöntemlere bir tür kaynak oluşturmuştur. Bu bağlamda, daha çok 1970’li yıllardan itibaren çeviri üzerine yoğunlaşan çalışmalarla birlikte, kuramsal çerçevenin daha belirgin hale geldiği bilinmektedir. Bu kuramlar arasında betimleyici çeviri çalışmaları, eylem kuramı, bağıntı kuramı, skopos kuramı, çoğul dizge kuramı ve yorumlayıcı çeviri kuramı gibi öne çıkan kuramlar sayılabilir. Örneğin “H.J. Vermeer (1984) eserinde “Zweck-Amaç”, (ve Ziel-hedef), “Funktion-İşlev” ve “Skopos”u eş anlamlı kullanacağından söz eder ve Skopos’un *Yunanca=Amaç, hedef* anlamına geldiğini belirtir” (Akt. Şevik, Tosun, & Gündoğdu, 2015). Bu kuramlarla birlikte, çeviriye dair bu dönemde geliştirilen yöntem ve stratejiler de bu alanda önemli bir yer tutmaktadır. Çeviriye dair geliştirilen tüm bu kuramsal çalışmalar, çevirinin basitçe bir aktarım olmadığını, iki dil arasında sağlanacak eşdeğerlik doğrultusunda bu aktarımın birçok ölçütü birlikte gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Çeviri doğası gereği disiplinler arası bir yapıya da sahiptir. Bu bağlamda çeviri birçok alanla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilidir. Bu alanlar arasında yabancı dil öğrenimi önemli bir yere sahiptir. Yabancı dil öğrenimi basit bir öğrenme ve öğretme işleminden ibaret değildir. Çünkü yabancı dil öğrenme süreçleri ana dili öğrenme süreçlerinden farklıdır. Başka bir deyişle bir dili öğrenirken o dili her yönüyle algılayabilmek için sadece bilgi almak ve o bilgiyi tekrarlamak yeterli değildir. Yabancı dil öğrenimi süreci içerisinde başvurulan işlemlerden biri de çeviridir. Başka bir deyişle, yabancı dil öğrenimi sürecinde çeviri en başından itibaren yer alan ve birçok aşamada ihtiyaç duyulan bir olgudur. Aslan ve Kayra yabancı dil öğreniminde çevirinin önemini şu şekilde vurgulamıştır:

Gerek sözlü gerekse yazılı yapılan çeviriler kanalıyla öğrenci, yabancı dille anadilini karşılaştırma olanağı bularak iki dil arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri saptar. Böylece de kalıcı bir öğrenme sürecine girmekte, dilsel ifadelerin anlamlarını daha iyi kavramakta hatta anadilinde karşılıkları bulunmayan kavramlara karşılıklar bulma çabası göstererek, yaratıcı öğrenmeye yönelmektedir (Aslan & Kayra, :173).

Kayra ve Aslan çevirinin öğrenciyi yaratıcı bir öğrenmeye yönelttiğine vurgu yapmıştır. Dolayısıyla çeviri algıda yaratıcılığı geliştiren bir eylemdir. Aslan ve Kayra anadilinden yabancı dile çeviri konusuna değinmişler ve çeviriyi şu şekilde açıklamışlardır: “Daha çok öğrencinin yabancı dilde ifade etme becerilerinin (konuşma ve yazma) kazanılması için kullanılan bir araçtır” (Aslan & Kayra, 174). Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere çeviri yabancı dil öğrenimi aşamasında kullanılan en önemli unsurlardan biridir. Bir dili ana dili olarak konuşan bir kişi ile yabancı dil olarak sonradan öğrenip konuşan kişinin o dile karşı yaklaşımları farklıdır. Ana dili olarak öğrenen kişi o dili ana dili olduğu için sorgulamaya ya da çok fazla bir incelemeye gereksinim duymadan kullanmaktadır. Kişi ana dili olarak öğrendiği dilde ana dili olmasından dolayı dil kullanımında dilsel, anlamsal ve sözdizimsel bağlamları dikkate almadan, herhangi bir sorgulama yapmadan kullanmaktadır. Ama o dili yabancı dil olarak öğrenen kişi bu durumun aksine birçok bağlamı sorgulamakta ve kendi dili ile karşılaştırarak öğrenmeye çalışmaktadır. Halbuki dil öğrenirken iki farklı dili karşılaştırmak, aralarında benzerlikler saptamaya çalışmak bu süreçte her zaman sağlıklı sonuçlar ortaya koymayabilir. Çünkü dil yapıları birbirinden farklı olan, farklı dil ailesi gruplarında olan diller karşılaştırıldıklarında öğrenim sürecine her zaman verimli bir katkı sunmayabilir. Bu duruma örnek olarak Türkçe ve Fransızca dilleri verilebilir. Özellikle ana dili Fransızca gibi eklemeli bir dil ailesinden olmayan kişiler Türkçedeki fiilimsileri öğrenirken güçlüklerle karşılaşabilmektedirler. Türkçedeki bu yapıların kendi dillerindeki karşılıkları farklı olduğundan bu güçlüklerin öğrenim sürecinde ortaya çıkması olasıdır. Çünkü Türkçedeki fiilimsi yapılar birçok dilde farklı şekillerde ifade edilmektedir. Öğrenim sürecinde güçlükler içeren fiilimsi yapıların Fransızcaya çevirileri de bazı durumlarda güçlükler taşıyabilmektedir.

Bu tezde Türkçedeki fiilimsi yapıların Fransızcaya çevirileri genel çeviri stratejileri bağlamında değerlendirilecektir. Tez örnekleme, Gideon Toury betimleyici çeviri kuramları ve stratejileri doğrultusunda incelenecek olup çeviri yöntemi olarak karşılaştırmalı çeviri yöntemi kullanılacaktır. Bu nedenle uygulama kısmına temel oluşturması açısından Toury'nin betimleyici çeviri çalışmalarına kısaca değinilmiştir.

2.2. Çeviriye Dilbilimsel Yaklaşımlar

Çeviri konusunda daha önce de ifade edildiği gibi yaklaşık olarak ortak bir tanımdan bahsetmek mümkündür. Bununla birlikte, çevirinin nasıl yapılacağı, bu süreçte çevirmenin rolü ve sorumlulukları, çeviri yapılırken nelere dikkat edilmesi gerektiği konularında günümüzde hala farklı bakış açılarının süregeldiği söylenebilir. Çevirinin dilbilim alanının bir edimi olduğu ve onun bir alt dalı olarak açıklanmaya çalışıldığı bilinmektedir. Bengi-Öner'in aktardığı üzere dilbilimin alt dalı olarak kabul edilen çeviri, "dilbilimi temel alarak sürdürülen çeviri çalışmaları doğal olarak dilbilim kuramlarının etkisinde biçimlenmiştir" (2001: 28).

Çeviri çalışmalarını kuramsallık düzeyinde ele alan çoğu dilbilimci ve araştırmacı, çeviriye başta dilbilim kuramları çerçevesinde incelemişlerdir. Bu kapsamda Jean-Paul Vinay ile Jean Darbelnet dilbilimsel yaklaşımlar arasında günümüzde halen güncelliğini koruyan bir fikir ortaya koymuşlardır. Gürçağlar, Vinay ve Darbelnet'in dilbilimsel yaklaşımını şu şekilde aktarmıştır:

Bu iki araştırmacı İngilizce ve Fransızca dillerinin karşılaştırmalı biçim analizini gerçekleştirdikleri *Stylistique comparée du français et de l'anglais* (1958) adlı yapıtlarında çeviri stratejilerini "dolaylı" (oblique) ve "doğrudan" (direct) olarak ayırır. Bu ayırım da doğrudan çeviri, sözcüğü sözcüğüne çeviriye denk gelmektedir. Dolaylı çeviri ise "serbest" çeviriyle bağdaştırılmaktadır (2019: 113).

Dolayısıyla serbest çeviri olarak ifade edilen çeviri stratejisinde çevirmenin diğer stratejiye göre daha esnek davranabildiği ve böylelikle yorumlama işlemine başvurabileceği anlaşılmaktadır. Buraya kadar çeviriye dilbilimsel yaklaşımlara değinildikten sonra bir sonraki başlıkta çeviribilim odaklı yaklaşımlara kısaca değinilecektir.

2.3. Çeviribilim Odaklı Yaklaşımlar ve Kuramlar

Bu bölümde çeviribilim odaklı yaklaşımlar ve çeviri kavramının gelişmesinde rol alan kuramlar incelenerek yeni paradigmlar, kuramsal çerçevede ele alınacaktır. Bu tezin amacı çeviri kuramlarını derinlemesine incelemek olmadığından bu bölümde örneklem incelemesinde yöntem olarak kullanılacak olan kuram ve strateji ile diğer kuramlara özet olarak değinilmiştir.

2.3.1. Erek Odaklı Çeviri ve Kuramları

Çeviribilim alanında gerçekleştirilen çoğu araştırma “erek odaklı” ve “kaynak odaklı” olmak üzere iki kavram üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu iki kavramdan biri uygulama diğeri ise kuram alanında geçerlidir. Uygulama kısmı çeviri stratejilerini belirtirken kuramsal kısım ise çeviri yaklaşımlarını belirtir. Gürçağlar bu kavramları şu şekilde ifade etmiştir:

Çeviribilimde “erek odaklı” ve “kaynak odaklı” kavramları genellikle biri uygulama, diğeri kuram alanında geçerli iki farklı anlamda kullanılmaktadır. Bu anlamlardan çeviri uygulamasıyla ilgili olanı çeviri stratejilerini, kuramsal olanı ise araştırmacı ve kuramcıların çeviriye karşı benimsedikleri yaklaşımı belirtir. Erek odaklı çeviri, bir metnin erek kültürün ve erek okurların beklenti ve alışkanlıklarına göre yapılan çeviridir. Bunun tersine, kaynak metnin ve kaynak yazarın biçem özelliklerini erek kültürün alışkanlık, gelenek ya da beklentilerini dikkate almadan aktarma çabasına giren çevirilere (ve çevirmenlere) “kaynak odaklı” denir (2019: 127).

Gürçağlar’ın tanımından da anlaşılacağı üzere erek odaklılık ve kaynak odaklılık çeviride benimsenen bakış açısı olarak ifade edilebilir. Bir sonraki bölümlerde değinilecek olan işlevsel yaklaşımlar ve betimleyici çeviri çalışmalarında “erek odaklılık” bakış açısının hâkim olduğu görülmektedir.

2.3.1.1. İşlevsel Yaklaşımlar

İşlevsel yaklaşımlarda çeviri, dilbilimsel yaklaşımlardan yararlanılarak oluşturulan bir eylem olmaktan ziyade daha çok iletişim ve toplumun ortak bir ögesi olarak görülmektedir. Bu yaklaşımlarda çeviri erek kültür için üretilmektedir. Erek metin odaklı bu yaklaşımlar Skopos Kuramı ve Eylem Kuramı başlıkları altında incelenmektedir.

2.3.1.2. Skopos Kuramı –

Skopos, Yunanca kökenli bir kelime olup “amaç” anlamına gelmektedir. Çeviribilim kapsamında belli bir amaca yönelik yapılan çeviri ve çeviri süreçleri olarak ele alınmaktadır. Çeviri sürecinde amaç çeşitliliğinden söz edilebilir. Ancak skopos kuramının çevirideki amacı, hedef metnin amacını anlatmaktır. Dolayısıyla skopos kuramı erek odaklı çeviri kapsamında incelenmektedir. Hans Vermeer’in savunucusu olduğu skopos kuramına Muharrem Tosun çalışmasında şu şekilde yer vermiştir: “Kaynak kültür için işlevine yönelik üretilen bir kaynak metnin, karmaşık bir eylem

sürecinde bir erek kültür için işlevine uygun üretilmesi” (Akt. Tosun, 2002) şeklinde açıklamaktadır. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere çeviride amaç, çeviri eylemi ve çeviride işlev Skopos kuramının temelini oluşturan yapı taşlarıdır.

Faruk Yücel’in işlevsel yaklaşımlara yönelik bakış açısını Khan şu şekilde açıklamaktadır:

1970’lerde ortaya çıkan, çevirinin erek kültür için üretildiğini öne süren *Skopos* Kuramı, *Eylem-odaklı* çeviri kuramı gibi, bugünkü adı *işlevsel* çeviri yaklaşımları olarak da bilinen yaklaşımların, çevrilen metinlerin, erek kültürde üstlendikleri işlevi ile, onu bu biçime getiren ilkelerin ve sebeplerin açıklanmasına odaklandıkları söylenebilmektedir (2019: 46).

2.3.1.3. Eylem Kuramı

İşlevsel yaklaşımların en önemli diğer kuramı 1984 yılında Justa Holz-Mänttari tarafından geliştirilen “çeviriye ilişkin eylem” kuramıdır. Literatürde “eylem kuramı” olarak da geçmektedir. Gürçağlar bu kuramı şu şekilde açıklamaktadır:

Çeviriyi bir iletişim süreci olarak tanımlayan Holz-Mänttari, bu süreçte çeviriyi başlatan, çevirmene işi veren, çevrilecek metnin yazarı, çevirmen, çeviri metnin kullanıcısı, çeviri metnin alıcısı gibi bir dizi aktörün yer aldığını belirtir. Burada başlıca amaç, alıcı açısından gerekli iletişim işlevini yerine getirecek bir metin oluşturmaktır. Çevirinin alacağı nihai biçimi belirleyen şey, kaynak metnin türü ve özellikleri değil, erek kültürde amaçlanan işlevi yerine getirme kaygısıdır (2019: 121)

Gürçağlar, kuramın savunucusu Holz-Mänttari’nin çeviri anlayışındaki çeviri öğelerine dikkat çekmiştir. Skopos kuramıyla benzer amaç doğrultusunda olan bu kuram da amacı gereği erek metin odaklı çeviri kuramları arasında yer almaktadır.

2.3.2. Betimleyici Çeviri Çalışmaları

Toury, Betimleyici çeviri çalışmalarının temelini 1980 yılında yayımlamış olduğu “In Search of a Theory of Translation” adlı eseri ile başlatmış ve daha sonrasında 1995 yılında yayımladığı “Descriptive Translation Studies and Beyond” eseri ile de çalışmalarını farklı bir boyuta taşımıştır.

Gürçağlar bu alandaki çalışmalara Toury’nin ortaya koyduğu görüşler doğrultusunda “Betimleyici Çeviri Araştırmaları – BÇA” olarak yer verdiği eserinde görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir: “BÇA genel, hatta kısmi bir çeviri kuramı değildir; daha çok çeviri metinlerin incelenerek bulguların açıklanmasına yönelik geliştirilen bir yöntemler bütünüdür” (2019: 129). Betimleyici çeviri araştırmaları kuramsal olmaktan

öte ayrıca yöntemsel bir çeviri kaynağıdır. Toury'nin betimleyici çeviri çalışmaları kapsamında öne sürdüğü önemli kavramlardan biri de erek odaklı çeviri kuramıdır.

2.3.2.1. Çoğul Dizge Kuramı – Itamar Even-Zohar

1970'li yıllarda Itamar Even-Zohar tarafından öne sürülen bu kuramın “çeviri” kavramını devingen bir sistem içerisinde inceleyen ilk kuram olduğu ifade edilir. “Even-Zohar’ın çeviribilime en önemli katkısı, bu disipline “sistem” kavramını sokarak onun “genel kuram” olması yolunda ilk adımı atmış olmasıdır” (Yazıcı, 2005: 131-132). “1990’da Even-Zohar çoğul dizgeyi “birbirleriyle kesişen ve kısmen örtüşen, farklı seçenekleri kullanan, ancak üyeleri birbirine bağımlı, yapılandırılmış bir bütün teşkil eden çoklu bir dizge” olarak tanımlar” (Akt. Gürçağlar, 2019: 129-130). Çoğul dizge kuramında çeviri eylemi kültürel bağlamda incelenerek erek dizgedeki önemi belirlenir. Even-Zohar’ın tanımından da anlaşılacağı üzere bu kuramda kültürel bağlam ve iki dilde de (kaynak ve hedef dil) öğeler birbirlerinden ayrılmaz bir bütündür ve bu bütünlük içerisinde değerlendirme yapılır. Çoğul dizge kuramının işleyişine Lokman Tanrikulu makalesinde şu şekilde yer vermiştir:

Her metin türü bir dizge olarak kabul edilir. Bu dizgeler birbirleri ile sürekli bir etkileşim içindedir. Söz konusu kuramda dizgelerin konumu belirlenir. Metin türlerinin buldukları sistem içinde birincil veya ikincil konumda mı olduğu, diğer türleri ne kadar etkilediği veya diğer türlerden ne kadar etkilendiği incelenerek bu türlerin merkez veya çevresi konumunda mı oldukları belirlenir. Çeviri ise bu sistem içinde sabit bir konumda değildir. Merkez konumda yer alan bir edebiyat türü, diğer türler üzerinde etkisi en baskın olandır. Merkez konumdaki bir çeviri ise “yeterli” olarak kabul edilir. Çevresel konumda yer alan bir tür ise diğer türlerden daha çok etkilenmektedir. Bu konumdaki bir çeviri “kabul edilebilir” dir (2018: 29-30).

Tanrikulu çoğul dizge kuramında “yeterlik” ve “kabul edilebilirlik” kavramlarının kuramın temel konusu olduğuna, çeviri metinlerinin etkileşimlerine değinmiştir. Bu iletişimlerin yapısı değiştikçe çeviriye dair beklentiler de değişebilmektedir. Bu kurama göre çeviri sınırlandırılmaz. Çeviride kaynak metin ve hedef metin ile kültür ögesi de mevcuttur.

2.3.2.2. Erek Odaklı Çeviri Kuramı

Toury, erek odaklı çeviri kuramını Even-Zohar’ın çoğul dizge kuramından hareketle geliştirmiştir. “Çoğul dizge kuramına göre, çeviri kendi içinde bir dizge oluşturur ama aynı zamanda edebiyat çoğuldizgesini oluşturan parçalardan biridir” (Gürçağlar, 2019:

131). Tanrıku lu ise çoğul dizge kuramında “yeterlik” ve “kabul edilebilirlik” kavramlarının kuramın temel konusu olduğuna, çeviri metinlerinin etkileşimlerine değinmiştir (2018). Toury’e göre çeviri erek kültür odaklı olmalıdır ve çeviri, erek kültürde çeviri olarak kabul edilen veya çeviri olduğu varsayılan her tür metindir (1995: 31). Toury’nin tanımında varsayılan her tür metni çeviri olarak kabul etmesi çeviriyi “varsayılan çeviri” olarak tanımladığını göstermektedir. Onun çeviri tanımı betimleyici çeviri çalışmalarında erek odaklılığın en önemli göstergesidir. Toury’nin bu çalışmalarıyla birlikte çeviride eşdeğerlik kavramına dair fikirler de öne sürdüğü bilinmektedir. Toury’nin eşdeğerlik kavramı sayesinde betimleyici çeviri kuramlarında çevirinin nasıl olması gerektiği değil, nasıl olduğu incelenmektedir. Çeviride eşdeğerlik kavramı, çevirmenin hedef metin odaklı, betimleyici, işlevsel ve çok boyutlu bir bakış açısına sahip olması ile ön plana çıkmaktadır. Berrin Aksoy Toury’nin eşdeğerliği ‘işlevsel- gerçek’ olarak tanımladığını ifade eder (2002:46).

Toury’nin eşdeğerlik kavramına bakış açısında belirleyici etmen kendi “normlarıdır”. Toury, Even Zohar’ın çalışmalarından hareketle norm kavramını geliştirmiştir. Norm kavramı betimleyici çeviri çalışmalarının yöntemini belirleyen temel unsurlardan biridir. Norm kavramına göre çeviride sadece çevrilecek metinler değil, çevrilecek metinlerin bağlamı dikkate alınmaktadır. Toplumsal ve kültürel bağlam bu noktada en önemli iki durumdur. “Normlar çevirmenler arasında görülen düzenli davranış biçimleridir. Bu davranış biçimleri alınan kararları içerir” (Ünsal, 2020: 1005). Erek odaklı çeviri kuramı çeviri sürecinde çevirmeni kısıtlayan “öncül normlar”, “süreç öncesi normlar” ve “süreç normları” olmak üzere üç adet normun varlığından söz etmektedir.

Başlangıç normları olarak da bilinen süreç öncesi normlarını Gürçağlar “Süreç öncesi normlar iki ana başlık altında incelenir: Çevirinin doğrudan kaynak metinden yapılıp yapılmadığını, yani bir ara dilden yararlanıp yararlanılmadığı ve çevrilecek yapıtlara ve bunların ait oldukları kaynak kültüre ilişkin ölçütler içeren bir çeviri politikasının bulunup bulunmadığını” (2019: 136-137) şeklinde ifade etmiştir.

Yani çevirmenin belirleyeceği çeviri politikası ile çevirisi yapılacak kaynak metin hangi hedef kültüre ve ne tür metinlerin çevrileceğinin belirlendiği çeviri öncesi bir ön hazırlık aşaması olarak değerlendirilebilir.

Süreç normları çeviri eylemi sırasında çevirmenin hedef ve kaynak metinler arasında kurulacak ilişkileri belirleyen kararlar olarak adlandırılabilir. Öncül normlar en temel normlardır. Toury incelediği normlardan hareketle öncül normlar çeviri sürecinde “yeterlilik” ve “kabul edilebilirlik” kavramlarını öne çıkarmaktadır. “Çeviri metnin kaynak metnin normlarına boyun eğmesi, bir çevirinin kaynak metne göre “uygun ya da yeterli” olduğunu, erek kültürün normlarına boyun eğmesi ise “kabul edilebilirliğini” gösterir” (Öner-Bengi, 2004: 163; akt. Ünsal, 2020: 1008). Buna göre çeviri metin kaynak dil ve kültür normlarına yakın ise “yeterli” hedef dil ve kültür yapısının ön planda ise “kabul edilebilir” çeviri olarak değerlendirilmektedir.

2.4. Çeviri Stratejileri

Gürçağlar’a göre çeviri stratejisi “Çevirmenlerin bir metni seçerken ve çevirirken o metne yaklaşımları ve aktarım sırasında benimsedikleri birtakım yöntemler çeviri stratejilerini oluşturur. Diğer bir deyişle, çevirmenler ortaya çıkardığı çeviri metin arasındaki ilişkinin niteliği, strateji kavramıyla açıklanabilir” (2019: 38). Boztaş ve Yener’e göre “çeviri stratejisi, çevirmenlerin verilen bir metnin çevirisi için amaçları doğrultusunda uyguladıkları tutarlı bir çeviri hareket planıdır” (1999: 36). Çeviri stratejisi çevirmenin çeviri süreci öncesinde aldığı kararlar doğrultusunda çeviriyi nasıl yapması gerektiğine dair oluşturduğu plana denir. Bu aşamada çevirmen aldığı kararlar ve öngördüğü planlar çerçevesinde hem kaynak dili hem de hedef dili iyi bilmeli ki metni anlayabilmeli hedef kültür ve kaynak kültürü de göz önünde bulundurarak kaliteli bir çeviri hizmeti sunabilmelidir. Her iki dilin dil yapılarının ve kültürlerinin iyi bilinmesinin yanı sıra tarihsel özelliklerinin de iyi bilinip çeviride göz ardı edilmemelidir.

Çeviri stratejileri ile ilgili yapılan çalışmalarda; Vinay ve Darbelnet, Baker ve diğer çeviribilimciler tarafından günümüze kadar çeşitli stratejiler belirlenmiştir. Bu stratejiler genel olarak telafi, sözcüğü sözcüğüne, yer değiştirme, uyarlama, standartlaştırma, bölme ve bölünme, iletişimsel çeviri, perspektif kaydırma, ekleme, çıkarma, yerlileştirme, yabancılaştırma, açıklama, çıkarım, genelleştirme, özelleştirme, ödünçleme, öykünme ve açıklama şeklinde adlandırılmıştır. Ancak bu tez çalışmasında çözümlenmeler ekleme, çıkarma, sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejileri bağlamında ele alınmış olup bu bölümde sadece bu çeviri stratejilerinden bahsedilecektir.

1. Sözcüğü Sözcüğüne Çeviri: Kaynak metindeki söz konusu bir metnin yapısında herhangi bir değişiklik yapmadan hedef dile birebir aktarılması işlemine sözcüğü sözcüğüne çeviri diğer bir ifadeyle doğrudan aktarım adı verilmektedir. Burada kaynak metne tamamıyla bağlılık esastır. “Çevirmenin kaynak metnin biçimsel özelliklerine bağlı kalarak ve genellikle erek dilin dilbilgisine uygun olarak çeviri metni ürettiği bir çeviri stratejisi. Sözcüğü sözcüğüne yapılan çeviri “doğal” olarak algılanan özgür çevirinin aksine genellikle yapay ve zorlama olarak algılanır” (Berk, 2005: 150-151).
2. Ekleme: Söz konusu bağlamı güçlendirmek ve hedef kitlede okunabilirliği arttırmak amacıyla kaynak metinde olmayan unsurları çevirmenin hedef dile eklemesi durumudur.
3. Çıkarma: Çevirmenin hedef dil ve kültür odaklı bir çeviri yapmasından dolayı kaynak metinde yer alan bazı unsurları kendi tercihlerine göre çıkarması eylemidir. Diğer bir ifadeyle çevirmenin çevirisinde kimi unsurları çıkartarak daraltma işlemine yer vermesi olarak tanımlanabilir.

Bu çalışmada incelenen örneklem, Toury'nin “betimleyici çeviri kuramı” çerçevesinde incelenecek ve inceleme yöntemi olarak Toury'nin kuramında da benimsenen “eşdeğerlik yöntemi” kullanılacaktır. Daha sonra, Türkçede fiilimsi yapılarına değinildikten sonra çözümleme aşamasına geçilecektir. Örneklem incelemelerinde çeviriler bu bölümde verilen bilgiler doğrultusunda çeviri stratejileri açısından incelenecek olup ilgili kuramın öne sürdüğü “öncül normlar”, “süreç öncesi normlar” ve “çeviri süreci normları” bağlamında “yeterlilik” kavramına mı yoksa “kabul edilebilirlik” kavramına mı yakın olduğu konusunda değerlendirmelere yer verilecektir.

3. FİİLİMSİLER

3.1. Türkçede Fiilimsi Kavramı

Türk dili, köken bakımından Ural-Altay dil grubunda yer alır. Köklerinin değişmediği sadece kelime köklerine türeme ve çekim ekleri getirilerek sondan ekleme yapılan bir dildir. Sondan eklemeli bir dil olması ile köke getirilen yapım ekleriyle kelimeler çoğaltılabilir, yeni kelimeler üretilebilir veya çekim ekleri ile anlam sabit kalarak buldukları cümlelerde anlam çeşitliliği sağlayabilirler. Türk dili cümle yapısında öge dizilişi genel olarak “özne + nesne + yüklem” şeklindedir. Öge dizilişi bakımından da karşılaştırma dili olan Fransızca dilinden oldukça farklıdır. Fransızca da cümle yapısı ise “Özne + Yüklem + Nesne” şeklindedir. Burada incelenecek asıl konu fiilden türetilen fiilimsilerdir. Fiilimsi konusu ele alınmadan önce fiil (Eylem), kavramı üzerinde durmak konunun daha anlaşılır olmasına katkı sunacaktır.

Fiil, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “olumlu veya olumsuz olarak çekimli durumda zaman kavramı taşıyan veya zaman kavramı ile kişi kavramı veren kelime, eylem” (2011: 874) olarak tanımlanmıştır. Gencan’a göre ise “fiil, varlıkların yaptıkları işleri, devimleri, kılışları ya da onlarla ilgili oluşları, yargıları zamana ve kişiye bağlayarak anlatan sözcüklerdir”. (Gencan, 1979: 286). Dolayısıyla, iş, hareket, oluş bildirmek, kök veya gövde halindeyken kip eklerini ve mastar eklerini (-mek, -mak) almak fiil konusunun temel unsurlarıdır.

Sondan eklemeli bir dil olan Türkçede fiilimsiler TDK sözlüğüne göre, “fiile gelen fiilimsi ekleri ile türetilen, olumsuz yapılabilen mastar, sıfat-fiil, zarf-fiil vb. türleri bulunan ad, eylemsi’dir” (2011: 874) Gencan fiilimsiyi “Eylemden türedikleri halde ad, sıfat, bağlaç görevlerinde de kullanılan ve yan önerme kuran çifte görevli sözcükler” olarak tanımlar (1979: 394). Buradan hareketle, fiilimsilerin Türkçede birden fazla görev üstlenebildiği ileri sürülebilir. Aksan’a göre;

Türkçenin anlambilim açısından da önemli olan sözdizimi özelliği, bileşik tümcelerde ve girişik tümcelerde kendini göstermektedir. Hint-Avrupa dillerinde görülen tersine, genel olarak yan tümceler (değişik yargılar) ana, temel tümcelere ilgi adlarıyla değil, ortaç

(participle) ve ulaç (gerund)larla bağlanmakta, böylelikle daha kısa yoldan, daha kıvrak bir anlatım sağlanmaktadır (2006: 172).

Aksan'ın fiilimsiler ile ilgili tanımından hareketle Türkçenin sözdizimi özelliğine vurgu yaparak Hint Avrupa dillerinden farklılığını ortaya koyduğu söylenebilir. Türkçede bileşik ve girişik tümce yapılarını karşılaştırarak açıklamıştır. Bayraktar ise fiilimsilerin yapı bakımından özelliklerine değinerek "Olumsuzluk eki, iyelik eki, çatı eki alabilirler ancak eylem çekimine girmedikleri için eylemlerden ayrılırlar" (2004: 3) ifadesi ile fiilimsilerin ayırt edici özelliğine vurgu yapmıştır.

3.2. Türkçede Fiilimsi Türleri

Fiilimsiler anlamları ve görevleri bakımından isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil olmak üzere üçe ayrılır. Fiilimsi türleri konusunda bazı kaynaklarda birden fazla adlandırmanın yapıldığı görülmektedir. Örneğin, isim-fiiller için; "eylemlilik, mastar, ad-fiil" gibi karşılıklar kullanılmaktadır. Sıfat-fiiller için, "ortaç, sıfat-eylem" gibi adlandırmalar söz konusudur. Son olarak zarf- fiiller için ise "bağ-fiil, ulaç, zarf-eylem" gibi terimlerin kullanıldığı görülmüştür. Bu çalışmada fiilimsi türleri için kavramsal bir bütünlük oluşturmak adına çalışma boyunca "isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil" terimleri tercih edilmiştir.

3.2.1. İsim-Fiil

İsim TDK sözlüğünde kısaca "ad" olarak tanımlanmıştır. "Varlıkları ya da eylemleri bildiren, tanıtan kelimeye isim denir. Ediskun'a göre ise "sokak, bulut, düşünce, Osman, Ayla birer varlık ismi, uyumak, gülüş, anlatma ise birer eylem isimdirler" (Ediskun, 1999: 104). Dolayısıyla Türkçede varlıkları adlandırmak üzere kullanılan sözcükler genel isim görevindedir. Türkçede isim görevinde bulunan sözcükler tümce içerisinde bazen tek başlarına kullanılabilirlerken, bazen de başka türdeki sözcüklerle bir araya gelerek yeni bir görev üstlenmek suretiyle sözcük grupları oluşturmaktadır. Genel olarak bu tür sözcük grupları isim-fiil olarak adlandırılır.

Daha önce de belirtildiği gibi, isim-fiil kavramı için bazı kaynaklarda adeylem, mastar, eylemlilik gibi farklı terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, kavramsal anlamda bir bütünlük oluşturmak adına çalışma boyunca isim-fiil karşılığı tercih edilmiştir. "Hem bir oluş, kılış veya durumun adı olan hem de özne, nesne, tümleç olarak yan cümlecik kuran sözcüklere ad eylem denir" (Demir, 2006: 457). Demir'in

tanımlamasında isim-fiillerin cümle içerisinde üstlendiği görevlere vurgu yapılmıştır. Hengirmen'e göre ise "Eylemlerin adını bildiren, tümleş olan ve ad gibi kullanılan sözcüklere eylemlilik (mastar) denir. Eylemlilikler sözcük kök ya da gövdelerine -mak, -ma, -(x)ş ekleri getirilerek türetilir" (Hengirmen, 2007: 247). Yine bu tanımda da isim-fiillerin görevleriyle birlikte, nasıl oluşturulacağı konusuna da yer verilmiştir. İsim-fiillerde zaman kavramına değinen Korkmaz ise, "Ad-fiiller, fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır. Daha açık bir anlatımla, bunlar, fiildeki oluş, kılış ve durumların adlarını bildirirler" şeklinde tanımlamıştır (2014: 747). Tüm bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere, bir cümle içinde aynı anda hem isim hem fiil görevlerini tek başına üstlenen sözcükler isim-fiil olarak adlandırılır.

İsim-fiiller cümlede bir eylemin adı olabileceği için isim, bununla birlikte cümlede nesne, özne ve tümleş aldıkları için de fiil görevini de üstlenen kelimelerdir. Türkçede- () ş, - ma, ve -mak ekleri isim-fiil ekleridir. Bu bölümde isim-fiil eklerinin cümle içindeki anlamları ve işlevleri örneğimizden seçilen örneklerle ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır:

• -iş ekiyle oluşturulan isim-fiiller

Bu tür isim-fiiller, Türkçede fiil köküne – () ş (-ış, -iş, -uş,- üş) eki getirilerek elde edilmektedirler. Bu şekilde oluşturulan sözcükler cümle içerisinde adların üstlenmiş olduğu görevleri yapabilirler. Dolayısıyla isimlik olarak üstlendikleri görevler sayıca daha çoktur. Başka bir deyişle, özne, nesne olarak cümlede yer alırlar. Cümlede duruma göre çoğul eki ve iyelik eki alabilirler. Ad tamlamalarında hem tamlayan hem de tamlanan olarak bulunabilirler.

Örnekler:

* “Ellerini dizlerine koyuşu, ben önemli bir şey söylerken “anlıyorum, hürmetle dinliyorum”, diyen bakışlarla gözlerimin içine içine istekle bakışı ve sözlerimin veznine uygun gizli bir makamla başını sallayışı çok yerinde” (Pamuk, 2022: 30).

* “Bana gösterdiği saygı, elimi öpüşündeki dikkat, hediye getirdiği Moğol hokkasını verirken “yalnızca kırmızı mürekkep için,” deyişi, karşımda dizlerini dikkatlice birleştirmiş olarak derli toplu oturuşu, bütün bunlar, yalnız onun olmak istediği akli başında, yetişkin adam olduğunu değil, benim de olmak

istediğim ihtiyar adam olduğumu bana bir kere daha hatırlatıyor” (Pamuk, 2022: 30).

* “Geçiş anını, bu genişlik hissiyle yaşadım:” (Pamuk, 2022: 11).

* “Herat’a inip bu sefer yarı kör eski üstatlardan birine otların ve yaprakların kıvrım kıvrım kıvrılışını ezberden nakşettirir; ...” (Pamuk, 2022: 57).

* “O zaman sizi şimdiden uyarıyorum: Ölümümün arkasında dinimize, geleneklerimize, âlemi görüş şeklimize karşı iğrenç bir kumpas var” (Pamuk, 2022: 12).

• -mak ekiyle oluşturulan isim-fiiller

Bu tür isim-fiiller fiil köküne mak (mek) eki getirilerek oluşturulur. Bu ekin temel görevi fiili adlandırmaktır. Tümcede özne, tümleç ve yüklem görevlerinde bulunurlar. Cümlede çokluk belirtmezler.

Örnekler

* “Onu İstanbul’a çağır**mak** için Tebriz’e yolladığım mektupta anlattığım asıl konuya girdim hemen” (Pamuk, 2022: 32).

* “Mangaldan yayılan sıcaklık o kadar tatlıydı ki yanlarından hiç ayrılm**ak** istemedim” (Pamuk, 2022: 36).

*“Okuduğumuz kitabı güzelleştirm**ek** için nakkaş, hikâyenin en güzel meclisini resmeder” (Pamuk, 2022: 33).

* Sultan’ın bu kitabı Hicret’in bininci yıldönümüne yetiştirm**ek** istediğini anlattı bana” (Pamuk, 2022: 40).

• -ma ekiyle oluşturulan isim-fiiller

Bu tür isim-fiiller fiil köküne –ma (-me) eki getirilerek oluşturulur. –Ma ekiyle oluşturulan isim-fiiller fiilin gösterdiği işin adlarıdır. Bundan dolayı –ma’lı isim fiiller kılış adı olarak da adlandırılabilirler. -Ma ekiyle oluşturulan isim-fiiller de diğerleri gibi cümlede isimlerin bütün özelliklerini gösterirler.

Bu ekle elde edilen isim-fiiller cümle içerisinde tek başlarına bulunabildikleri gibi, başka bir sözcükle bir araya gelerek tamlama görevini de üstlenebilirler. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarının hepsinde yer alır. Ayrıca cümlede bir isim gibi çokluk, iyelik ve hâl ekleri alabilirler.

Örnekler

- * “Belli belirsiz bir kar atıştırmaya başlamıştı” (Pamuk, 2022: 13).
- * “Bütün kıvrımayı ben yaptım” (Pamuk, 2022: 37).
- * “İlgilenip kâğıdı aldı ve solgun ay ışığında gözlerini yaklaştırıp siyah beyaz atları seyretmeye başladı” (Pamuk, 2022: 27-28).
- * “Çünkü yerde öyle bir şekilde debelenmeye başlamıştı ki, insan ister istemez daha da telaşlanıyordu (Pamuk, 2022: 29).

3.2.2. Sıfat-fiil

Sıfat-fiil konusuna değinmeden önce sıfat kelime grubunun açıklanması daha faydalı olacaktır. Sıfat TDK sözlüğünde dilbilgisi anlamında “Bir adı, nitelik, nicelik, yer, sıra vb. bakımından niteleyen, belirten kelime, ön ad” olarak tanımlanmıştır” (2011: 2088). Tanımdan da anlaşılacağı üzere sıfat kelime grubu varlıkları belirli özellikler bakımından niteleyen kelimelere verilen addır. Yukarıdaki tanımda ön ad olarak da belirtilen sıfatın bu şekilde isimlendirilmesinin sebebi, isimlerden önce gelmesi, onları nitelemesi ya da belirtmesi olarak düşünülebilir. Türkçede sıfat görevinde bulunan sözcükler tümce içinde hem isim hem de fiille birlikte yeni bir görev üstlenebilir hem adlaşma hem de fiilleşme özelliklerini gösteren sözcük grupları oluşturabilirler. Bu sözcük grupları Türkçe de genel olarak sıfat-fiil olarak adlandırılırlar.

Daha önce de belirtildiği gibi, sıfat-fiil kavramı için bazı kaynaklarda sıfat eylem, ortaç, durum ortacı, partisip (TDK) gibi farklı terimlerin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, kavramsal anlamda bir bütünlük oluşturmak adına çalışma boyunca sıfat-fiil karşılığı tercih edilmiştir. Sıfat-fiil konusunda yapılan tanımlara şu şekilde yer verilebilir: “Sıfat-fiiller, bir yandan ismi niteledikleri için sıfat, öbür yandan da özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir. Sıfat-fiillere ortaç da denir” (Ediskun, 1999: 249). Ediskun yaptığı tanımlamada sıfat-fiillerin cümledeki görevi üzerinde durmuş olup sıfat-fiillerin ortaç olarak da adlandırıldığına da değinmiştir. Gencan ise sıfat-fiilleri;

Varlıkları niteledikleri ya da belirttikleri için sıfat; özne, tümleç olarak yan önerme kurdukları için eylem gibi sayılan sözcüklere SIFATEYLEM denir. Hem sıfat hem de eylem olan bu sözcüklere ORTAÇ da denir. Ortaçlar, türlü eklerle eylem tabanlarından türemişlerdir. Ortaç türetmeye yarayan ekler şunlardır: -en, -(a)r, - ecek, -miş, -dik, -medik (1979: 382) olarak tanımlamıştır.

Gencan ile Ediskun’un sıfat-fiil konusunda aynı tanımlamaları yapmışlardır. Ancak Gencan tanımında sıfat-fiil ekleri üzerinde durmuş ve bu eklerin sıfat yapan ekler

olduğu vurgusunu yapmıştır. Sıfat-fiiller konusunda son olarak Muharrem Ergin'in daha ayrıntılı bir tanımına değinmek faydalı olacaktır:

Partisipler nesnelere hareket vasfını karşılayan fiil şekilleridir. Hareket ve zaman ifade ederler: gel-en geç-miş gibi. İsim gibi kullanılırlar ve isim çekim ekleri alırlar: gelen-den, geçmiş-te gibi. Fiil şekilleridir. Fiilden yapılırlar. Bu nitelikleriyle partişipler isim ile fiil arasında yer tutan tipik kelimelerdir. Bu yüzden onlara isim-fiil adı da verilir. Partişipler geçici hareket isimleri yaparlar. İsim olarak: fakat bilhassa sıfat olarak kullanılırlar; gelene sor, gelen adam, geçmiş zaman gibi. Partişipler fiillere partisip ekleri getirmek suretiyle yapılırlar. Bazı partisip ekleri şekil ve zaman ekleri ile menşe ve şekil bakımında aynıdırlar. Fakat bunları kullanışta kolayca anlayabiliriz. Mesela geçmiş zaman, gelecek tren sözlerinde geçmiş ve gelecek sözleri partisiptir. Buna mukabil zaman geçmiş, tren gelecek sözlerinde geçmiş ve gelecek sözleri fiildir, çekimli fiildir. Partişip ekleri şunlardır: -en, -an, -ar, -er" (1990: 334-335).

Ergin'in tanımlamasında sıfat-fiilleri partisip olarak adlandırdığı gözden kaçmamaktadır. Ergin, sıfat-fiillerin fiillere sıfat fiil ekleri getirilerek yapıldığı ve bu eklerle hem sıfat hem de fiil görevinde olabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla kullanılan kelimenin cümle içindeki yeri ve anlamına göre adlandırılabilceği üzerinde durmuştur. Bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere sıfat-fiiller cümlede hem sıfatların hem de fiillerin özelliklerini içeren, cümlede sıfat-fiil ekleri ile yer alan sözcük gruplarıdır.

Cümlede hem isim hem de fiil gibi kullanılan sıfat-fiiller cümlede sıfat görevindedirler. Sıfat-fiiller fiil kök ve gövdelerine sıfat-fiil ekleri getirilerek yapılır. Sıfat-fiillerin incelenen kaynaklarda genel olarak bildirdiği zamana göre sınıflandırıldığı görülmektedir. Örneğin, Banguoğlu (2011) Bayraktar (2004) Hengirmen (2007) gibi yazarların kaynakçada belirtilen eserleri incelendiğinde bu durum karşımıza çıkmaktadır. Bazı kaynaklarda ise aldıkları eklerle göre sınıflandırılma yapılmıştır. Sonuç olarak incelenen kaynaklarda sıfat-fiiller çeşitli sınıflandırmalar ile ele alınsa da Türkçede -an (-an, -en), -r, (ı)r, -ar (-ar, -er), -maz (-maz, -mez), -acak (-acak, -ecek), -mış (-mış, -miş, -muş, -müş), -dık+ı (-dık, -dik, -duk, -dük, -tık, -tik, -tuk, -tük) ve -ası (-ası, -esi) ekleri sıfat-fiil yapan eklerdir. Bu ekler fiil kök ve gövdelerine doğrudan getirilir. Bu bölümde isim-fiil eklerinin cümle içindeki anlamları ve işlevleri örneklemeimizden seçilen örneklerle ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır:

• -an (-an, -en) ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller

-an ekiyle kurulan sıfat-fiiller genellikle cümlede geniş zaman ve geçmiş zaman ifade ederler. Bununla birlikte yan önerme kurduğu tümce ile eş zamanlılık ifade ederler ve cümlede durum belirtirler. – an eki fiil kök ve gövdelerine eklenirken ünlü uyumuna dikkat edilir.

Örnekler

- * “Akrabalarımın başlarına gelenlerin bir kısmını Eniştemin bana, Tebriz’e yolladığı mektuptan biliyordum zaten” (Pamuk, 2022: 14).
- * “Böyle bir şey yok. Hatta dünyada ikiye bölünen ruhların burada birleştiğini bile söyleyebilirim” (Pamuk, 2022: 10).
- * “Yüksek duvarların üzerinden sarkan cumbalardan, yokluğumda İstanbul’da iki katlı pek çok zengin evi yapıldığını gördüm” (Pamuk, 2022: 15).
- * “Oysa Vakıa suresinde anlatılan Cennetteki o iri gözlü hurileri pek çok kereler nasıl da keyiflenerek resmettiğimi şimdi çok iyi hatırlıyorum” (Pamuk, 2022: 10).

• - () r ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller

- () r ile türemiş sözcükler, tümce içinde bir adı niteleyerek, yani adın sıfatı olarak yan önerme kurarsa ortaç olur." (Gencan, 1979: 383). Gencan burada – () r ekiyle yapılan sıfat-fiillerin oluşturulma biçimine değinmiştir. – () r ekiyle kurulan sıfat-fiiller genellikle cümlede geniş zaman ifade ederler.

Örnekler

- * “Onun geniş damarlı güçlü bacaklarını, sabırsızlığını, o zor zapt edilmiş halini kendimin bildim” (Pamuk, 2022: 42).
- * “Zeki, tahsilli ve güvenilir bir kişi ve uzmandır” (Leontiç, 2017,: 73).
- * “Bunu, benim tepkimi ölçmekten çok Kara’yı küçümser bir havayla, konuyu kapatmak için söylemişti” (Pamuk, 2022: 50).
- * “Yıllar önce yaptığım o resme, Şirin’in bir ağacın dalına asılı Hüsrev’in resmini görüp ona tutuluşunu anlatır resme baktım” (Pamuk, 2022: 61).
- * “Yahudi mahallesine yakın, Haliç ‘in Boğaziçi’ne açıldığı yeri tepeden görür yeni bir pazar yerinde Ester ile buluştum” (Pamuk, 2022: 70).

• **-maz, -mez ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller**

Cümlede- () r (-ar, -er) sıfat-fiil ekinin olumsuzluk durumunu ifade eden bir ektir. Geniş zaman ve şimdiki zamanın olumsuzunu ifade eder.

Örnekler

*“Bize sipariş ederler, biz de en gizli, en erişilmez atı eski üstatların çizdiği gibi çizmeye çalışırız, o kadar” (Pamuk, 2022: 28).

* “İşte evine dönmez savaşçı kocanın bir de gözü dönmüş kardeşi var; Hasan’dır adı” (Pamuk, 2022: 44).

* “4. Okumaz yazmaz bir Ester’im ben, ama hattın akışından, bu kalemin, aman acele ediyorum,...” (Pamuk, 2022:46).

* “Umutsuz aşk umutsuz olduğunu anlar, kural tanımaz gönül dünyanın kaç bucak olduğunu kavrar da böyle zamanlarda makul insanlar kibarca “bizi birbirimize uygun bulmadılar” diyerek kısa keserler ya haklı olarak: ...” (Pamuk, 2022:49).

• **-acak (-acak, -ecek) ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller**

-AcAk (-acak, -ecek) eki fiil kök ve gövdelerine eklenirken ünlü uyumuna dikkat edilir. Bu ek ile oluşturulan sıfat-fiiller iyelik eklerini alarak çekimlenebilirler. Cümlede gelecek zamanı ifade ederler ve bu durumda nitelik bildiren sıfat görevindedirler.

Örnekler

* “Güzeller güzeli kızıma o zamanlar, çoğu onu hiç mi hiç görmeden, herkes âşık olduğu için bu benim gözümde üzerinde durulacak tehlikeli bir şey değildi belki” (Pamuk, 2022: 32).

* “..... yaptığım işte bir nakkaşın inceliğine hiç mi hiç yakışmayacak kaba bir yan olduğunu düşünebildim” (Pamuk, 2022: 29).

* “Kar, benim imzam olarak görülebilecek bütün izleri örtüp yok etmiş” (Pamuk, 2022: 26).

* “... Frenk seyyahlarını eğlendirecek acayıplikleri resmetmeye ve açık saçık resimler çizmeye başlamışlar” (Pamuk, 2022: 31).

• **-mİş (-mİş, -mİş, -muş, -müş) ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller**

-mİş eki fiil kök ve gövdelerine eklenirken ünlü uyumuna dikkat edilir. Cümlede geçmiş zamanı ifade ederler ve geçici bir nitelik belirtirler.

Örnekler

* Kitaplara geçme isteği bu değil mi, bütün padişahlar, vezirler, kendilerini anlatan, kendilerine adanmış kitapları yazanlara keseler dolusu altını bu ürperti için vermiyorlar mı?” (Pamuk, 2022: 51).

* “Ama aceleyle nakışlanmış ucuz kitaplarda, ressamın dikkatsizliği yüzünden bazı kadınların gözleri yere, hatta resmin içinde başka bir şeye, ne bileyim bir kadehe ya da sevgiliye bakmaz da, doğrudan okuyucuya bakar” (Pamuk,2022: 51).

* “Kıvrım kıvrım Çin usûlü bulutlar, birbirinin içine geçen yapraklar, renk ormanları ve içlerinde gizlenmiş ceylanlar, kadırgalar, padişahlar, ağaçlar, saraylar, atlar, avcılar...” (Pamuk, 2022: 9).

*“Odadaki ince ince işlenmiş duvar, pencere ve çerçeve süslerinin, sıkılmış gırtlığımızdan çıkan sessiz çığlığın rengindeki kızıl halının kıvrım ve yuvarlaklarının ve katilinizin sizi öldürürken çıplak ve iğrenç ayağıyla acımasızca bastığı harika yorgana inanılmaz bir incelikle ve neşeyle işlenmiş sarı ve mor çiçeklerin hepsi, aynı amaca hizmet ederler:” (Pamuk, 2022: 26).

*“Çemberlitaş’ın orada, Tavukpazarı’ndan gelen pis kokunun içinde birbirlerine sokulmuş, paçavralar içinde arsız dilenciler gördüm” (Pamuk, 2022: 14).

* “Dizlerinin üzerine rahatça oturmuş nakkaşlar gördüm, ama hayallerimin ustaları değil, çiraklıktan yeni çıkmış gençlerdi bunlar” (Pamuk, 2022: 62)

* “İşte evine dönmez savaşçı kocanın bir de gözü dönmüş kardeşi var; Hasan’dır adı” (Pamuk, 2022: 44).

* “Bir cinayet resmi olduğu için, benim durumuma da iyi uyan bu harika şeye, acımasız bir taht kavgasında öldürülmüş bir Acem şehzadesinin kütüphanesinden çıkmış Herat işi doksan yıllık bir kusursuz kitabın Hüsrev ile Şirin’in hikâyesini anlatır sayfalarında rastlamıştım” (Pamuk, 2022: 25).

• **-dik+ı ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller**

-Dık+I eki fiil kök ve gövdelerine eklenirken ünlü uyumuna dikkat edilir. Cümlede geçmiş zamanı ifade ederler ve geçici bir nitelik belirtirler.

Örnekler

- * “Onu İstanbul’a çağırmak için Tebriz’e yollad^ığım mektupta anlattığım asıl konuya girdim hemen” (Pamuk, 2022: 32).
- * “Sana bu mektupla birlikte, akli bir karış havada bir gençken nakşedip bana yollad^ığın resmi de geri gönderiyorum” (Pamuk, 2022: 45).
- * “Kimsenin cüret edemediği bir küfür, bir zındıklık” (Pamuk, 2022: 27).
- * “Telaşa kapılıp bu yüzü hatırlamaya çok gayret ettim ama, ne kadar çok severseniz sevin, insanın hiç görmediği bir yüzü yavaş yavaş unutacağını da anladım” (Pamuk, 2022: 13).
- * “Okuduğumuz kitabı güzelleştirmek için nakkaş, hikâyenin en güzel meclisini resmeder” (Pamuk, 2022: 33).
- * “Daha sonra, baba tarafından akrabalarımın birinin eskiden oturduğu evlerden birini kiralayıp mahalleye yerleştirdim” (Pamuk, 2022: 14).
- * “İstanbul’a, doğup büyüdüğüm şehre, on iki yıl sonra bir uyurgezer gibi girdim” (Pamuk, 2022: 13).
- * “Ev sahibesi kadın, savaşta Safevi askerlerinin öldürdüğü oğluna benzetti beni” (Pamuk, 2022: 14).

-ası (-ası, -esi) ekiyle oluşturulan sıfat-fiiller

-AsI (-ası, -esi) eki fiil kök ve gövdelerine eklenirken ünlü uyumuna dikkat edilir. Cümlede gelecek zamanla ilgili gereklilik, istek, niteleme vb. ifade eden sıfatlar yaparak gelecek zaman anlamı taşır. Örneklemde -ası eki ile oluşturulan bir sıfat-fiil örneği mevcut değildir. Bu sebeple -ası eki ile oluşturulan sıfat-fiillere örneklem dışından hareketle birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

Örnekler

- * “Ama gözlerine düşen bir gölgeden anlıyorum ki, ikimizi de korkutan o bahsedilmesi zor mesele hâlâ bitmemiş” (Pamuk, 2022: 31).

* “Çevresinde övülesi değerler bulur” (Leontiç, 2017: 74)

* “Yaşanılası şehir gibi geldi ona” (Leontiç, 2017: 74)

* “Kör olası adam her şeyi mahvetmiş” (Yeşilyurt, 2018: 36)

3.2.3. Zarf-Fiil

Zarf-fiil konusuna girmeden önce Türkçede “Zarf” konusuna kısaca ele almak yerinde olur. Zarf TDK sözlüğünde; “Bir fiilin, bir sıfatın veya bir zarfın anlamını zaman, yer, ölçü, nitelik, soru kavramları bakımından etkileyen kelime, belirteç” (2011: 2645) olarak tanımlanmaktadır. Gencan ise zarf-fiilleri şu şekilde tanımlamıştır: “Sıfatların, eylemlerin ya da görevce kendine benzeyen sözcüklerin anlamlarını berkiten[†] ya da kısip sınırlayan sözcüklere BELİRTEÇ denir” (1979: 406). Gencan zarfların cümledeki anlamından yola çıkarak yaptığı tanımlama ile zarfların sözcüklerin anlamı üzerindeki rolüne değinmiştir. “Bağ-fiiller, bir yandan bileşik cümlede iki cümlecığı bağladıkları için bağlaç, öbür yandan da özne, nesne, tümleç aldıkları için fiil olan kelimelerdir. Bağ-fiillere ulaç da denir” (Ediskun, 1999: 252). Bayraktar’a göre “Zarf-fiille, kişi ve zaman kavramı olmadan temel cümlelerin ya da yan cümlelerin yüklemine niteleyen, cümlede genellikle zarf tümleci olarak görev yapan fiilimsilerdir” (2004: 137). “Fiile dayalı sıfat-fiil ve isim-fiil gruplarında olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan zarf-fiil anlamı, özne, nesne, yer tamamlayıcısı ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır. Yüklem olan zarf-fiil yargı bildirmez” (Karahan, 2010: 57). Yine zarf-fiillerin cümlede taşıdığı anlamları ise Karahan şöyle özetlemektedir: “Zarf-fiil grubu, söz dizimi içinde zaman, tarz, sebep, şart, bağlama, karşılaştırma vb. işlemlerle zarf görevi yapar” (2010: 59). Korkmaz ise zarf-fiilin cümle içindeki görevini şu şekilde tanımlamıştır: “...şahsa ve zamana bağlı bir yargı bildirmeyen; ancak, yargı bildiren fiiller yanında onlardaki oluş ve kılışın durum ve tarzını belirleyen zarf görevi yüklenirler” (2014: 841).

Yukarıdaki tanımlardan da anlaşılacağı üzere zarf-fiiller ana cümlelerin ve/veya başka bir fiilimsinin geçici zarfı görevinde cümlede yer alır. Ayrıca zarf-fiiller cümleleri bağlama görevi olduğu için bağ-fiil veya ulak olarak da adlandırılırlar. Cümleleri bağlarken cümlede bulunduğu anlama göre ana cümlelerin zarfı görevini üstlenirler.

^{††} Sağlamaştırmak, tahkim etmek, takviye etmek.

Daha önce ana cümlelerin veya başka bir fiilimsinin geçici zarfı olarak belirtilen zarf-fiiller, cümlede zarf görevindedirler. Belirli ekler ile yapılmaktadır. Zarf-fiiller oluşturulurken ünlü-ünsüz uyumuna dikkat edilir. Ünlü ile biten fiil ile sıfat-fiil eki arasına /-y/ kaynaştırma ünsüzü girer. Türkçede a...a (-a, -e), -arak (-arak, -erek), -ıp (-ıp, -ip, -up, -üp), -ınca (-ınca, -ince, -unca, -ünce), -alı (-alı, -eli), -madan (-madan, -meden), -maksızın (-maksızın, -meksizin), -(ı)r ...maz (-r...maz, -r...mez), ken, -dıkça (-dıkça, -dikçe, -dukça, -dükçe, -tikça, -tikçe, -tukça, -tükçe), -DIĞIndA (-dığında, -diğinde, -duğunda, -dügünde, -tığında, -tiğinde, -tuğunda, -tügünde) ekleri zarf-fiil yapan eklerdir. Bu bölümde Zarf-fiil eklerinin cümle içindeki anlamları ve işlevleri örneklemimizden seçilen örneklerle ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır:

• -a.....a (-a, -e) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller

Genellikle ikilemelerde karşımıza çıkar. Örneğin, sev-e sev-e, gül-e gül-e, yürü-(y)e, yürü-(y)e vb. Bu eklerle oluşturulan zarf-fiilli cümlelerde arka arkaya gelen eylemler söz konusudur. Durmadan, devamlı veya sık sık tekrarlanan/yapılan olayları ifade eder. Cümlede bağlama ve durum işlevini üstlenmektedir.

Örnekler

* “Zavallı köpekler boyunlarında zincir, en sefil köleler gibi zincirlenmiş olarak tek tek sürüklene sürüklene sokaklarda gezdirilirlermiş” (Pamuk, 2022: 21).

* “Soğuktan mı, heyecandan mı anlayamadım titreye titreye bana Şeküremine ne istediğini anlatıyor” (Pamuk, 2022: 44).

* “Çünkü elli yılda gerçek nakkaş çalışa çalışa kör olur ve eli çizdiği atı ezberler” (Pamuk, 2022: 28).

* “Bir gece, babasının Şirinle yattığı odaya girer, karanlıkta dokuna dokuna onları yatakta bulur ve hançeriyle babasını ciğerinden bıçaklar” (Pamuk, 2022: 25).

• -arak (arak, -erek) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller

Cümledeki esas fiilinin durumunu ve iki işin ardı ardına yapıldığını bildirir. Söz konusu eylemle fiilimsinin arka arkaya yapıldığı anlamı vardır. Dolayısıyla cümledeki işlevi sıralama şeklindedir. Ayrıca kesin bir eşzamanlılık söz konusudur. Cümlede durum zarfı görevindedir.

Örnekler

* “Ama katilimi bulduktan sonra ona mengene aletiyle işkence edip kemiklerinden sekiz onunu, tercihan göğüs kemiklerini, yavaş yavaş çıtırdata**arak** kırmanız, sonra da o iğrenç ve yağlı saçlarım, işkencecilerin bu iş için yapılmış şişleriyle kafatasının derisini del**erek**, tek tek ve bağırt**arak** yolmanız gerekir” (Pamuk, 2022: 11).

* “...arkadaki köpek resmine bakıp köpeğin anlattıklarına herkesle birlikte kendimi koyuver**erek** gülerken, yanımda oturan bir herifin de benim gibi katilin teki olduğu duygusuna kapıldım” (Pamuk, 2022: 23).

* “Oysa Vakıa suresinde anlatılan Cennetteki o iri gözlü hurileri pek çok kereler nasıl da keyiflen**erek** resmettiğimi şimdi çok iyi hatırlıyorum” (Pamuk, 2022: 10).

* “Sanki bütün âlem benim içimde bir yerde sıkış**arak** daralmaya başlıyor” (Pamuk, 2022: 11).

• -ıp (-ip, -up, -üp) ekiyle oluşturulan zarf-filler

Cümlede art arda yapılan eylemleri belirtir ve bu eylemlerin anlamlarını bağlar. Bu durumda cümlede eşzamanlılık da söz konusudur. Cümlede durum zarfı görevindedir.

Örnekler

* “Biri kördü ve yağın kara bak**ıp** gülümsüyordu” (Pamuk, 2022: 14).

* “Böylece Nalbant Çarşısı ‘ndan ayrıl**ıp** Süleymaniye Camii’nin hemen yanından Haliç ‘e yağın karı seyrettim:” (Pamuk, 2022: 16).

* “Tarikatçılar, Mevleviler, Halvetiler, Kalenderiler, çalgı çalarak Kur’an-ı Kerim okuy**up**, çocuk oğlan hep birlikte, dua ediyoruz diye raks ed**ip** oynayanlar, bunlar kâfirdi” (Pamuk, 2022: 19).

* “Acem şehirlerine gitmemiş olanları bulmak ve parasızlık ve ilgisizlikten şikâyetçi bu büyük üstatlara sayfaları yazdırtıp, nakşettir**ip**, ciltlettir**ip** kitabı İstanbul’a yollamaktı” (Pamuk, 2022: 15).

* “Pahalılığın, vebanın, yenilgilerin tek sebebi, Hazreti Peygamberimiz zamanındaki İslam’ı unut**up**, Müslümanlık diye başka kitaplara ve yalanlara kanıp inanmamızdır” (Pamuk, 2022: 19).

* “Döndü, bizi Hayriye’nin yağ kokan fareli mutfağına sok**up** oturttu” (Pamuk, 2022: 39).

* “Beni sevenlerin sık sık beni düşünüp, İstanbul’un bir kösesinde aptalca bir meşgaleyle hâlâ oyalanıyor olduğumu, hatta başka bir kadının peşinden gittiğimi hayal etmeleri huzursuz ruhuma büsbütün azap veriyor” (Pamuk, 2022: 11).

* “Oysa, usta nakkaşın yaptığı bu yenilikleri, kişisel üslup izlerini, han ile sevgilisi birer kusur olarak görüp huzursuz olmuşlar” (Pamuk, 2022: 72).

• **-ınca (-ınca, -ince, -unca, -ünce) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Bu ekle oluşturulan zarf-fiiller cümledeki hareket durumunun ortaya çıktığı anı belirtirler. Dolayısıyla cümledeki belli bir hareketin, eylemin yapıldığını ve bu durumun zamanını belirtir. Zarf-fiil ile yüklem arka arkaya yapıldığı ifade edilir. İki olay-fiil ve fiilimsi arasında nedensellik, öncelik ilişkisi bildirir. Cümlede zaman zarfı görevindedir.

Örnekler

* “Ben havlamaya başlayınca, o kurbanın gırtlığını keser, böylece herifin çığlığı duyulmazdı” (Pamuk, 2022: 22).

* “Hayriye çıkınca ağabeyim pilavını bile bitirmeden kalkıp üzerime geldi” (Pamuk, 2022: 38).

* “Yemeğim bitince seni dövücem,” dedi ağabeyim” (Pamuk, 2022: 37).

* “İçimden öyle geldiği için kepengi o an coşkuyla bütün gücümle itince önce odaya güneş doldu: Pencerede durdum ve Kara ile güneşten gözlerim kamaşır gibi göz göze geldim; çok güzeldi” (Pamuk, 2022: 47).

* “Sonra bana âşık olunca bir kere de kendi için yeniden yapmış” (Pamuk, 2022: 48).

* “Evin orta direği kocam kaybolunca sıkıntılar; başladı” (Pamuk, 2022: 52).

* “İskender savaştan önce kuşlardan geleceği okumak için gittiği ormanda kendi çulluğunun koca bir kartal tarafından paralandığını görünce dertleniyor...” (Pamuk, 2022: 33).

* “Beni görünce utandı” (Pamuk, 2022: 37).

• **-alı (-alı, -eli) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Bir devamlılık söz konusudur. Yüklem ile fiilimsi arasında öncelik ilişkisi mevcuttur. Başlangıç zamanı ile konuşulan zaman arasındaki süreci ifade eder. Cümlede zaman zarfı görevindedir. Örnekleme -alı, -eli eki ile oluşturulan bir zarf-fiil örneği mevcut değildir. Bu sebeple bu ekler ile oluşturulan zarf-fiillere örneklem dışında farklı birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

Örnekler

- * “Son nefesimi vereli çok oldu,…” (Pamuk, 2022: 9).
- * “Bu mesleği çalışalı birçok şey öğrendim” (Leontiç, 2017: 77).
- * “Filoloji fakültesine yazılalı beri dört yıl oldu” (Leontiç, 2017: 77).
- * “Celile işe girdi gireli faaliyetler çoğaldı” (Leontiç, 2017: 77).

• **-madan (-madan, -meden) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Cümlede bir olumsuzluk söz konusudur. Yüklem durumu ve zamanındaki olumsuzluk ifade edilir. İfade edilirken yüklem durumu ve zamanı kesinleşmiş olur. Cümlede zaman ve durum zarfı görevlerini üstlenir.

Örnekler

- * “Rahmetli annem on iki yumurta için üç akçe saymak gerektiğini görseydi tavuklar şımarıp kafamıza sışmadan başka bir diyara kaçalım, derdi, ama biliyordum bu düşük para her yeri sarmıştı” (Pamuk, 2022: 15).
- * “Böyle bir fırsat önümde belirildiğinde, ısırmayı hak eden kurbanım salak salak önümden geçerken zevkten gözlerim kararır, dişlerim sanki sızlayarak kamaşır ve farkına varmadan gırtlığımdan sizleri korkutan hırlamalar çıkarmaya başlarım” (Pamuk, 2022: 18).
- * “Ama öyle bir bakıyordu ki bana, hiç çekinmeden gidip kucağına çıkıp oturdum, ama hemen beni indirdi” (Pamuk, 2022: 36).
- * “Kara’ya gözükmenden sofayı geçip merdivenden aşağı nasıl inmişti?” (Pamuk, 2022: 38).

- **-maksızın (-maksızın, -meksizin) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Olumsuzluk ifade eden bir başka zarf-fiil ekidir. Cümlede zaman ve durum zarfı görevlerini üstlenir. Yüklem durumu ve zamanı olumsuz şekilde ifade edilir. Böylece hem durum hem de zaman hakkında kesin bilgi verilmiş olur. Örnekleme -maksızın eki ile oluşturulan bir zarf-fiil örneği mevcut değildir. Bu nedenle bu ekle oluşturulan zarf-fiillere örneklem dışından hareketle birkaç örnek aşağıda verilmiştir.

Örnekler

* “Şehri gez**meksizin** geri döndüm” (Leontiç, 2017: 78).

* “Geleceği düşün**meksizin** okul okumadılar” (Leontiç, 2017: 78).

* “Geçmişe bak**maksızın** geleceğe yöneliyoruz (Leontiç, 2017: 78).

Bununla birlikte örneklerden de anlaşılacağı üzere -maksızın ekiyle oluşturulan zarf-fiiller ile

-madan, -meden ekiyle oluşturulan zarf-fiiller benzer anlamda kullanıldığından inceleme kısmında bu ek sadece -madan, -meden ekiyle oluşturulan zarf-fiillerin incelemesiyle sağlanacaktır.

- **-(ı)r ...maz (-r...maz, -r...mez) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Bu zarf-fiil eki ile cümlede olayların aralıksız gerçekleştiği ifade edilir. Zarf-fiilli cümlenin bitişinden hemen sonra diğeri başlar. Yüklem ile fiilimsi arasında öncelik ve tezlik ilişkisi mevcuttur. Cümlede zaman zarfı olarak yer alır.

Örnekler

* “Huysuzluğunu ve kavgacılığını bildiği için babasının yirmi yıl hapiste tuttuğu yeni şah tahta geç**er** geç**mez** kudurup kardeşlerini boğazlattı, kimini de kör edip başından attı” (Pamuk, 2022: 63).

* “Ama yine de daha eve gir**er** gir**mez** merdivenlerde ikinci katın her zaman daha kuru olduğunu, kemiklerimdeki ağrılara ikinci kata taşınmanın iyi geldiğini söyledim” (Pamuk, 2022: 32).

* “Çürümüş otlarla, çamurlarla, kırık dallarla kaplı bahçede zorlukla yürüdüm, ama sokağa çık**ar** çık**maz** hızlandım” (Pamuk, 2022: 193).

• **-ken ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Cümlede eylemlerin aynı anda yapıldığı dolayısıyla eş zamanlılık söz konusudur. Cümlede zaman zarfı görevinde olmakla birlikte bir durumda bulunmanın zamanı ifade edilir.

Örnekler

* “Çamurlu toprağın kokusu hatıralarımla karıştı; birisi annemin mezarının kenarında bir testi kırmıştı, nedense kırık parçalara bakarken ağlamaya başladım” (Pamuk, 2022: 13).

* “Bu hikâyeleri okurken yorulan gözümüz resme bakarak dinlenir” (Pamuk, 2022: 33).

• **-dıkça (-dıkça, -dikçe, -dukça, -dükçe, -tikça, -tikçe, -tukça, -tükçe) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Zarf-fiil eki olan cümle ile diğer cümlenin eyleminin eşzamanlı olduğunu ifade eder.

Örnekler

* “Kocamın gümrükte çalışan bekâr kardeşi Hasan, eve getirip bıraktığı para çoğaldıkça erkeklik taslamaya başladı” (Pamuk, 2022: 52).

* “Yağmur yağdıkça ağlıyorum” (Pamuk, 2022: 56).

* “Eserimden geriye beni ele verecek kişisel herhangi bir iz kalıp kalmadığını araştırmak için geceleri bu yangın yerine geldikçe üslup sorunları kafama daha da çok üşüşmeye başladı” (Pamuk, 2022: 26).

* “Ben yürüdükçe gece karanlığı, şehrin, ıssız, en insansız köşelerine indikçe, günahım ağır ağır arkamda kalıyor, dar sokaklarda, taş hanların medreselerin, camilerin duvarları boyunca adımlarım yankılandıkça korkularım hafifliyordu” (Pamuk, 2022: 134).

* “Geceyi tek başına çocuklarla nasıl geçireceklerini, kepengi tamir edilen pencereleri nasıl sıkı sıkıya kapayacaklarını düşündükçe diken üzerinde oturuyordum” (Pamuk, 2022: 328).

* “Birbirlerine tutuldukça daha zekileşen, daha bir kurnaz olup akıllıca dolaplar çeviren bir çifti, hele bir erkeği tanımak isterdim çok” (Pamuk, 2022: 92).

* “Öyle bir parçalanmış, öyle kan içinde kalmıştı ki canım babamın kafası basamaklara vurdukça sıkıştırılmış ıslak bir bezin çıkaracağı gibi bir ses çıkarıyordu” (Pamuk, 2022: 195).

* “Ama ona baktıkça ona benzediğimi hissediyordum” (Pamuk, 2022: 34).

* “Çünkü savaştıkça ustalaşiyor, kendi başına işler çeviriyor, daha büyük ganimetler getiriyor, daha büyük tımarlara çıkıyor, daha çok asker yetiştiriyordu” (Pamuk, 2022: 52).

* “Bu haset şey, benim kendisinden daha çok bildiğimi, daha akıllı ve ince olduğumu hissettikçe, bir bahaneyle kavga çıkarır; çıkaramazsa güreşelim der, beni kısa sürede altına alınca, dizlerini aynı şekilde omuzlarıma koyup, gözlerini benim gözlerimin içine, Kara'nın şimdi yaptığı gibi diker, dudaklarının arasında bir tükürük sallandırır, gittikçe büyüyen bu tükürük ağır ağır gözlerime doğru sarkarken, ben şimdi düşecek diye tiksintiyle kafamı sağa sola kaçırmaya çalışınca çok eğlenirdi” (Pamuk, 2022: 413).

* “Biz konuştuğukça sanki boya gibi zamanın da kıvamı değişiyor ve vakit geçtikçe geçiyordu” (Pamuk, 2022: 184).

* “Ahu konuştuğukça düşüncelerine emin oluyordu” (Leontiç, 2017: 79).

* “Çırakken, bütün dayaklara rağmen, Üstat Osman bizi sevdiği, nakşımızın güzelliğinden gözleri sulanıp bizi ellerimizden kollarımızdan öptüğü, o bizi öptükçe hünerimiz de aşkla çiçeklendiği için Cennet'te gibiydik” (Pamuk, 2022: 109).

* “Hakiki değerim düştükçe mecazi değerim artıyordu” (Pamuk, 2022: 117).

• **-dığında (-dığında, -diğinde, -duğunda, -düğünde, -tığında, -tiğinde, -tuğunda, -tüğünde) ekiyle oluşturulan zarf-fiiller**

Bu zarf-fiil ekini alan cümle ile diğer cümlenin eylemi arasında öncekilik söz konusudur ve asıl fiilden önceki zaman ifade edilir. Örnekleme -tuğunda eki ile oluşturulan bir zarf-fiil örneği mevcut değildir. Bu sebeple bu ek ile oluşturulan zarf-fiillere örnekler örneklemeden farklı kaynaklardan incelenmiştir.

Örnekler

- * “Allah’ın manzarası belir**diğinde**, harika resmi el kendiliğinden kâğıda geçirebilsin diye, bütün hayatı boyunca el alıştırmayı yapar” (Pamuk, 2022: 89).
- * “Uluğ Bey Herat’a ordusuyla girdi**ğinde**, ihtiyar nakkaşa, usta nakkaşların görmekle anlayamadıkları hikâyeleri, kendisinin hiç görmeden çıkarabilmesinin sırrını sormuş” (Pamuk, 2022: 88).
- * “O hiç beklemediğim taş darbesiyle kafatasım kenarından kırıldı**ğında**, o alçağın beni öldürmek istediğini hemen anladım da, öldürebileceğine inanamadım” (Pamuk, 2022: 11).
- * “Nakşa bakıldı**ğında** onu okumayı bilenler gibi, rüyayı da okumayı bilmek gerek” (Pamuk, 2022: 98).
- * “Çünkü ellerimin boş durması beni huzursuz ettiği için, ikinci hikâyeyi anlatmaya başladıktan hemen sonra, kapı vurdu**ğunda** kaldığım yerden nakşetmeye devam etmişim” (Pamuk, 2022: 82).
- * “Bazen böyle bana yapışırçasına sokuldu**ğunda** aslında uyumadığımı hissediyorum” (Pamuk, 2022: 158).
- * “Nerede kaldınız,” diye söylendim çocuklar geri döndü**ğünde**” (Pamuk, 2022: 154).
- * “Şirin, yakışıklı Hüsrev’in resmini ağacın dalında ilk gördü**ğünde** neden âşık olmuyordu da, âşık olmak için o resmi üç kere görmesi gerekiyordu?” (Pamuk, 2022: 160).
- * “Bir gün, Şirin nedimeleriyle birlikte kır gezintisine çıktı**ğında**, altlarında oturup dinlendikleri ağaçlardan birinin dalma Şapur gizlice Hüsrev’in resmini asar” (Pamuk, 2022: 48).
- * “Uyandıklarında aradan şu kadar sene geçtiğini bu yedi gençten birisi insanlar arasına karıştı**ğında**, elindeki geçer olmayan sikkeden anlar; çok şaşırırlar” (Pamuk, 2022: 20).
- * “Şehname’nin efsane kahramanı Rüstem, kayıp atının peşinden uzak ülkelere gitti**ğinde** sadağının üzerinde, efsane devi harika kılıcıyla ikiye böldü**ğünde**

akan kanların içinde, misafir kaldığı şahın güzel kızıyla geceyi sevişerek geçirdiğinde yorganın kıvrımları arasındaydım” (Pamuk, 2022: 202).

* “Yüzün pencerede bana nur gibi gözüktüğünde, bunun Allah’ın bana bir ihsanı olduğundan başka bir şey düşünmedim” (Pamuk, 2022: 93).

* “Darphanede eskiden yüz dirhem gümüşten beş yüz akçe kesilirken şimdi Safeviler ile bitip tükenmeyen savaşlar yüzünden sekiz yüz akçe kesilmeye başlanmış, Yeniçeriler, aldıkları akçenin Haliç ‘e düştüğünde, sebze iskelesinden denize dökülen kuru fasulyeler misali suda yüzdüğünü görüp isyan etmişler ve düşman kalesiymiş gibi Padişahımızın sarayını muhasara etmişlerdi” (Pamuk, 2022: 15).

4. ÖRNEKLEM İNCELEMESİ

4.1. Orhan Pamuk

Orhan Ferit Pamuk 1952 yılı İstanbul doğumludur. Birçok edebiyat ödülünün yanı sıra, 2006 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne layık görülerek bu ödülü kazanan en genç edebiyatçılardan biri olmuştur. Kitapları altmış üç dile tercüme edilmiş, yüzden fazla ülkede yayımlanmış ve 13 milyon baskı ile 2006 yılında Time dergisi tarafından dünyanın en etkili 100 kişisi arasına seçilerek, Nobel ödülüne lâyık görülen ilk Türk vatandaşıdır. *Sessiz Ev*, *Beyaz Kale*, *Kara Kitap*, *Yeni Hayat*, *Benim Adım Kırmızı*, *Kar*, *Masumiyet Müzesi*, *Kafamda Bir Tuhaflık Kırmızı Saçlı Kadın* ve *Veba* gibi romanların yazarıdır.

4.2. Gilles Authier

Gilles Authier Fransız bir dilbilim profesörüdür. Hem Türk hem de Arap kültürünü çok iyi bilen bu bilgisini Orhan Pamuk'un *Benim Adım Kırmızı* adlı eserini Fransızcaya çevirerek başarılı bir şekilde ortaya koyan bir dilbilimci ve çevirmendir. Authier'in söz konusu çevirisi Fransa'da "*Prix du meilleur livre étranger*" ödülüne layık görülmüştür. Bu bağlamda Orhan Pamuk'un "*Benim Adım Kırmızı*" adlı eseri ile "Nobel ödülünü" almasına katkı sağladığı düşünülebilir.

4.3. Karşılaştırmalı Çeviri İncelemeleri

Tez çalışmasında kaynak metin olarak Orhan Pamuk tarafından kaleme alınan "*Benim Adım Kırmızı*" adlı roman ve çeviri incelemeleri için bu romanın Fransızcaya Gilles Authier tarafından 2001 yılında yapılan çevirisi ele alınmıştır. Çeviri incelemesinde kaynak metin için KM, hedef metin için HM kısaltmaları kullanılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde çözümleme bölümüne geçmeden önce Toury'nin geliştirdiği süreç öncesi ve süreç normlar çerçevesinde yapılan incelemeler ele alınacak olup daha sonrasında örneklem üzerinden Türkçedeki fiilimsi yapıların Fransızcaya çevirileri

eşdeğerlik bağlamında karşılaştırmalı çeviri yöntemi ile incelenecektir. Çeviri incelemesi çizelgeler halinde yapılmıştır. Her çizelgenin altında Toury'nin çeviri çalışmalarından hareketle genel çeviri stratejileri bağlamında fiilimsi kavramı ile ilgili açıklamalara ve çözümlemelere karşılaştırmalar yapılarak yer verilmiştir.

4.3.1. Süreç Öncesi Çeviri Normları

Tez çalışmasının bu bölümünde kaynak metin ile hedef metin başlangıç normları olarak adlandırılan süreç öncesi çeviri normları çerçevesinde incelenecek olup dış görünüşlerinin haricinde önsöz, giriş, yazarın hayatı, eser hakkında herhangi bir bilgilendirmenin yapıp yapılmadığı gözlemlenerek eser ile ilgili genel bir değerlendirme yapılacaktır. Ele alınan kaynak eser yazarın 2022 yılında Yapı Kredi yayınları tarafından basılan yirmi ikinci yayınıdır. Kaynak metnin kapak sayfası incelendiğinde en üst kısımda yazarın adı, bir alt kısımda eser ismi orta kısımda elindeki deftere not alan bir bilgenin görsel, sol alt kısımda yayın evinin yazılı olduğu ve sağ alt kısımda ise kaçınıcı baskısı olduğu görülmektedir (Bkz: Ek 1). Romanın iç sayfalarında ilk olarak yazar hakkında bilgi daha sonra Kuran-ı Kerim'den 3 ayet ve anlatıdan hemen önce içindekiler bölümü aktarılmaktadır ((Bkz: Ek 2). İçindekiler bölümü incelendiğinde eserin 59 bölümden oluştuğu ve anlatının sonunda yazarın son sözüne ek olarak bir kronolojiye ve dizin bölümüne yer verildiği görülmektedir. Yalnızca anlatım dikkate alındığında 438 sayfadan oluşan roman, son söz, kronoloji ve dizinle toplam 507 sayfadan oluşmaktadır.

Hedef metin yazarı Gilles Authier hedef metin olarak ele alınan çeviri romanı *Mon Nom est Rouge*, Gallimard- yayınevinin 2001 tarihli baskısından incelenmiştir. Kapak sayfası incelendiğinde kaynak eser ile aynı şekilde en üst kısımda eserin Fransızca karşılığı – *Mon Nom est Rouge* – bir alt kısımda yazarın ismi, orta kısımda hayvan ve insan figürleri ile kaynak eserden farklı olarak yansıtıldığı bir görsel, sağ alt kısımda ise yayın evinin yazılı olduğu görülmektedir (Bkz. Ek 3) İç kısımda yazarın adı, kitabın adı, yayın evi ve tarihi yer almaktadır. Çevirmen, eserinin kaynak eserin ilk basımının çevirisi olduğunu iç kısımda belirtmiş sonraki sayfasında ise kaynak metin yazarı hakkında iki paragraf olacak şekilde kısa bir bilgilendirmeye yer vermiştir (Bkz. Ek 4). Çevirmenin çevirisinde okuyucuyu bilgilendirerek hedef kitlede anlaşılır olmayı ve çevirisinin kabul edilebilir nitelikte olmasını amaçlamış olduğu ayrıca çevirmenin kısmen görünürlüğü'nün söz konusu olduğu söylenebilir.

4.3.2. Süreç Normları

Çeviri süreçlerinin incelendiği bu bölümde kaynak ve hedef metnin sayfa sayıları, metin içi bölümlerin tutarlılığı ve sayıları değerlendirilmiştir. Kaynak metin olarak yazarın 2022 yılında Yapı Kredi yayımları tarafından yayımlanan 22. basımı ele alınmıştır. Kaynak metin 507 sayfa olup elli dokuz bölümden oluşmaktadır. Roman 489'uncu sayfada sonlanmış olup diğer sayfalarda eserin kronolojisine ve son olarak dizin bölümüne yer verilmiştir. Çevirmen Gilles Authier tarafından hedef dil Fransızcaya çevrilen eserin Gallimard yayınevinin 2001 tarihli baskısı ele alınmıştır. Eser 736 sayfa olup elli dokuz bölümden oluşmaktadır. Kaynak metin ile çevirisi arasında sayfa sayısı bakımından farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Çevirmen kaynak metnin bölüm sonunda yer alan değerlendirmelerine eserinde yer vermemiş, bölüm sonunda kronoloji bilgisine yer verilmiştir.

Süreç normları kapsamında aşağıdaki tabloda örneklem kaynak metin ve hedef metindeki bölümler, bölüm isimleri ve sayfa aralıkları incelenerek yapısal olarak bir değerlendirme yapılmıştır. Her iki eserde de bölüm sayıları ve bölüm isimlerinin aynı olduğu gözlemlenmiş ancak tabloda da görüldüğü üzere sayfa sayılarında farklılıklar mevcuttur.

Bölümler	Kaynak Metin	Hedef Metin	Kaynak Metin Sayfa Aralığı	Hedef Metin Sayfa Aralığı
Birinci Bölüm	1 Ben Ölüyüm	1 Je suis mon cadavre	9-12	13-19
İkinci Bölüm	2 Benim Adım Kara	2 Mon nom est Le Noir	13-17	20-27
Üçüncü Bölüm	3 Ben, Köpek	3 Moi, le chien	18-22	28-35
Dördüncü Bölüm	4 Katil Diyecekler Bana	4 On m'appellera l'Assassin	23-29	36-47
Beşinci Bölüm	5 Ben Eniştenizim	5 Je suis votre Oncle	30-35	48-57
Altıncı Bölüm	6 Ben, Orhan	6 Moi, je m'appelle Orhan	36-39	58-63
Yedinci Bölüm	7 Benim Adım Kara	7 Mon nom est Le Noir	40-43	64-70
Sekizinci Bölüm	8 Benim Adım Ester	8 Mon nom est Esther	44-46	71-76
Dokuzuncu Bölüm	9 Ben, Şeküre	9 Moi, Shékuré	47-55	77-91
Onuncu Bölüm	10 Ben Bir Ağacım	10 Je suis l'arbre	56-59	92-98
On Birinci Bölüm	11 Benim Adım Kara	11 Mon nom est Le Noir	60-70	99-116
On İkinci Bölüm	12 Bana Kelebek Derler	12 On m'appelle Papillon	71-77	117-129
On Üçüncü Bölüm	13 Bana Leylek Derler	13 On m'appelle Cigogne	78-84	130-141
On Dördüncü Bölüm	14 Bana Zeytin Derler	14 On m'appelle Olive	85-91	142-153
On Beşinci Bölüm	15 Benim Adım Ester	15 Mon Nom est Esther	92-96	154-162
On Altıncı Bölüm	16 Ben, Şeküre	16 Moi, Shékuré	97-101	163-170
On Yedinci bölüm	17 Ben Eniştenizim	17 Je suis votre Oncle	102-107	171-180
On Sekizinci Bölüm	18 Katil Diyecekler Bana	18 On m'appellera l'Assassin	108-113	181-190

On Dokuzuncu Bölüm	19 Ben, Para	19 Moi, l'Argent	114-118	191-199
Yirminci Bölüm	20 Benim Adım Kara	20 Mon No mest Le Noir	119-122	200-206
Yirmi Birinci Bölüm	21 Ben Eniştenizim	21 Je suis votre Oncle	123-127	207-214
Yirmi İkinci Bölüm	22 Benim Adım Kara	22 Mon No mest Le Noir	128-132	215-223
Yirmi Üçüncü bölüm	23 Katil Diyecekler Bana	23 On m'appellera l'Assassin	133-137	224-231
Yirmi Dördüncü Bölüm	24 Benim Adım Ölüm	24 Mon nom est la Mort	138-141	232-237
Yirmi Beşinci Bölüm	25 Benim Adım Ester	25 Mon nom est Esther	142-148	238-249
Yirmi Altıncı Bölüm	26 Ben, Şeküre	26 Moi, Shékuré	149-162	250-271
Yirmi Yedinci Bölüm	27 Benim Adım Kara	27 Mon Nom est Le Noir	163-168	272-280
Yirmi Sekizinci Bölüm	28 Katil Diyecekler Bana	28 On m'appellera l'Assassin	169-179	281-298
Yirmi Dokuzuncu Bölüm	29 Ben Eniştenizim	29 Je suis votre Oncle	180-192	299-319
Otuzuncu Bölüm	30 Ben, Şeküre	30 Moi, Shékuré	193-201	320-334
Otuz Birinci Bölüm	31 Benim Adım Kırmızı	31 Mon nom est Rouge	202-205	335-340
Otuz İkinci Bölüm	32 Ben, Şeküre	32 Moi, Shékuré	206-210	341-349
Otuz Üçüncü Bölüm	33 Benim Adım Kara	33 Mon No mest Le Noir	211-223	350-371
Otuz Dördüncü Bölüm	34 Ben, Şeküre	34 Moi, Shékuré	224-235	372-391
Otuz Beşinci Bölüm	35 Ben, At	35 Moi, le Cheval	236-238	392-396
Otuz Altıncı Bölüm	36 Benim Adım Kara	36 Mon nom est Le Noir	239-247	397-411
Otuz Yedinci Bölüm	37 Ben Eniştenizim	37 Je suis votre Oncle	248-252	412-419
Otuz Sekizinci Bölüm	38 Üstat Osman, Ben	38 Moi, Maître Osman	253-259	420-432
Otuz Dokuzuncu Bölüm	39 Benim Adım Ester	39 Mon nom est Esther	260-265	433-442
Kırkıncı Bölüm	40 Benim Adım Kara	40 Mon nom est Le Noir	266-269	443-450
Kırk Birinci Bölüm	41 Üstat Osman, Ben	41 Moi, Maître Osman	270-283	451-476
Kırk İkinci Bölüm	42 Benim Adım Kara	42 Mon nom est Le Noir	284-293	477-493
Kırk Üçüncü Bölüm	43 Bana Zeytin Derler	43 On m'appelle Olive	294-295	494-496
Kırk Dördüncü Bölüm	44 Bana Kelebek Derler	44 On m'appelle Papillon	296-297	497-500
Kırk Beşinci bölüm	45 Bana Leylek Derler	45 On m'appelle Cigogne	298-299	501-504
Kırk Altıncı Bölüm	46 Katil Diyecekler Bana	46 On m'appellera l'Assassin	300-307	505-519
Kırk Yedinci Bölüm	47 Ben, Şeytan	47 Moi, le Diable	308-312	520-526
Kırk Sekizinci Bölüm	48 Ben, Şeküre	48 Moi, Shékuré	313-316	527-532
Kırk Dokuzuncu Bölüm	49 Benim Adım Kara	49 Mon nom est Le Noir	317-328	533-552
Ellinci Bölüm	50 Biz, İki Abdal	50 Nous, les deux Errants	329-331	553-557
Elli Birinci Bölüm	51 Üstat Osman, Ben	51 Moi, Maître Osman	332-346	558-583
Elli İkinci Bölüm	52 Benim Adım Kara	52 Mon nom est L Noir	347-362	584-609
Elli Üçüncü Bölüm	53 Benim Adım Ester	53 Mon nom est Esther	363-374	610-630
Elli Dördüncü Bölüm	54 Ben, Kadın	54 Moi, La Femme	375-378	631-638
Elli Beşinci Bölüm	55 Bana Kelebek Derler	55 On m'appelle Papillon	379-390	639-657

Elli Altıncı Bölüm	56 Bana Leylek Derler	56 On m'appelle Cigogne	391-398	658-670
Elli Yedinci Bölüm	57 Bana Zeytin Derler	57 On m'appelle Olive	399-407	671-686
Elli Sekizinci Bölüm	58 Katil Diyecekler Bana	58 On m'appellera l'Assassin	408-430	687-723
Elli Dokuzuncu Bölüm	59 Ben, Şektüre	59 Moi, Shékuré	431-438	724-736

4.4. Karşılaştırmalı Metin Çözümlenmeleri

4.4.1. İsim-Fiil Çözümlenmeleri

Çizelge 4.1. “-ış,-uş” isim-fiil çözümlenmesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Bir iki kere gördüğüm babasına benziyor: Uzun boylu, ince, biraz asabice el kol hareketleri var, ama bu ona yakışıyor. Ellerini dizlerine koyuşu , ben önemli bir şey söylerken “anlıyorum, hümmetle dinliyorum”, diyen bakışlarla gözlerimin içine içine istekle bakışı ve sözlerimin veznine uygun gizli bir makamları başını sallayışı çok yerinde” (Pamuk, 2022:30).	“Il ressemble à son père, que j'ai vu une ou deux fois: grand et mince, avec des mouvements nerveux des mains et des bras, mais qui lui vont bien. Sa façon de poser ses mains sur ses genoux, de me regarder attentivement dans les yeux avec l'air de dire: «Je comprends, je suis tout ouïe», quand je prononce quelque chose d'important, le balancement de sa tête, sur un rythme mystérieux qui semble scander mes propos, tout est parfait” (Pamuk, 2001: 49).

KM’de kullanılan “koyuşu” isim-fiili HM’de “*Sa façon de poser*” ifadesi ile aktarılmıştır. Burada ellerini dizlerinin üzerine koyma şekli ifadesi anlatılmak istenmiştir. Yukarıdaki örnekte yer alan diğer fiilimsi ise “bakışı” isim-fiildir. Bu ifade de hedef dile “*sa façon de me regarder*” ifadesi ile aktarılmıştır. Bu fiilimsi örneklerinin çevirileri incelendiğinde her ikisinin de aynı şekillerde hedef dile aktarıldığı görülmektedir. Başka bir ifade ile KM’de bir eylemi gerçekleştirme şekilleri örnekteki gibi fiilimsi yapılarıyla aktarılırken hedef dilde buna karşılık “*sa façon de + verbe*” yapısı ile karşılanmıştır. Bahsedilen yapı ile aktarılan zarf-fiil çevirilerinde çevirmenin hedef dilde bir şeyin şeklini ifade etmek için “*sa façon*” kelimesini eklediği gözlemlenmiştir. Çevirmenin bu kelime ile yukarıda bahsedilen yapıyı kullanması çevirisinde ekleme stratejisine başvurduğunu yansıtmaktadır. Dolayısıyla kaynak metindeki bu fiilimsi türünün hem hedef dilde aynı anlamı veren yapıyla karşılanması hem de çevirmenin başvurduğu stratejisi ile çeviri hedef dil odaklı ve kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.2. “-iş, -üş” isim-fiil çözümlemesi

KM	HM
<p>“Şimdi onu karşımda kararlı, kemale ermiş ve saygılı bir yeğen olarak görmekten memnunum. Bana gösterdiği saygı, elimi öpüşündeki dikkat, hediye getirdiği Moğol hokkasını verirken “yalnızca kırmızı mürekkep için,” deyişi, karşımda dizlerini dikkatlice birleştirmiş olarak derli toplu oturuşu, bütün bunlar, yalnız onun olmak istediği akli başında, yetişkin adam olduğunu değil, benim de olmak istediğim ihtiyar adam olduğumu bana bir kere daha hatırlatıyor” (Pamuk, 2022: 30).</p>	<p>“Je me réjouis de constater qu’il est devenu à la fois un adulte sûr de lui et un neveu respectueux. Ce respect qu’il me témoigne, sa façon de me baiser la main, de me dire, en me donnant cet encrier mongol qu’il m’a rapporté en cadeau « exclusivement pour le rouge », sa posture bien sage et soignée, genoux serrés, quand il se tient assis devant moi, tout cela n’est pas sans me rappeler, outre ce qu’il veut me montrer, qu’il est maintenant un homme mûr, pondéré, et que je suis devenu, quant à moi, le vieil homme vénérable que j’aspirais à être” (Pamuk, 2001: 48-49).</p>

KM’de kullanılan” öpüşü” isim-fiili HM’de “*sa façon de me baiser la main*” ifadesi ile karşılanmıştır. Böylelikle bir eylemin yapılış şekli okuyucuya anlatılmak istenmiştir. Yukarıdaki örnekte yer alan diğer fiilimsi ise “deyişi” isim-fiilidir. Bu ifade de hedef dile “*sa façon de me dire*” ifadesi ile aktarılmıştır. Bir ifadeyi dile getirme şekli diğer bir deyişle bir işi veya olayı anlatım tarzı anlatılmak istenmiştir. Kaynak metindeki fiilimsi örneklerinin çevirileri incelendiğinde her ikisinin de aynı şekillerde hedef dile aktarıldığı görülmektedir. Başka bir ifade ile KM’de bir eylemi gerçekleştirme şekilleri örnekteki gibi fiilimsi yapılarıyla aktarılırken hedef dilde buna karşılık “*sa façon de + verbe*” yapısı ile karşılanmıştır. Bahsedilen yapı ile aktarılan zarf-fiil çevirilerinde çevirmenin hedef dilde bir şeyin şeklini ifade etmek için “*sa façon*” kelimesini eklediği gözlemlenmiştir. Çizelge 4.1 de bahsedilen ekleme stratejisini çevirmenin bu çevirisinde de kullandığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla kullanılan strateji bağlamında bu çeviri hedef dil odaklı ve kabul edilebilir bir olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.3. “-mak” isim-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
<p>“Biz kışları nakış odası olarak kullandığımız odadaydık. Bitişikteki odadaki Şekure’nin varlığını Kara’nın hissettiğini sezdim. Onu İstanbul’a çağırma için Tebriz’e yolladığım mektupta anlattığım asil konuya girdim hemen” (Pamuk, 2022: 32).</p>	<p>“Nous nous trouvions dans la pièce que j’utilise comme atelier pendant l’hiver. J’ai senti que Le Noir devinait la présence de Shékure dans la pièce d’à côté. Sans plus tarder, j’ai abordé la raison essentielle de la lettre que je lui ai envoyée à Tabriz pour le faire revenir à Istanbul” (Pamuk, 2001 : 52).</p>

KM’de yer alan “çağırma” isim-fiili HM’de “*le faire revenir à place*” ifadesi ile karşılanmıştır. Fransızcada bu ifade “geri getirmek” anlamında kullanılan kalıplaşmış bir yapıdır. Buradaki “çağırma” ifadesi “seslenmek” anlamını değil “davet etmek” anlamını taşıdığından dolayı çevirmen de buradaki bağlamı dikkate alarak hedef kitlenin bağlamı daha iyi anlayabilmesi amacıyla bu fiil için Fransızcada “seslenmek”

anlamına gelen “*appeler*” fiilini değil de “*le faire revenir à*” kalıbını tercih etmiştir. Dolayısıyla çevirmenin değiştirme stratejisine başvurduğu bu bağlamda çevirisinde hedef dil odaklı bir yaklaşım söz konusudur. Tüm bu değerlendirmeler ışığında bu çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.4. “-mek” isim-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Her resim bir hikâye anlatır,” dedim. Okuduğumuz kitabı güzelleştirmek için nakkaş, hikâyenin en güzel meclisini resmeder” (Pamuk,2022: 33).	« Toute image raconte une histoire, lui dis-je. Pour embellir un livre, -le peintre retiendra la plus belle scène de chaque histoire » (Pamuk,2001 :54).

KM’de yer alan “güzelleştirmek” isim-fiili HM’de “*embellir*” ifadesi ile açıklanmıştır. Kaynak dilde mastar yapısı ile kullanılan bu fiil hedef dilde yine mastar yapısı kullanılarak birebir çeviri stratejisi tercih edilmiştir. Kullanılan strateji kapsamında bun çeviri yeterli bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.5. “-ma” isim-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Ölümlere mi, onca yıldan sonra tuhaf bir şekilde hâlâ hayatımın başında olmama mı, yoksa tam tersini sevdiğim, hayat yolculuğumun sonuna geldiğimi hissettiğim için mi ağlıyordum, bilmiyorum. Belli belirsiz bir kar atıştırmaya başlamıştı” (Pamuk, 2022: 13).	“Était-ce pour le défunts que je pleurais, ou parce que après tant d’années je me trouvais encore au seuil de la vie ? ou peut-être au contraire sentais-je que j’arrivais au bout du voyage... Une neige à peine visible s’était mise à tomber ” (Pamuk, 2001: 21).

KM de yer alan “kar atıştırmaya” isim-fiili HM’de “bir şey yapmaya başlamak, koyulmak” anlamında “*se mettre à faire quelque chose*” yapısı ile ifade edilmiştir. Kaynak metindeki “kar atıştırması” fiili “karın henüz yavaş yavaş yağmaya başladığını” ifade ettiğinden dolayı bu eylemin hedef dilde tam karşılığını verebilmek için çevirmen “*se mettre à faire quelque chose*” yapısını kullanmayı tercih etmiş olup “*s’était mise à tomber*” ifadesi ile aktarmıştır. Bu ifade ile hedef dilde mevcut zaman yapısına uygun bir çeviri yapıldığı gözlemlenmiştir. Tüm bu değerlendirmelere göre hedef kültür odaklı bir çeviri yapılmış olup kabul edilebilir bir çeviri söz konusudur.

Çizelge 4.6.”-me” isim-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“İlgilenip kâğıdı aldı ve solgun ay ışığında gözlerini yaklaştırıp siyah beyaz atları seyretmeye başladı” (Pamuk, 2022: 27-28).	“Il a pris le feuille avec intérêt et s’est mis à l’examiner aux rayons de la lune, en l’approchant de ses yeux” (Pamuk, 2001: 44).

KM’de yer alan “seyretmeye” isim-fiili HM’de “bir şey yapmaya başlamak, koyulmak” anlamında kullanılan “*se mettre à faire quelque chose*” yapısı ile

karşılanmıştır. Hedef dilde “*examiner*” mastar yapısı ile karşılanan “seyretmeye” isim-fiilinin her iki dilde de anlam bakımından herhangi bir değişikliğe uğramadığı görülmektedir. Hedef dil yapısının dikkate alındığı görülmektedir. Dolayısıyla hedef odaklı bir yaklaşım benimsenmiş ve kaynak metindeki anlam hedef okuyucuya birebir aktarılmıştır. Bütün bu incelemeler ışığında çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

4.4.2. Sıfat-Fiil Çözümlemeleri

Çizelge 4.7. “-en” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Darphanede eskiden yüz dirhem gümüşten beş yüz akçe kesilirken şimdi Safeviler ile bitip tükenmeyen savaşlar yüzünden sekiz yüz akçe kesilmeye başlanmış, Yeniçeriler, aldıkları akçenin Haliç’e düştüğünde, sebze iskelesinden denize dökülen kuru fasulyeler misali suda yüzdüğünü görüp isyan etmişler ve düşman kalesiymiş gibi Padişahımızın sarayını muhasara etmişlerdi” (Pamuk, 2022: 15).	“Alors que jadis, pour battre cinq cents blancs, on fondait cent drachmes d’argent, maintenant, avec la guerre contre la Perse qui n’en finissait pas , on s’était mis à en battre huit cents: et quand les janissaires ont vu que les pièces dont on les paie, si on les laisse tomber dans la Corne d’Or, se mettent à flotter comme les haricots secs qu’on débarque sur le quai des maraîchers, ils se sont mutinés et ont mis le siège sous le murs du palais impérial, comme si c’était une forteresse ennemie” (Pamuk, 2001: 24-25).

KM’de “bitip tükenmeyen” sıfat-fiili HM’de “*qui n’en finissait pas*” olarak çevrilmiştir. Kaynak dildeki “-en” eki ile oluşturulan sıfat fiil hedef dilde basit ilgi zamirlerinden (*les pronoms relatifs qui, que, où, dont*) “*qui*” ilgi zamiri ile ifade edilmiştir. KM’de olumsuzluk durumu HM’de “*ne... pas*” yapısı ile karşılanmıştır. “*Finissait*” kelimesi ise hedef dildeki zaman yapısına göre çevrilmiş olup bitmek anlamında kullanılmıştır. Buradaki çeviri dil ve anlam bakımından hedef dilin özellikleri dikkate alınarak yapıldığı için kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.8. “-an” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Öte yandan, Kuran-ı Kerim’de sözü edilen ve altlarından ırmaklar akan altından, gümüşten Cennet köşklerine, dolgun meyvalı iri yapraklı ağaçlara, bakire güzellere rastlayamadığımı söylemek zorundayım. Oysa Vakıa suresinde anlatılan Cennetteki o iri gözlü hurileri pek çok kereler nasıl da keyiflenerek resmettiğimi şimdi çok iyi hatırlıyorum” (Pamuk, 2022: 10).	“D’un autre côté, je suis forcé d’admettre que je n’ai point rencontré ce dont on parle dans le Coran : ni Paradis où les rivières arrosent des pavillons d’or et d’argent, ni ramées gigantesques remplies de fruits mûrs, ni jolies vierges sous les arbres. Au demeurant, je me souviens encore très bien combien de fois, et avec quelle délectation ! J’ai moi-même représenté ces houris du Paradis aux yeux immenses, dont il est question dans la sourate de l’Événement” (Pamuk, 2001 : 15-16).

KM’de “anlatılan” sıfat-fiili hedef dilde basit ilgi zamirlerinden “*dont*” ilgi zamiri ile ifade edilmiştir. KM’deki “anlatmak” fiili hedef dilde “*il est question de qqch/qqn*” yapısı ile karşılanmıştır. Bu yapı “birşeye konu olmak” anlamlarında kullanıldığı için

kaynak dildeki anlam ile örtüşmektedir. Çevirmenin tercih ettiği bu cümle yapısı yerine “*il s’agit de qqch/qqn*” yapısı da kullanılabilir ya da birebir çevirisi dikkate alındığında hedef dildeki bir diğer yapı olan geçmiş zaman ortacı (*participe passé*) ile de örneğin “*parlées*” biçiminde de verilebilir. Bu yapılar eş anlamlı yapılar olup hangisinin kullanılacağı çevirmenin tercihinine bağlıdır. Dil ve anlam bakımından hedef dilin cümle yapısı dikkate alınarak bir çeviri söz konusu olduğu için bu çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.9. “- () r” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Ahırın kapısını kaparken bir rüzgâr esti. Taşlıktan avluya geçerken geminden tutup çektiğim beyaz atım benimle birlikte ürperdi: Onun geniş damarlı güçlü bacaklarım, sabırsızlığımı, o zor zaptedilir halini kendimin bildim” (Pamuk, 2022: 42)	“Le vent se fit sentir alors que je fermais la porte de l’écurie ; en passant sur le pavage de la cour, mon cheval, que je tirais et maintenant par la bride, a bronché : avec ses fortes jambes aux veines saillantes, son impatience, il m’a semblé à ce moment que j’étais du même caractère, rétif et difficile” (Pamuk, 2001 : 68).

KM’de “zaptedilir” sıfat-fiili hedef dilde “*rétif*” sıfatı ile ifade edilmiştir. “*Rétif*” sıfatı hedef dilde hayvanlar için “ayak direyen, gitmek istemeyen” anlamlarında kullanılmaktadır. Kaynak dildeki bağlam dikkate alınarak bu sıfatın tercih ettiği görülmektedir. KM’de geçen “zor zaptedilir halini” ifadesinde “zor” kelimesinin sıfat fiili tanımlayan bir sıfat olarak kullanıldığı görülmektedir. Ancak hedef dilde “zor” kelimesi ayrı bir kelime olarak kullanılmıştır. “Zor” ifadesi cümlede bağımsız bir kelime olarak kullanılmış olmasına rağmen anlam olarak kaynak dildeki anlamı karşılamaktadır. Hedef dilin dil yapısına dikkat edilerek bir çeviri yapıldığı görülmektedir. Anlam bakımından kaynak dildeki anlam ile örtüşen bu çeviri yeterli bir çeviri olarak değerlendirilirken hedef dil yapısı dikkate alındığı için de kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.10. “-mez” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Yüzünde tâ çocukluk yıllarımızda onda gördüğüm masum bakış benim çizdiğim atlara dalıp gitmişti. Bize sipariş ederler, biz de en gizli, en erişilmez atı eski ustaların çizdiği gibi çizmeye çalışırız, o kadar. Sipariş ettikleri şeyden sonra bizi sorumlu tutmaları haksızlık” (Pamuk, 2022: 28).	“Il plongeait de tous ses yeux, se perdait dans mon dessin : je le voyais à ce regard plein d’innocence que je lui ai toujours connu, depuis notre enfance, et qu’il avait alors, en contemplant mes chevaux. « On nous passe commande, nous tâchons de dessiner le cheval le plus mystérieusement parfait , selon la tradition. Il est injuste de nous tenir rigueur des œuvres qu’on nous a commandées »” (Pamuk, 2001: 45).

KM’de “erişilmez” sıfat-fiili HM’de “*parfait*” ifadesi ile karşılanmıştır. “*Parfait*” kelimesi Fransızca “kusursuz, eksiksiz, mükemmel” anlamlarında kullanılmaktadır. “Erişilmez” kelimesi hedef dilde farklı sözcüklerle de karşılanabilmektedir. Ancak

çevirmen kaynak metindeki bağlamı dikkate alarak çevirisinde farklı bir anlam olarak “erişilmez” ifadesini karşılamak üzere “*parfait*” sözcüğünü kullanmıştır. Çevirmen burada değiştirme stratejisine başvurmuştur. Dolayısıyla çevirmenin kaynak metindeki sözcüğün anlamını hedef dilde farklı bir sözcükle karşılayarak çeviri yaptığı söylenebilir. Bu değerlendirmeler sonucunda yapılan çeviri hedef kitle dikkate alınarak yapıldığı için çevirinin kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.11. “-maz” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“4. Okumaz yazmaz bir Ester’im ben, ama hattın akışından, bu kalemin, aman acele ediyorum, önemsemeden dikkatsizce yazıveriyorum demesine rağmen, harflerin hep birlikte tatlı bir rüzgâra kapılmış gibi zarifane titreşmelerinden, içinden içinden tam tersini söylediği anlaşılıyor” (Pamuk, 2022: 46)	“4. C’est vrai, sans doute, que j’ai pas la chance de savoir lire ni écrire , et pourtant, le délié appliqué de cette écriture, le frémissement qui semble animer chaque lettre sur sa ligne, comme sous l’effet d’une brise délicate, contredisent formellement la désinvolture, l’indifférence affectée de cette plume qui fait mine de se dépêcher” (Pamuk, 2001 : 75).

KM’de “okumaz yazmaz” sıfat-fiili hedef metinde eylemlerle birlikte kullanılan “*ni....ni...*” yapısı ile “*savoir lire ni écrire*” olarak aktarılmıştır. Ancak hedef dilde bu yapı eylemler ile “*ne+çekimli fiil+ni mastar fiil+ni mastar fiil*” şeklinde kullanılmakta olup çevirmen çevirisinde hedef dilin de dil yapısını değiştirme stratejisine başvurarak “*ne*” olumsuz ekini kullanmak yerine “*pas*” olumsuzluk ekini kullanmayı tercih etmiştir. Zira kaynak metindeki bağlama bakıldığında Ester’in aslında okuma yazma bildiği ancak buna fırsat bulamadığı anlaşılmaktadır. Oysa çevirmen bu sıfat-fiilin hedef dile çevirisinde Fransızca “-ebilmek” anlamına gelen “*savoir*” fiilini kullanarak “Ester’in okuma ve yazma bilmediğini” ifade eden bir çeviriye başvurmuştur. Kaynak metindeki anlamın hedef dile ekleme stratejisi kullanılarak aktarılmasının anlamda kısmen değişikliğe yol açtığı ve anlam genişlemesi sayesinde okuyucuya aktarılmak istenenin tam olarak aktarılamadığı görülmektedir. Böylelikle çevirmenin hedef dil ağırlıklı bir çeviri yapmasından dolayı çevirinin kabul edilebilir olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 4.12. “-ecek” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Yağan karın aydınlığı olmasaydı da burayı bulurdum: Burası, yirmi beş yıllık arkadaşımı katlettiğim yangın yeri. Kar, benim imzam olarak görülebilecek bütün izleri örtüp yok etmiş” (Pamuk, 2022: 26).	“Même sans la clarté diffuse de la neige qui tombe, je pourrais retrouver l’endroit, parmi les ruines de maisons brûlées, où j’ai assassiné mon camarade de vingt-cinq années. La neige a effacé en les recouvrant toutes les traces visibles qui auraient pu être ma signature” (Pamuk, 2001 :42).

KM'deki “görülebilecek” sıfat-fiili hedef dilde “*visibles*” sıfatı ile ifade edilmiştir. “Görülebilecek” sıfat-fiili çevirmenin hedef dilde bağlamdan hareketle hedef dil yapısı dikkate alarak bir sıfat ile aktarmayı tercih ettiği görülmektedir. Değerlendirmeler ışığında bu çevirinin hedef dil odaklı olmasından dolayı kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.13. “-acak” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Onu kuyudan aşağıya attıktan çok sonradır ki, yaptığım işte bir nakkaşın inceliğine hiç mi hiç yakışmayacak kaba bir yan olduğunu düşünebildim” (Pamuk, 2022: 29).	“C’est seulement bien après l’avoir basculé au fond du puits que j’ai réalisé qu’il y avait dans mon acte, certainement, un côté grossier, vraiment pas conforme à l’image raffinée qu’on se fait d’un miniaturiste” (Pamuk, 2001 :47).

Yukarıda görülen örnekte “yakışmak” eylemi “-acak” eki eklenerek sıfat-fiile dönüştürülmüştür. Çevirmen kaynak metinde geçen bu ifadenin Türkçede “uygun olmamak” anlamında kullanıldığını doğru bir biçimde saptadığından dolayı hedef dilde bu ifadeyi karşılayan “*ne pas être conforme à*” ifadesi ile vererek hedef dil odaklı bir çeviri yapmıştır. Dolayısıyla çevirinin de kabul edilebilir bir çeviri olduğu görülmektedir.

Çizelge 4.14. “-miş” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Tâ Timur zamanından kalma iki yüz yıllık kitaplarla, meraklı gavurların altınları verip tâ memleketlerine götürdükleri ciltler aklıma gelince ürperirim: Belki de benim şu hikâyemi öyle tâ uzaklardan biri, bir gün dinleyecektir. Kitaplara geçme isteği bu değil mi, bütün padişahlar, vezirler, kendilerini anlatan, kendilerine adanmış kitapları yazanlara keseler dolusu altını bu ürperti için vermiyorlar mı?” (Pamuk, 2022: 51).	“Quand je pense, aussi, à ces manuscrits du temps de Tamerlan, deux fois que des collectionneurs chrétiens achètent ici à prix d’or pour les emporter dans leur pays, il me vient un frisson: un jour sans doute, quelqu’un, dans un royaume tout aussi lointain, écouterait cette histoire qui est la mienne. N’est-ce pas pour ce désir de passer dans les livres, pour ce frisson, que tous les rois, tous les vizirs, prodiguent leur or à ceux qui écrivent des livres qui racontent leur histoire, ou qui portent leur nom ?” (Pamuk, 2001 : 85).

KM’de “adanmış” sıfat-fiili hedef dilin dilbilgisel yapısı dikkate alınarak bağlamda yer alan bir önceki çeviri cümlesindeki “*qui*” ilgi zamiri yapısı devam ettirilmek istenmiş “*qui portent leur nom*” ifadesi ile çevrilmiştir. Çevirmen burada kaynak metne çok fazla bağlı kalmaksızın “bir şeyi taşımak” anlamına gelen “*porter qqch*” fiilini kullanmıştır. Ancak burada “taşımak” ifadesi ile “birinin ismini taşımak” anlatılmak istenmiştir. Çevirmen değiştirme stratejisine başvurmuştur. Ayrıca bu strateji Fransızcadaki “*qui*” basit ilgi zamiri ile gösterilmiştir. Kullandığı strateji ve cümle yapısı ile daha ziyade hedef kitleyi ön planda tutan bir çeviri yaklaşımı görüldüğünden bu çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylemek mümkündür.

Çizelge 4.15. “-miş” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Yalnızca nakış ve tezhip yapardım; sayfa kenarlarını süsler, çerçeve içine renkler, renkli yapraklar, dallar, güller, çiçekler, kuşlar çizdim: Kıvrım kıvrım Çin usulü bulutlar, birbirinin içine geçen yapraklar, renk ormanları ve içlerinde gizlenmiş ceylanlar, kadirgalar, padişahlar, ağaçlar, saraylar, atlar, avcılar...” (Pamuk, 2022:9).	“Je ne faisais que les miniatures, et aussi les enluminures ; après avoir orné les marges, à l’intérieur du cadre je posais les couleurs, je rehaussais de feuilles bariolées, les branchages, les roseraies, y parsemant les fleurs et les oiseaux; je fignolais des brouillards, embrouillés à la chinoise, des rinceaux compliqués, des sous-bois chatoyants où se gîtent les algazelles, et de galères et des sultans, des bosquets et des palais, des chevaux, des chasseurs...” (Pamuk, 2001: 14).

KM’de “gizlenmiş” sıfat-fiili hedef dilde “*se gîter*” ifadesi ile karşılanmıştır. “Gîter” fiili hedef dilde “barınmak, konaklamak, geceyi geçirmek” anlamlarında kullanılmaktadır. Çevirmenin “*gîter*” fiilini “*se*” ifade ile kullandığı görülmektedir. Hedef dilde adıl dönüşlü eylemler “*se*” adılı ile kullanılmaktadır. Diğer bir deyişle yapılan eylem bir dönüşlülük belirtmektedir ve hedef dilde bu anlam “*se + mastar fil*” ifadesi ile karşılanmaktadır. Çevirmenin tercih ettiği bu fiil için “gizlenmek, saklanmak” anlamlarında kullanılan hedef dilde farklı fiiller tercih edilebilir. Ancak kaynak metindeki bağlam dikkate alındığında “*se gîter*” eyleminin tercih edilmesi doğru bir tercih olarak değerlendirilebilir. Kaynak metinde yazar, “korunmak, saklanmak” anlamlarını değil de “bir şeyin (ormanın) içinde gizlenmek” anlamını okuyucuya vermek istemiştir. Dolayısıyla çevirmenin bu amaç doğrultusunda bu fiili kullandığı görülmektedir. Çevirmenin kaynak metinde verilen anlamı okuyucuya aktarabilmek için kendi dilinin yapısını da göz önünde bulundurduğu dolayısıyla hem kaynak metindeki bağlama sadık kalmaya çalıştığı hem de hedef dil odaklı bir çeviri yapmasından dolayı çevirisinin kabul edilebilir ve yeterli olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.16. “-muş” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Sıcak bir odaya girdik. Dizlerinin üzerine rahatça oturmuş nakkaşlar gördüm, ama hayallerimin ustaları değil, çiraklıktan yeni çıkmış gençlerdi bunlar” (Pamuk, 2022: 62).	“Nous avons pénétré dans une pièce chauffée, où les peintres étaient tranquillement agenouillés , mais c’étaient des jeunes gens à peine sortis de l’apprentissage, non les maîtres confirmés que j’avais espérés” (Pamuk, 2001 : 101).

Kaynak metinde “oturmuş” sıfat-fiili hedef metinde “*agenouillés*” sıfatı ile geçmiş zaman ortacı (*participe passé*) yapısı kullanılarak aktarılmıştır. Ancak buradaki “oturmak” eylemi “dizlerinin üzerine oturmak” biçiminde kullanıldığından dolayı bu ifade Fransızca “oturmak” anlamına gelen “*s’asseoir*” fiili ile değil “diz çökmek” anlamına gelen “*agenouiller*” fiili ile karşılanmıştır. Kaynak dildeki anlam okuyucuya hedef dil ve kültür göz önünde bulundurularak aktarılmış dolayısıyla çevirinin hedef

dil odaklı bir çevirini olduğu söylenebilir. Hedef dil odaklı kapsamında değerlendirilen bu çeviri aynı zamanda kabul edilebilir bir çeviridir ve hedef dil yapısı dikkate alınarak sözcüğü sözcüğüne bir çeviri yapıldığı görülmektedir.

Çizelge 4.17. “-müş” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Ustalar ustası, nakşın piri Behzat’ın bir resmini ele alalım. Bir cinayet resmi olduğu için, benim durumuma da iyi uyan bu harika şeye, acımasız bir taht kavgasında öldürülmüş bir Acem şehzadesinin kütüphanesinden çıkmış Herat işi doksan yıllık bir kusursuz kitabın Hüsrev ile Şirin’in hikâyesini anlatır sayfalarında rastlamıştım” (Pamuk, 2022: 25).	“Prenons une miniature de Bihzâd, le plus grand des maîtres, le père vénérable de tous les peintres. J’ai trouvé cette merveille, qui s’applique bien à notre situation puisqu’il s’agit d’une scène de meurtre, parmi les pages d’un irréprochable manuscrit de Hérat, vieux de quatre-vingt-dix ans, et provenant de la bibliothèque d’un jeune prince d’Iran, mort assassiné dans une de leurs impitoyables querelles de succession, qui racontait l’histoire de Shirine et Khosrow” (Pamuk, 2001 : 40).

KM’deki “öldürülmüş” sıfat-fiili hedef dilde “*assassiner*” fiili ile karşılanmıştır. “*Assassiner*” fiili hedef dilde “birini öldürmek” anlamına gelmektedir. Çevirmen çevirisinde “*assassiner*” fiilini sıfat yapısı ile aktarmış ve anlamı güçlendirmiştir. Çevirmen kaynak dildeki anlamı okuyucuya tam olarak verebilmek için hedef dilde “ölüm” anlamına gelen “*mort*” sıfatı bu fiil ile “*assassiner*” fiilini de kullanmıştır. Çevirmen hedef dilde anlaşılabilirliği artırmak amaçlı “*mort*” sıfatını çevirisine ekleyerek ekleme stratejisine başvurmuştur. Hedef dil odaklı yapılan bu çeviri başvuru strateji bağlamında kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.18. “-dık (+1)” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Bir kere zaten mahcup etmiştin ve o zaman benim, babamın gözünde kendimi temize çıkarmam için ne kadar çile çekmem gerekmişti! Sana bu mektupla birlikte, akli bir karış havada bir gençken nakşedip bana yolladığın resmi de geri gönderiyorum. Hiçbir umut beslemeyesin, hiçbir yanlış işaret almayasın diye” (Pamuk, 2022: 45).	“Vous m’avez déjà fait honte une fois, et quelle peine n’ai-je pas eue ensuite pour me justifier aux yeux de mon père ! Je vous renvoie, avec cette lettre, le dessin que vous m’avez jadis envoyé , dans un moment d’égarement, car il est vrai que vous étiez fort jeune alors. Cela afin que vous ne nourrissiez aucun espoir, et ne tiriez pas de conclusions erronées” (Pamuk, 2001: 73).

KM’de “yolladığım” sıfat-fiili hedef metinde “*que vous m’avez jadis envoyé*” ifadesi ile karşılanmıştır. Kaynak dildeki “-dık(1)” sıfat fiili hedef dilde ilgi zamirlerinden (*les pronoms relatifs qui, que, où, dont*) “*que*” ilgi zamiri ile ifade edilmiştir. “*Envoyé*” kelimesi ise hedef dildeki zaman yapısına göre çevrilmiş olup “göndermek, yollamak” anlamlarında kullanılmıştır. Ayrıca kaynak metindeki cümle yapısında ikinci tekil şahıs “sen”li bir dil hakimken hedef dilde çevirmen ikinci çoğul şahıs “siz” li bir ifade kullanmış ve hedef dilde “*vous*” kelimesi ile bu yapıyı karşılamıştır. Dolayısıyla çevirmenin cümle içinde değiştirme stratejisine başvurduğu görülmektedir. İkinci tekil

ve ikinci çoğul şahıs zamirleri hedef dilin zaman yapısında fiilde herhangi bir değişiklik yapmadan çevrildiği için çevirmenin uyguladığı değiştirme stratejisi cümlede bir değişiklik yapılmasına sebep olmamıştır. Dolayısıyla çevirinin anlam bakımından kaynak kültür normlarına daha yakın olmasından dolayı yeterli bir çeviri olarak değerlendirilmesi söz konusudur.

Çizelge 4.19. “-dik (+i)” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Yaptığınız resim çok büyük bir günahdır biliyor musun?” dedi saflıkla. “Kimsenin cüret edemediği bir küfür, bir zındıklık. Cehennem’in en dibinde yanacaksınız. Azabımız, acılarınız hiç dinmeyecek. Beni de ortak ettiniz.” (Pamuk, 2022: 27).	“ « Tu sais que le tableau que vous exécutez est un très grand péché ? A-t-il dit naïvement, une impiété et un blasphème inouïs . Vous irez brûler tout au fond de l’Enfer, et vos tourments horribles n’auront pas de fin. Et vous voulez faire de moi votre complice. »” (Pamuk, 2001 : 43).

KM’de “cüret edemediği” sıfat-fiilinin hedef dilde “*inouïs*” sıfatı ile karşılandığı görülmektedir. “*Inouïs*” sıfatı “duyulmamış, işitilmemiş, olağanüstü” anlamlarına gelmektedir ve çevirmen de hedef dilde bu anlamlarda kullanmıştır. Ancak kaynak metinde geçen “cüret edemediği” sıfat-fiili hedef dile farklı biçimlerde aktarılabilir. Dolayısıyla çevirmenin bu sıfat-fiilin çevirisinde değiştirme stratejisine başvurduğu görülmektedir. Tüm bu değerlendirmeler sonucu çevirmenin hedef dil kültür normlarına yakınlığı ile çevirisinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.20. “-duk (+u)” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Gözyaşlarım dindi. Burnumu sildim. Kara köpeğin bana dostlukla kuyruğunu salladığını görüp mezarlıktan çıktım. Daha sonra, baba tarafından akrabalarımın birinin eskiden oturduğu evlerden birini kiralayıp mahalleye yerleştim” (Pamuk, 2022:14).	“Mes larmes se sont arrêtées de couler, je me suis mouché et suis sorti du cimetière en regardant ce chien noir, qui agitait la queue en signe d’amitié. Plus tard, je suis allé louer une des maisons occupées depuis longtemps par l’un de mes parents du côté de mon père, et j’ai mes repères dans mon nouveau quartier” (Pamuk, 2001 : 21).

KM’deki “oturduğu” sıfat-fiili hedef dilde “*occupées*” sıfatı ile karşılanmıştır. Hedef dilde kullanılan bu yapı edilgen yapıda kullanılan bir sıfattır. Sıfat olarak “birini veya bir şeyi elde bulundurma, sahip olma, mal mülk sahibi olma” anlamlarında kullanılmaktadır. Dolayısıyla çevirmen kaynak metindeki “oturmak” fiilinin hedef dilde “ikamet etmek, bulunmak” anlamlarına karşılık geldiğini göz önünde bulundurarak okuyucuya verilmek istenen anlamı birebir olarak aktarmıştır. Bu çeviride bir sıfat-fiilin hedef dildeki karşılığının edilgen bir sıfat yapısı olabileceği sonucuna varılmıştır. Okuyucuya verilmek istenilen anlam aynı ancak sıfatların kullanılma şekli farklıdır. Zira bu ifade Fransızcaya “*que l’un de mes parents du côté*

de mon père a occupé...” şeklinde de çevrilebilir. Bütün bu değerlendirmeler ışığında hedef dilin dil yapısının dikkate alındığı ve hedef kültür normlarının da dikkate alınmasıyla kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.21. “-dük(+ü)” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“İstanbul’a, doğup büyüdüğüm şehre, on iki yıl sonra bir uyurgezer gibi girdim” (Pamuk, 2022: 13).	“Douze ans après, c’est comme un somnambule que je suis rentré à Istanbul, la ville où je suis né et où j’ai grandi ” (Pamuk, 2001 : 20).

KM’de “büyüdüğüm” sıfat-fiili hedef metinde “*où j’ai grandi*” ifadesi ile aktarılmıştır. Kaynak dildeki “-dük(ü)” sıfat fiili hedef dilde “*où*” basit ilgi zamiri kullanılarak birleşik bir cümle yapısı ile ifade edilmiştir. Kaynak dilde okuyucuya verilmek istenen “bir insanın yaş olarak büyümesi, yetişmesi” anlamları hedef dilde “*grandir*” fiili ile karşılanmıştır. Çevirmenin “*grandir*” fiilini hedef dilin zaman yapısına göre çevirdiği dolayısıyla hedef dilin dil yapısını dikkate aldığı aynı zamanda da kaynak dildeki anlamdan uzaklaşmayıp okuyucuyu bağlamdan koparmadığını görülmektedir. Çeviri incelemesi sonucunda çevirmenin kaynak metindeki alıcıyı ve kültürünü dikkate aldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla kaynak dil normlarının dikkate alınmasıyla yapılan bu çeviri yeterli bir çeviri olarak değerlendirilebilmektedir.

Çizelge 4.22. “-esi” sıfat-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Bütün bunları bana anlatırken arada tatlılıkla başka hikâyeler sıkıştırıyor: Mesela düzmece bir Mehdi’nin eğlenceli hikâyesini, ya da Safevilerin barış olsun diye Özbeklere rehin verdiği aptal şehzadenin üç gün içinde ateşlenerek ölüvermesi üzerine o tarafta çıkan telaşı tarif ediyor ve bana gülümsüyor. Ama gözlerine düşen bir gölgeden anlıyorum ki, ikimizi de korkutan o bahsedilmesi zor mesele hâlâ bitmemiş” (Pamuk, 2022: 31).	“En me racontant ces histoires, il y glisse agréablement des anecdotes, par exemple, l’histoire amusante du retour d’un prétendu Mahdi, ou bien il me fait rire en me décrivant l’embarras des Safavides, quand le jeune prince débile qu’ils avaient donné en otage aux Ouzbeks, comme gage de la paix, attrapa une mauvaise fièvre et mourut en trois jours. Mais à une ombre qui passe dans son regard, je comprends que le difficile problème qu’il n’aborde pas et qui nous effraie tous les deux n’est pas près d’être résolu” (Pamuk, 2001 : 51).

KM’de “bahsedilmesi” sıfat-fiili hedef dilde “*le difficile problème qu’il n’aborde pas*” cümle yapısı ile aktarılmıştır. Kaynak dildeki “-esi” sıfat fiili hedef dilde ilgi zamirlerinden “*qui*” basit ilgi zamiri ile ifade edilmiştir. Hedef dilde bu zamirler birleşik cümle yapıları olup çevirmenin kaynak dilde sıfat-fiil olarak ifade edilen bu kelimeyi hedef dilde kendi dil yapısı normlarına göre aktardığı görülmektedir. Çevirmen “*aborder*” fiilini hedef dilin cümle zamanına göre kullanmış olup “bahsetmek” anlamında aktarmıştır. Çevirmenin anlam değişikliğine başvurduğu ve

hedef dil normlarını dikkate aldığı görülmektedir. Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

4.4.3. Zarf-fiiller Çözümlemeleri

Çizelge 4.23. “-a” zarf-fiil çözümü

Kaynak Metin	Hedef Metin
“İki âşık ne maceralar ve fırtınalardan sonra evlenirler, ama Hüsrev’in önceki karısından olan çocuğu genç Şiruye Şeytan gibidir, onları rahat bırakmaz. Babasının tahtında ve genç karısı Şirin’de gözü vardır bu şehzadenin. Nizami’nin “Ağzı aslanlar gibi pis kokardı,” dediği Şiruye, bir yolunu bulup babasını esir alır ve tahtına oturur. Bir gece, babasının Şirinle yattığı odaya girer, karanlıkta dokuna dokuna onları yataкта bulur ve hançeriyle babasını ciğerinden bıçaklar” (Pamuk, 2022:25).	“Après maintes aventures et tempêtes, les deux amants se marient, mais Shîrûyé, fils du premier mariage de Khosrow, tel un démon, ne saurait les laisser tranquilles. Le jeune prince convoite, aussi bien que le trône, la jeune épouse de son père. L’avidé Shîrûyé, que Nizâmî décrit « puant la convoitise comme un lion affamé », trouve le moyen de faire séquestrer son père et de prendre sa place. Une nuit, il entre dans la chambre où celui-ci repose auprès de Shirine, trouve le lit en tâtonnant dans l’obscurité, et transperce les entrailles de son père avec son poignard” (Pamuk, 2001 : 40-41).

KM’de “dokuna dokuna” zarf-fiili hedef metinde “*tâtonner*” fiilinin “*gérondif*” yapısı ile ifade edilmiştir. “Dokunmak” fiilinin Fransızca karşılığı “*toucher*” fiildir ve bu fiil “dokunmak, temas etmek” anlamlarında kullanılmaktadır. Ancak kaynak metindeki dokunmak ifadesi bağlama göre el yordamıyla anlamıyla aramak anlamını taşıdığından çevirmen Fransızca da bu eyleme karşılık gelen “*tâtonner*” fiilini tercih etmiştir ve anlam okuyucuya hedef dilde birebir aktarılmıştır. Söz konusu zarf-fiilin okuyucuya hedef dilin dil yapısı dikkate alınarak aktarıldığı başka bir deyişle çevirmenin “*gérondif*” yapısını tercih etmesiyle hedef dil odaklı bir çeviri yaptığı görülmektedir. Dolayısıyla çevirmenin amacı hedef kültürde okunabilirliği ön planda tutmaktır. Tüm bu değerlendirmeler sonucunda hedef dil odaklı yapılan bu çeviri kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.24. “-e” zarf-fiil çözümü

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Frenk gâvurlarının ülkesinde zaten her köpeğin bir sahibi varmış. Zavallı köpekler boyunlarında zincir, en sefil köleler gibi zincirlenmiş olarak tek tek sürüklene sürüklene sokaklarda gezdirilirlermiş” (Pamuk, 2022: 21).	“Chez les Infidèles d’Occident, tous les chiens ont un maître. Les malheureux sont enchaînés par le col comme les plus vils esclaves, et on les traîne en spectacle dans les rues, tout seuls, un par un” (Pamuk, 2001 : 34).

KM’deki “sürüklene sürüklene” zarf-fiili hedef dilde “*traîner*” fiili ile karşılanmış olup çevirmenin herhangi bir sıfat veya zarf kullanmadan doğrudan bir fiil – *traîner* – ile çevirisini yaptığı dikkat çekmektedir. “*Traîner*” fiilinin Türkçedeki tam karşılığı “sürüklemek” ifadesi olup çevirmen kaynak metindeki okuyucuya verilmek istenen

anlamı doğru ifade etmiştir. Bahsedilen zarf-fiil hedef dilde “on les tire avec violence” gibi farklı bir cümle ile de aktarılabilir.

Çizelge 4.25. “-arak, -erek” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Katilim olacak orospu çocuğunu bulun, ben de size öte dünyada göreceklerimi tek tek anlatayım! Ama katilimi bulduktan sonra ona mengene aletiyle işkence edip kemiklerinden sekiz onunu, tercihan göğüs kemiklerini, yavaş yavaş çıtırdatarak kırmanız, sonra da o iğrenç ve yağlı saçlarım, işkencecilerin bu iş için yapılmış şişleriyle kafatasının derisini delerek , tek tek ve bağırarak yolmanız gerekir” (Pamuk, 2022:11).	“Retrouvez-le-moi, ce fils de pute, et je peux bien vous raconter tous les détails de ce que je vais y voir, dans l’Autre Monde ! Mais quand vous l’aurez découvert, il faudra lui en donner, de la torture, lui briser huit ou dix os dans un étai, de préférence les côtes, en les faisant craquer lentement l’une après l’autre, et ensuite vous lui arracherez ses cheveux gras et dégoûtants un à un, jusqu’à ce qu’il crie bien fort , tout en lui faisant écorcher par les bourreaux la peau du crâne, avec les grandes aiguilles faites exprès” (Pamuk, 2001 : 18).

Bu çizelgede “-arak ve -erek” zarf-fiil eki ile yapılan üç zarf-fiil cümlesi çözümlenecektir. İlk olarak “çıtırdatarak” zarf-fiili hedef dilde “*gérondif*” yapısı ile karşılanmış, ikinci zarf-fiil “delerek” ifadesi “*gérondif*” yapısı ile aktarılmış ve son olarak “bağırarak” zarf-fiili ise bir zaman bağlacı olan “*jusqu’à ce que*” ifadesi ile çevrilmiştir. Bu çözümlemede dikkat çeken nokta KM’de -arak zarf-fiil ekinin kullanıldığı iki cümlenin hedef dilde farklı şekillerde ifade edildiğidir. Çevirmen “çıtırdatarak” zarf-fiilini hedef dilde “çatırdamak, çıtırdamak” anlamlarında kullanılan “*craquer*” kelimesi ile aktarmış aynı zamanda, “çıtırdatmak” anlamını verebilmek için “*de faire*” fiili ile cümleyi anlamlandırmıştır. “*Gérondif*” yapısını kullanarak KM’deki zarf-fiilin anlamını okuyucuya vermiştir. Aynı zamanda çevirisinde eklemeler yaparak kendi yorumunu da kattığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla hedef dilin yapısının ön planda tutulduğu ve eklemelerin gözlemlendiği bu çeviri hedef dil odaklı ve kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir. KM’deki ikinci zarf-fiil ifadesi olan “delerek” zarf-fiili hedef dilde “*écorcher*” fiili ile “*gérondif*” yapısı kullanılarak “*en lui faisant écorcher*” şeklinde aktarılmıştır. Çevirmenin “*gérondif*” yapısı kullandığı bu çevirisi hedef dil odaklı ve kabul edilebilir bir çeviri olduğunu söylenebilir. Son olarak KM’deki “bağırarak” zarf-fiili ise hedef dilde “bağırarak, sızlanmak” anlamlarında kullanılan “*crier*” fiili ile “*jusqu’à ce que*” zaman bağlacı yapısı kullanılarak ve anlamı güçlendirmek için Fransızca’da çok güçlü anlamına gelen “*bien fort*” ifadesi eklenerek okuyucuya aktarılmıştır. “*Jusqu’à ce que*” bağlacı hedef dilde “-incaya kadar” anlamını vermektedir. Çevirmen çevirisinde kaynak metindeki anlamı dönüştürmüş ve hedef dilde “katilin bulduktan sonra onu güçlü bir şekilde bağırıncaya kadar o iğrenç ve yağlı saçlarımı yolun” şeklinde ifade ettiği dolayısıyla çevirisine yorumunu katarak hedef kültür odaklı bir çeviri yaptığı

söylenbilir. Hedef dilin ön planda tutulduğu bu çeviri kabul edilebilir çeviri kutbunda değerlendirilebilir. Değerlendirmelere göre bu çözümlemede iki farklı zarf-fiil ekiyle yapılan üç cümlenin hedef dilde farklı yapılar kullanılarak aktarıldığı, çevirilerin hedef dil ve hedef kitle ön planda tutularak yapıldığı gözlemlenmiştir. Çevirmenin tercihi ile farklı yapılar kullanılarak hedef dilde ifade edilen zarf-fiiller kabul edilebilir çeviri kapsamında ele alınabilir.

Çizelge 4.26. “-ıp” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Çemberlitaş’ın orada, Tavukpazarı ‘ndan gelen pis kokunun içinde birbirlerine sokulmuş, paçavralar içinde arsız dilenciler gördüm. Biri kördü ve yağan kara bakıp gülümsüyordu” (Pamuk, 2022: 14).	“J’ai vu aussi, près de la Colonne Brûlée, serrés les uns contre les autres au milieu des odeurs agressives du marché aux Volailles, des mendiants déguenillés et obscènes. L’un d’eux, aveugle, regardait en souriant la neige tomber” (Pamuk, 2001 : 22).

KM’de “bakıp” zarf-fiili hedef dilde “bakmak” anlamında kullanılan “*regarder*” fiili ile ifade edilmiştir. Çevirmen kaynak metindeki zarf-fiil yapısını çevirisinde bir fiil ile aktararak hedef dilin yapısını dikkate aldığını göstermektedir. Kaynak metindeki anlam hedef dilde birebir aktarılmış ancak hedef dilde okuyucuya “...yağan kara gülümseyerek bakıyordu” şeklinde çevirmenin kendi yorumu ile başka bir deyişle hedef kültür odaklı aktarım yaptığı gözlemlenmiştir. Çevirmen değiştirme stratejisini kullanarak kaynak metinde yer alan zarf-fiil yapısını hedef dile doğrudan fiil olarak çevirmiştir. Ayrıca kendi yorumunu kattığı bu çevirisi hedef kültür odaklı olmasından dolayı kabul edilebilir çeviri kutbuna daha yakın olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.27. “-ip,- up” zarf-fiil çözümlemeleri

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Tarikatçılar, Mevleviler, Halvetiler, Kalenderiler, çalgı çalarak Kur’an-ı Kerim okuyup , çocuk oğlan hep birlikte, dua ediyoruz diye raks edip oynayanlar, bunlar kâfirdir” (Pamuk, 2022:19)	“Toutes ces sectes gyrovagues, Derviches Tourneurs, Reclus, Errants, qui récitent le Coran accompagnés d’instruments, et qui , sous prétexte que la prière se fait en commun, s’amusent follement , en fait, à batifoler, à se trémousser avec les petits jeunes, de païens, purement et simplement” (Pamuk, 2001 : 30).

Bu çözümlemede -up ve -ip zarf-fiil ekleri ile oluşturulan iki farklı zarf-fiil yapıları ele alınmıştır. Bu zarf-fiil yapıları hedef dilde farklı stratejiler kullanılarak aktarılmıştır. Öyle ki kaynak metindeki “okuyup” zarf-fiili hedef dilde “qui” birleşik zaman bağlacı yapısı kullanılarak “*réciter*” fiilinin ilgili cümlenin zamanına göre çekimlenmesi ile çevrildiği gözlemlenmiştir. “*Réciter*” fiili Fransızca “birşeyi kalpten, kalp gözü ile okumak” (Kur’an gibi) anlamlarına gelmektedir. Hedef metinde çevirmenin “okumak”

eylemi için “*réciter*” fiilini tercih etmesinin sebebi kaynak metindeki dini bir sembol olan Kur’anı Kerimi kalpten, ezbere bir şekilde okunuyor olarak varsayıp okuyucuya tam olarak bu durumu hissettirmek olduğu düşünülebilir. Çevirmenin bu noktada söz konusu bağlamı dikkate alarak hedef dilde okunabilirliği artırmayı hedeflediği gözlemlenmiştir. Bu düşünceden hareketle çevirinin hedef dil odaklı olduğu dolayısıyla kabul edilebilir bir çeviri kapsamında değerlendirilebilir. “Raks edip” zarf-fiili ise hedef dilde “*qui*” birleşik zaman bağlacı ile ifade edilmiş ancak çevirmenin çevirisinde çığınca (*follement*) ve dalga geçerek (*à batifoler*) ifadelerini de ekleyerek ekleme stratejisine başvurduğu gözlemlenmiştir. Çevirmen başvurduğu ekleme stratejisi ile okuyucuya kaynak metindeki söz konusu bağlamı daha çok hissettirmek istemiş olabileceği düşünülebilir. Kullanılan strateji sonucunda, bu çeviri hedef dil odaklı ve kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.28. “-üp” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Beni sevenlerin sık sık beni düşünüp , İstanbul’un bir kösesinde aptalca bir meşgaleyle hâlâ oyalanıyor olduğumu, hatta başka bir kadının peşinden gittiğimi hayal etmeleri huzursuz ruhuma büsbütün azap veriyor” (Pamuk, 2022:11).	“Que les gens qui m’aient pensent à moi sans cesse, en imaginant que je suis encore en train de me distraire d’une façon stupide dans un bas quartier d’Istanbul, ou même qu’en ce moment je cours après une autre femme que la mienne : voilà, vraiment, ce qui me fait mal et empêche mon âme de trouver le repos” (Pamuk, 2001 : 17-18).

KM’de “düşünüp” zarf-fiili hedef dilde düşünmek anlamına gelen “*penser*” fiili ile “*Que les gens qui m’aient pensent...*” şeklinde aktarılmıştır. Buradaki que yapısı Fransızca’da “-ması, -mesi, -masından -manı” anlamlarında kullanılan bir zarftır. Çevirmen bu yapıyı kullanarak “beni seven insanların sık sık beni düşünmesi” şeklinde çevirmiş olup çevirisinde dilbilgisel bir dönüşüm yaptığı gözlemlenmiştir. Çevirmen bu ifadeyi hedef dile farklı şekillerde çevirebilirdi ancak ilk çeviri tercihi ile dilbilgisel dönüşüm yaparak değiştirme stratejisine başvurduğu dolayısıyla hedef dil odaklı bir çeviri yaptığı gözlemlenmiştir. Çevirmenin tercih ettiği çeviri stratejisi dikkate alınarak bu çeviri kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.29. “-ınca” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Şunu anlatayım son olarak: Bundan önceki efendim çok adil bir insandı. Gece soyguna çıktığımızda işi bölüştürdük: Ben havlamaya başlayınca , o kurbanın gırtlığını keser, böylece herifin çığılığı duyulmazdı” (Pamuk, 2022: 22).	“Je voudrais dire juste une chose pour terminer : Mon maître précédent était un Monsieur plein d’équité. Quand nous sortions la nuit pour marauder, c’était partage des tâches : je me mettais à aboyer , il égorgeait notre victime. Comme ça, on n’entendait pas les cris du type” (Pamuk, 2001 : 35).

KM'deki “başlayınca” zarf-fiili hedef dile “*Je me mettais à aboyer*” şeklinde doğrudan bir cümle yapısı ile aktarılmıştır. Kaynak dildeki “bir şey yapmaya başlamak” ifadesinin Fransızcadaki birebir karşılığı “*se mettre à faire quelque chose*” yapısı ile ifade edilmektedir. Çevirmen de çevirisinde birebir çeviri yöntemini kullanarak bu yapıyı okuyucuya doğrudan aktarmıştır. Öte yandan kaynak metindeki temel cümlede ifade edilen “bir şey yapmaya başlamak” eylemi ile diğer yan tümcedeki “kesmek” eyleminin eşzamanlı olarak gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Kaynak dilde başlayınca zarf-fiili ile cümleler arasındaki bu eş zamanlılık okuyucuya yansıtılmıştır. Çevirmenin de kaynak dildeki eşzamanlılığı hedef dilde sıralı bir cümle yapısı kullanarak aktarmayı tercih ettiği söylenebilir. Diğer bir ifade ile çevirmen hedef metinde dil bilgisel bir dönüşüm yaparak değiştirme stratejisine başvurduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu değerlendirmelere göre çevirmenin çevirisinde hedef dilin dil yapısını ön planda tuttuğu dolayısıyla hedef dil odaklı olduğu söylenebilir. Hedef dil odaklı olarak değerlendirilebilen bu çevirinin kabul edilebilir bir çeviri kutbuna daha yakın olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.30. “-ince” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Nar ağacına bakan gömme dolaplı odaya, o ara, ben tek başıma sandıklardaki çarşafı bakmak için çıkmıştım. İçimden öyle geldiği için kepengi o an coşkuyla bütün gücümle itince önce odaya güneş doldu: Pencerede durdum ve Kara ile güneşten gözlerim kamaşır gibi göz göze geldim; çok güzeldi” (Pamuk, 2022: 47).	“J’étais montée dans la chambre où se trouve la penderie, pour y chercher des housses de couverture dans le coffre, et qui est aussi celle dont la fenêtre donne sur le grenadier. Quand j’ai senti monter en moi ce besoin d’ ouvrir le contrevent, j’ai dû y aller de toutes mes forces et, brusquement, le soleil a envahi la chambre ; puis, comme je me trouvais dans l’embrasure de la fenêtre, nos yeux se rencontrèrent, et c’est Le Noir qui m’a éblouie, autant que le soleil. Il était si beau !” (Pamuk, 2001 : 77).

KM'deki “itince” zarf-fiili hedef dilde “*ouvrir*” fiili ile ifade edilmiştir. Çevirmen kaynak metindeki zarf-fiil yer alan cümleyi hedef dilde yorumlayarak “kepengi açmak” olarak aktarmıştır. Çevirmenin “*ouvrir*” fiilini mastar hali ile ifade etmiş ve çevirisine yorumlar kattığı dikkat çekmektedir. Öyle ki zarf-fiil ifadesinin yer aldığı cümleyi “kepengi açma ihtiyacı içimde hissettiğimde” olarak çevirmiş anlamı güçlendirmiştir. Değerlendirmelere göre çevirmenin hedef dil ve kültürü ön planda tuttuğu dolayısıyla hedef metin odaklı bir çeviri yaptığı söylenebilir. Hedef dil odaklı kapsamında değerlendirilen bu çeviri aynı zamanda kabul edilebilir bir çeviridir.

Çizelge 4.31. “-unca, -ünce” zarf-fiil çözümlenmeleri

Kaynak Metin	Hedef Metin
<p>“Şirin yakışıklı Hüsrev’in o güzel bahçenin bir ağacına asılı resmini görünce âşık olur ona. Bu ânı, nakkaşların dediği gibi bu meclisi, Şirin’in Hüsrev’in dala asılı resmine hayranlık ve şaşkınlıkla bakışını gösterir çok resim yapılmıştır. Kara babamla çalışırken pek çok kere görüp bir iki kere de baka baka istinsah etmişti bu resmi tam aynısı gibi. Sonra bana âşık olunca bir kere de kendi için yeniden yapmış” (Pamuk, 2022: 48).</p>	<p>“La princesse Shirine, en voyant le portrait du beau Khosrow accroché à un arbre de ce beau jardin, en tombe amoureuse. Ce moment, ou comme disent les peintres, cette scène, qui montre le ravissement de Shirine admirant le portrait de Khosrow, a été fort souvent mis en peinture. Le Noir, quand il travaillait avec mon père, en avait vu bien des exemples, et les avait copiés lui-même, sans rien changer, une ou deux fois. Puis quand il est devenu amoureux de moi, à la place de Khosrow et Shirine, il se représentait lui-même, avec moi : Le Noir et Shékuré” (Pamuk, 2001: 79).</p>

Bu çözümlemede kaynak metindeki “görünce” ve “âşık olunca” zarf-fiillerinin hedef dildeki iki farklı çevirisi incelenmiştir. Kaynak dilde iki farklı zarf-fiil ekiyle oluşturulan ancak aynı yapıda kullanılan zarf-fiiller çevirmenin tercihi ile hedef dilde farklı yapılarla aktarıldığı gözlemlenmiştir. Bunlardan ilki “görünce” zarf-fiili hedef dilde “*gérondif*” yapısı ile diğeri “âşık olunca” zarf-fiili ise “*quand*” zaman bağlacı ile aktarılmıştır. “Görünce” zarf-fiili hedef dile “*gérondif*” yapısı ile “*en voyant*” şeklinde aktarılırken, “olunca” zarf-fiili ise Fransızca’da “-dığında, -diğinde” anlamına gelen “*quand il est devenu amoureux...*” cümle yapısı ile ifade edilmiştir. KM’deki zarf-fiiller hedef dilde anlam olarak birebir aktarılmış olsa bile zarf-fiillerin hedef dilde kullanım biçimleri birbirinden farklıdır. Kaynak metindeki temel ve yan tümcelerin zamanlarındaki farklılıkların çevirmenin çevirisinde farklı yapılar kullanmasına sebep olduğu söylenebilir. Öyle ki “görünce” zarf-fiili KM’de birleşik bir cümle yapısı içinde eş zamanlılık belirttiği için çevirmen bu durumu hedef dilde “*gérondif*” yapısı ile “*en voyant*” olarak ifade etmiştir. Söz konusu diğer zarf-fiil- âşık olunca – ise KM de cümleler arasında bir öncelik-sonralık ilişkisinin daha baskın olmasından dolayı HM’de -dığı zaman anlamında kullanılan “*quand*” zaman zarfı ile bir birleşik cümle yapısı şeklinde aktarılmıştır. Değerlendirmeler sonucunda bu çevirinin hedef dilin ilke ve yapılarını dikkate alarak çevrildiği dolayısıyla kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.32. “-eli” zarf-fiil çözümlenmesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
<p>“Şimdi bir ölüyüm ben, bir ceset, bir kuyunun dibinde. Son nefesimi vereli çok oldu, kalbim çoktan durdu, ama alçak katilim hariç kimse başıma gelenleri bilmiyor” (Pamuk, 2022: 9).</p>	<p>“Maintenant, je suis mon cadavre, un mort au fond d’un puits. J’ai depuis longtemps rendu mon dernier souffle, mon cœur depuis longtemps s’est arrêté de battre, mais, en dehors du salaud qui m’a tué, personne ne sait ce qui m’est arrivé” (Pamuk, 2001 : 13).</p>

KM’de “vereli” zarf-fiili HM’de “*rendre quelque chose*” fiili ile ifade edilmiştir. Fransızcada bu fiil “birşeyi kılmak, vermek, teslim etmek” anlamlarına gelir. “Vereli” sözcüğündeki -eli zarf-fiil eki “-den beri” anlamına gelen bir ek olduğundan çevirmen hedef dilde buna karşılık gelen “*depuis longtemps*” ifadesini eklemiştir. Dolayısıyla çevirmenin burada hedef dil odaklı bir yaklaşım benimsediği ve hedef kültürde okunabilirliği ön planda tutmak amacıyla ekleme stratejisine başvurduğu görülmektedir. Çevirmenin kullandığı strateji ve KM’deki “vereli” sözcüğünü hedef dile birden fazla sözcük kullanarak aktarmasıyla daha çok hedef dil odaklı olduğu görülmektedir. Bu değerlendirmeler sonucunda çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğu söylenebilir.

Çizelge 4.33. “-madan” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Bir köpek için hiçbir şey, içten gelen bir öfke ve hırsla berbat bir düşmanın etine dişlerini daldırmak kadar zevkli olamaz. Böyle bir fırsat önümde belirdiğinde, ısırılmayı hak eden kurbanım salak salak önümden geçerken zevkten gözlerim kararır, dişlerim sanki sızlayarak kamaşır ve farkına varmadan gırtlığımdan sizleri korkutan hırlamalar çıkarmaya başlarım” (Pamuk, 2022: 18).	“Pour un chien, il n’y a rien de plus savoureux que d’enforcer rageusement et férocelement ses canines dans la chair d’un ennemi exécré. Quand une telle occasion se présente, qu’une victime digne d’être mordue passe, stupide, devant moi : mes pupilles noircissent de convoitise, mes dents grincent à m’en faire mal, et ma gorge se met à émettre, involontairement , des grognements terrifiants” (Pamuk, 2001: 28).

KM’de “farkına varmadan” zarf-fiili” HM’de “*involontairement*” ifadesine karşılık gelmektedir. Ancak “*involontairement*” ifadesi hedef dilde “istemeyerek, elinde olmadan” anlamlarında kullanılan bir zarf olup çevirmenin yorumlamasıyla KM’deki zarf-fiile karşılık olarak söylendiği görülmektedir. KM’de yer alan “farkına varmadan” ifadesi hedef dile farklı yapılarla da aktarılabilir. Bu değerlendirmeler ışığında çevirmenin burada değiştirme stratejisine başvurduğu ve hedef kültür odaklı bir çeviriyi benimsediği görülmektedir. Hedef dil odaklı olarak değerlendirilebilen bu çevirinin kabul edilebilir bir çeviri olduğunu söylemek mümkündür.

Çizelge 4.34. “-meden” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Kolumu gevşettiği için birden kendimi kurtardım, tekme attım, Şamdanı sapından tuttum, ama üzerime atılıp beni altına aldı. Şamdana vurdu, sini devrildi. “Allahın belaları!” dedi annem. Misafir duymasın diye bağırıyordu. Kara’ya gözükmeden sofayı geçip merdivenden aşağı nasıl inmişti? Bizi ayırdı. “Siz insanı rezil edersiniz, piç kuruları.” (Pamuk, 2022: 38).	“Il a desserré mon bras et je me suis échappé en lui donnant un coup de pied. J’ai attrapé un bougeoir, mais il s’est jeté sur moi, et en me faisant tomber par terre il a fait tomber le bougeoir, et le plateau s’est renversé. « Mon Dieu, mais ce n’est pas vrai, ça ! » a dit maman en se retenant de crier, pour que le visiteur l’entende pas. Tiens, comment elle a fait, pour passer par le palier et descendre l’escalier sans que Le Noir la voie ? Elle nous a séparés. « Mais c’est que vous n’arrêtez pas de me faire honte, petits vauriens ! » (Pamuk, 2001 : 62).

KM’de “gözükmeden” zarf-fiili HM’de “*sans que Le Noir la voie?*” cümlesi ile aktarılmıştır. KM’deki “-meden” ifadesi HM’de “*sans que*” bağlacı ile ifade edilmiştir. “Görmek” eylemi ise “*voir*” fiili ile aktarılmıştır. “Gözükmeden” zarf-fiilinin hedef dilin ilke ve yapılarının dikkate alınarak bir bağlaç ile aktarılması çevirmenin hedef dil odaklı bir çeviri yaptığını göstermektedir. Hedef dil yapısı dikkate alınarak yapılan bu çeviriyi kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirmek mümkündür. Çevirmenin tercihinin göre kaynak odaklı bir çevirinin yapılması da söz konusudur.

Çizelge 4.35. “-(i)r...maz” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
<p>“Öyle çok yağıyordu ki kar, peçemden içeri, gözlerime giriyordu. Çürümüş otlarla, çamurlarla, kırık dallarla kaplı bahçede zorlukla yürüdüm, ama sokağa çıkır çıkmaz hızlandım” (Pamuk, 2022: 193).</p>	<p>“Il neigeait tellement fort que, même à travers mon voile, les flocons me volaient jusque dans les yeux. J’ai eu du mal à traverser notre jardin plein de boue, d’herbes pourries et de branchages, mais une fois dans la rue, j’ai pu accélérer le pas” (Pamuk, 2001 : 320).</p>

KM’deki “çıkır çıkmaz” zarf-fiili Fransızca bu anlamı veren “*aussitôt que, dès que*” değil de “bir defa sokaktayken” anlamını verecek şekilde “*une fois dans la rue*” yapısıyla çevrilmiştir. Dolayısıyla çevirmen burada öznelinin ortak olmasından dolayı kısaltma yoluna giderek değiştirme stratejisine başvurmuştur. Çevirmen hedef odaklı bir yaklaşım benimseyerek “*une fois*” kalıbını kullanmıştır. Bu ifade Fransızca’da “bir keresinde; bir kez, -diğinde” anlamlarına gelmektedir. Çevirmenin başvurduğu strateji ve hedef dil yapısı dikkate alarak kaynak metindeki zarf-fiili hedef cümlede isim sözcük türü ile aktarmasından dolayı bu çeviriyi hedef dil odaklı aynı zaman da kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirmek mümkündür.

Çizelge 4.36. “-(i)r...mez” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
<p>“Kara’nın yokluğunda yaptırdığım bu yeni evden önce hiç söz etmedik. Büyük bir ihtimalle, servet ve itibar sahibi olmayı aklına koymuş istekli bir gencin hissedebileceği gibi Kara, bu konulardan söz açmayı çok ayıp bir şey olarak görüyor. Ama yine de daha eve girer girmez merdivenlerde ikinci katın her zaman daha kuru olduğunu, kemiklerimdeki ağrılara ikinci kata taşınmanın iyi geldiğini söyledim” (Pamuk, 2022: 32).</p>	<p>“Nous n’avons, lui et moi, jamais abordé le sujet de cette nouvelle maison que j’ai fait construire pendant son absence. Il est fort probable que Le Noir, comme pourra le sentir tout jeune homme déterminé à frayer un chemin vers la réussite et l’aisance, considérerait comme une grave erreur tactique d’aborder ce sujet. Je lui ai pourtant fait la remarque dans les escaliers, alors qu’il venait tout juste d’entrer dans la maison pour la première fois, que mon installation au premier étage, qui est toujours sec, n’est pas une mauvaise chose pour mes douleurs de dos” (Pamuk, 2001 : 52).</p>

KM'deki “girer girmez” zarf-fiili hedef dilde “*Venir de + mastar fiil*” yapısı ile “*venait tout juste d’entrer*” ifadesi ile aktarılmıştır. Fransızca’da bu yapı “*passé recent*” olarak adlandırılmakta ve “söz konusu eylemin henüz yeni yapılmakta veya yapılmış olduğunu” ifade etmek için kullanılır. Çevirmen kaynak metindeki “girer girmez” zarf-fiilindeki anlamı “*aussitôt que, dès que yapısı*” ile değil de “*Venir de passé recent*” yapısını kullanarak aktarmayı tercih etmiştir. Ayrıca çevirisindeki anlamı güçlendirmek için “daha, hemen, tam” anlamlarına gelen “*tout juste*” ifadesini ekleyerek ekleme stratejisine başvurduğu gözlemlenmiştir. Değerlendirmelere göre başvurulan strateji ve kullanılan dil bilgisi yapısı ile çeviride hedef dilin ön planda tutulduğu dolayısıyla hedef dil ilke ve tutumları çerçevesinde bu çeviri kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.37. “-ken” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Dostlarımın, akrabalarımın, mahallemdeki tanıdıkların çoğu bu on iki yılda ölmüşlerdi. Haliç ‘e bakan mezarlığa gittim, annem ve yokluğumda ölen amcalarım için dua ettim. Çamurlu toprağın kokusu hatıralarımla karıştı; birisi annemin mezarının kenarında bir testi kırmıştı, nedense kırık parçalara bakarken ağlamaya başladım” (Pamuk, 2022: 13).	“Beaucoup de mes amis, parents ou voisins de quartier, étaient morts pendant ces douze ans. Je me suis rendu au cimetière qui surplombe, sur la Corne d’Or, où j’ai prié pour ma mère et mes oncles, décédés en mon absence. J’ai été frappé par une odeur de terre mouillée. Quelqu’un avait cassé le vase à fleurs près de la tombe de ma mère, et je ne sais pourquoi, en regardant les morceaux brisés, je me suis mis à pleurer” (Pamuk, 2001 : 21).

KM’de “bakarken” zarf-fiili Fransızcadada bir zarf- fiil formu olan “*Gérondif*” yapısı ile karşılanmış olup “*en regardant*” ifadesi ile aktarılmıştır. “*Regarder*” fiili “bakmak, görmek” anlamlarına gelen bir fiildir. Hedef dildeki bu gérondif yapısı kullanıldığı cümlelerde genellikle eşzamanlılık bildirir. Buradaki KM’de de bir eşzamanlılık söz konusu olup çevirmenin de her iki dildeki anlam özelliklerini göz önünde bulundurarak bir çeviri yaptığını söylemek mümkündür. Her iki dilin de dil ve anlam özelliklerini dikkate alındığı görülse de daha çok kaynak metin odaklı bir çeviri yapıldığı görülmektedir. Dolayısıyla yapılan bu çeviri yeterli bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.38. “-dıkça” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Ben bir ağacım, çok yalnızım. Yağmur yağdıkdıkça ağlıyorum” (Pamuk, 2022: 56).	“Je suis l’arbre, et je suis très seul. À chaque fois qu’il pleut, je pleure” (Pamuk, 2001 : 92).

KM’de “yağdıkdıkça” zarf-fiili HM’de birleşik bir cümle yapısı bağlacı olan ve “-dıkça” anlamında kullanılan “*À chaque fois*” ifadesi ile aktarılmıştır. “*À chaque fois*

+ *cümle*” yapısı hedef dilde birleşik bir cümle yapısıdır ve çevirmenin kaynak metindeki birleşik cümleyi dikkate alarak çevirisinde bu durumu ifade ettiği görülmektedir. Hedef dilin dil yapısı dikkate alınarak yapılan bu çeviri kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.39. “-dikçe” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Zavallı kurbanımı can havliyle bulduğum sıradan ve kaba bir usülle öldürdüm. Eserimden geriye beni ele verecek kişisel herhangi bir iz kalıp kalmadığını araştırmak için geceleri bu yangın yerine geldikçe üslup sorunları kafama daha da çok üşüşmeye başladı. Üslup diye tutturdukları şey, kişisel bir iz bırakmamıza yol açan bir hatadır yalnızca” (Pamuk, 2022: 26).	“Parce que je craignais pour ma propre vie, j’ai exécuté ma malheureuse victime dans un style, si j’ose dire, ordinaire et grossier. Ces questions de style commencent d’ailleurs à me laisser tout à fait froid, depuis que je m’en reviens nuitamment au terrain vague, pour y chercher si je n’ai pas laissé quelque indice qui puisse me trahir par mes œuvres. Cette chose à laquelle on tient tellement sous le nom de style, ce n’est que l’erreur de laisser apparaître nos signes d’identité” (Pamuk, 2001 : 42).

KM’de “geldikçe” zarf-fiili hedef dilde “*depuis que je m’en reviens...*” cümlesi ile aktarılmıştır. Kaynak metindeki zarf-fiil ile söz konusu eylemin sürekli olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. Çevirmen kaynak metindeki anlamı okuyucuya “*revenir*” fiili ile ifade etmiştir. “*Revenir*” fiili hedef dilde “tekrar gelmek, dönmek, tekrar ortaya” çıkmak anlamlarında kullanılmaktadır. Çevirmen bu fiili “tekrar gelmek” anlamında kullanarak kaynak metindeki sürekliliği başarılı bir şekilde ifade etmiştir. “-dikçe” ifadesini ise hedef dilde “*depuis que*” zaman bağlacı ile hedef dilin dil yapısını dikkate alarak aktarmış aynı zamanda kaynak dildeki anlamı ve bağlamı da okuyucuya başarılı bir şekilde aktarmıştır. Hedef dilde “-dıkça, -dikçe, -dukça, -dükçe” yapıları “*tant que, à mesure que ve au fur et à mesure que*” zaman bildirme biçimleri ile de aktarılabilmektedir. Çevirmen hedef dilde bahsedilen yapılardan birini kullanmak yerine “-dikçe” anlamını taşıyan bir diğer zaman bağlacı olan “*depuis que*” bağlacını tercih etmiştir. Çevirmenin tercihleri doğrultusunda hedef odaklı yapılan bu çeviri aynı zamanda kabul edilebilir olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.40. “-dukça” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Aşk mı insanı budala yapıyor, yoksa yalnızca budalalar mı âşık oluyor? Yıllardır bohçacılık, çöpçatanlık yapıyorum, bunun cevabını bilemiyorum. Birbirlerine tutuldukça daha zekileşen, daha bir kurnaz olup akıllıca dolaplar çeviren bir çifti, hele bir erkeği tanımak isterdim çok” (Pamuk, 2022: 92).	“Est-ce l’amour qui rend idiot, ou n’y-a-t-il que les crétins pour tomber amoureux ? Voilà ce que ma longue pratique d’entremetteuse ne m’a pas encore permis de décider. Je serais bien aise, en tout cas de connaître un couple – ou même juste un seul amoureux – qui soit devenu plus malin et plus avisé, plus retors qu’il n’était avant de tomber sous le charme ” (Pamuk, 2001 :154).

KM’de “tutuldukça” zarf-fiili hedef dilde “*tomber sous le charme*” şeklinde ifade edilmiştir. Kaynak dilde “tutuldukça” zarf-fiili ile âşık olan insanların birbirlerine daha çok âşık olmaları, birbirlerini daha çok sevmeleri sonucunda ortaya çıkan bir durum okuyucuya aktarılmıştır. Hedef dilde bu anlam okuyucuya “âşık olmak” fiilini ifade eden “*tomber sous le charme*” kalıbı ile aktarılmıştır. Çevirmen kaynak dildeki anlamı okuyucuya hedef kültürü dikkate alarak aktarmış dolayısıyla hedef dil odaklı ve kabul edilebilir bir çeviri yaptığı söylenebilir.

Çizelge 4.41. “-dükçe” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Şeküre ve ev gözümde tütüyordu. Geceyi tek başına çocuklarla nasıl geçireceklerini, kepengi tamir edilen pencereleri nasıl sıkı sıkıya kapayacaklarını düşündükçe diken üzerinde oturuyordum” (Pamuk, 2022: 328).	“Je ne songeais plus qu’à Shékuré. J’ai souffert ensuite mille morts à la seule pensée que ma chère épouse devrait passer la nuit toute seule avec les enfants, et barricader au mieux la fenêtre donc le contrevent n’était même pas encore parfaitement réparé” (Pamuk, 2001 : 552).

KM’deki “düşündükçe” zarf-fiili hedef dilde “*à la seule pensée*” yapısı ile aktarılmıştır. Fransızca’da “*à la seule pensée*” yapısı “düşündükçe, düşününce, düşünerek” anlamlarında kullanılmaktadır. Daha önce bahsedildiği üzere hedef dilde “-dikça, -dikçe, -dukça, -dükçe” yapıları “*tant que, à mesure que ve au fur et à mesure que*” zaman bildirme biçimleri ile aktarılabilmektedir. Çevirmen bu yapıları kullanmak yerine düşünmek eyleminin isim halini kullanmayı- *à la seule pensée*- tercih etmiş “sevgili eşimin geceyi çocuklarla tek başına geçireceği düşüncesi” olarak okuyucuya yansıtmıştır. Çevirmen her ne kadar kaynak dildeki ifadenin aynısını çevirmiş olarak gözüksün de zarf-fiilin kullanıldığı cümlenin çevirmenin yorumu katılarak okuyucuya aktarıldığı gözlemlenmiştir. Hem çevirmenin yorumlaması ile hem de dil bilgisel dönüşümler yapılmasıyla çevirinin hedef dil odaklı olduğu söylenebilir. Kullanılan değiştirme stratejisi ve benimsenen yaklaşımdan hareketle bu çeviri kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.42. “-tıkça” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Dört yıl önce Safevilerle savaştan dönen orduyla birlikte geri gelmemesine önceleri aldırmadım. Çünkü savaştıkça ustalaşiyor, kendi başına işler çeviriyor, daha büyük ganimetler getiriyor, daha büyük tımarlara çıkıyor, daha çok asker yetiştiriyordu” (Pamuk, 2022: 52)	“Quand il y a quatre ans, à la fin de la guerre contre les Safavides, il n’est pas rentré avec le reste de l’armée, dans un premier temps, je ne me suis affolée. Il restait sans doute comme expert militaire , il avait des affaires à régler, de plus riches butins à conquérir, d’autres soldats à recruter...” (Pamuk, 2001 : 86).

KM’de “savaştıkça” zarf-fiili hedef dilde çevirmenin kullandığı değiştirme stratejisi ile farklı bir ifade olarak “*Il restait sans doute comme expert militaire,...*” şeklinde ifade edilmiştir. Hedef dilde “o şüphesiz askeri bir uzman olarak kalıyordu...” ifadesi okuyucuya aktarılmıştır. Kaynak metindeki “savaşmak” eylemi hedef dilde farklı bir yapı ile anlamı tamamen değiştirerek anlatılmıştır. Ayrıca “*sans doute*” ifadesini ekleyerek ekleme stratejisini de kullanan çevirmen cümleye “şüphesiz ki” anlamını da katmıştır. Çevirmenin başvurduğu stratejilerin hedef metindeki anlamı güçlendirdiği dikkat çekmektedir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında bu çeviri hedef dil ve kùltür odaklı ve kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilir.

Çizelge 4.43. “-tikçe” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“... İsfahanlı Musavvir, hayatının sonunda kendi resimlerini kendi yakıp yok ettikçe çoğaldığına tanık olmakla kalmamış, herkesin dünyayı bir zamanlar kendisinin gördüğü gibi gördüğünü, kendi gençliğinde yaptığı resimlere benzemeyen şeylerin artık çirkin bulunduğunu da anlamış” (Pamuk, 2022: 176).	“Ce Sheikh Muhammad d’Ispahan n’a pas seulement, à la fin de sa vie, brûlé et détruit toutes ses œuvres, il a été témoin de leur prolifération, faisant que tout le monde voyait le monde comme autrefois il l’avait vu, et que tout ce qui ne ressemblait pas à ce qu’il avait peint dans sa jeunesse passait désormais pour affreux »” (Pamuk, 2001 : 293).

KM’deki “yok ettikçe” zarf-fiili hedef dilde “*détruire*” fiili ile ifade edilmiştir. Çevirmen kaynak metindeki zarf-fiili hedef dilde doğrudan bir eylem cümlesi olarak “*Ce Sheikh Muhammad d’Ispahan n’a pas seulement, à la fin de sa vie, brûlé et détruit toutes ses oeuvres,...*” şeklinde aktarmıştır. Çevirmen Türkçedeki zarf-fiil yapısını hedef dile taşımamış yapıyı düz cümleye dönüştürerek geçmiş zaman kipi ile okuyucuya aktarmıştır. Yapılan bu dilbilgisel dönüşüm ile hedef dil odaklı bir yaklaşım benimsediği gözlemlenmiştir. Hedef dilin ön planda tutulduğu bu çevirinin “*gérondif*” yapısı kullanılarak kaynak odaklı bir çeviri bağlamında aktarımı mümkündür. Ancak çevirmen hedef odaklı bir yaklaşımla cümle yapısında dilbilgisel bir dönüşüm yapmıştır. Yapılan dönüşüm ile hedef dil odaklı bir yaklaşımın benimsendiği dolayısıyla kabul edilebilir çeviri kutbuna daha yakın olduğu gözlemlenmiştir.

Çizelge 4.44. “-tukça” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Biz konuştukça sanki boya gibi zamanın da kıvamı değişiyor ve vakit geçtikçe geçiyordu” (Pamuk, 2022: 184).	“ Pendant que nous parlions , la consistance du temps, comme de la peinture qu’on étale, semblait se modifier, devenir plus fluide” (Pamuk, 2001 : 306).

KM'deki “konuştukça” zarf-fiili HM'de “*Pendant que nous parlions*” yapısı ile ifade edilmiştir. Kaynak metindeki temel cümlede ifade edilen “konuşmak” eylemi ile diğer yan tümcelerde ifade edilen eylemler eşzamanlı olarak gerçekleşmektedir. Bu eş zamanlılık kaynak dilde “-tukça” eki getirilerek bir zarf-fiil ile ifade edilirken Fransızca da ise “*Pendant que + cümle*” yapısı ile aktarılmıştır. Hedef dildeki “*pendant que*” ifadesi eylemler arasındaki eş zamanlılığı ifade etmek için kullanılan ve “*esnasında, -diği sırada, süresince*” anlamlarına gelen bir zaman bağlacıdır. Bu değerlendirmelere göre çevirmenin kaynak dildeki eş zamanlılığı okuyucuya birebir aktararak kaynak dil odaklı bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir.

Çizelge 4.45. “-tükçe” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Hakiki değerim düştükçe mecazi değerim artıyordu” (Pamuk, 2022: 117).	“Je dois sans doute me consoler, au fur et à mesure que ma valeur réelle continue de baisser , du fait que ma valeur symbolique, elle, ne cesse pas de monter” (Pamuk, 2001 : 196).

KM'de “düşükçe” zarf-fiili hedef dilde “düşmek anlamında kullanılan “*baisser*” fiili ile ifade edilmiş ancak çeviride eklemeler yapıldığı dikkat çekmiştir. Kaynak dilde “düşükçe” ifadesi yer alırken çevirmen hedef dilde “*continue de baisser*” ifadesi ile “düşmeye devam etmek” anlamını okuyucuya aktarmıştır. Çeviride herhangi bir anlam karmaşası yaşanmamış ancak çevirmenin başvurduğu ekleme stratejisi ile hedef kültür odaklı bir çeviri yaptığını söylemek mümkündür. Ayrıca kaynak metindeki iki cümle arasındaki eşzamanlılığı da ifade eden “-tükçe” zarf-fiili hedef dilde “*au fur et à mesure que*” zaman bağlacı ile ifade edilmiştir. Fransızcada bu bağlaç “*au fur et à mesure de*” bağlacı olarak yer almakta ve “*oranında, ölçüsünde*” anlamlarında kullanılmaktadır. Çevirmen ise “de” yerine “*que*” kullanmayı tercih etmiş olup kaynak metindeki anlamı okuyucuya başarılı bir şekilde aktardığı gözlemlenmiştir. Tüm bu değerlendirmeler ışığında çevirmenin çevirisinde aldığı kararlar sonucunda kullanmış olduğu ekleme stratejisi ile bu çeviri kabul edilebilir olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.46. “-dığında” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Kafatasımın paramparça olmasını, gövdemin yarısının buz gibi bir suda kırıklar ve yaralar içinde çürümesini duymuyorum da gövdemi terk etmek için çırpman ruhumun derin azabını hissediyorum. Sanki bütün âlem benim içimde bir yerde sıkışarak daralmaya başlıyor. Bu daralma hissini, o eşsiz ölüm anımda hissettiğim şaşırtıcı genişlik hissiyle karşılaştırabilirim ancak. O hiç beklemediğim taş darbesiyle kafatasım kenarından kırıldığında , o alçağın beni öldürmek istediğini hemen anladım da öldürebileceğine inanmadım” (Pamuk, 2022: 11).	“S’il est vrai que je ne sens pas mon crâne fracassé, ni, de mon corps rompu et déchiré, la très lente putréfaction dans cette eau glaciale, je perçois en revanche les lancinantes souffrances de mon âme luttant pour le quitter : comme si le monde entier se concentrait au-dedans de moi, coincé comme dans un étai. Cette sensation de resserrement, je ne peux la comparer qu’à celle, soudain, d’espace de dilatation à cet instant précis de ma mort. Quand ma tempe s’est fendue sous le choc imprévu de caillou, bien que j’aie tout de suite compris que ce salaud voulait me tuer, je n’ai pas pu croire qu’il y parviendrait” (Pamuk, 2001 : 16-17).

KM’de “kırıldığında” zarf-fiili hedef dilde “*se fendre*” fiili ile ifade edilmiştir. Bu fiil hedef dilde “*yarılmak, çatlamak*” dolayısıyla kırılmak anlamında da kullanılmaktadır. Çevirmenin çevirisinde hedef dildeki zaman yapısını dikkate aldığı gözlemlenmiştir. Bileşik ilgi zamirlerinden “*quand*” zarfı ile -dığında ifadesi okuyucuya aktarılmak istenmiştir. KM’de belirtilen “kafatasım kenarından kırıldığında” ifadesi hedef dilde “kenarından” ifadesinin çıkarılarak çevirmenin çıkarma stratejisi kullandığını göstermektedir. Kullanılan strateji ve hedef dil yapısının dikkate alınması ile yapılan bu çeviri kabul edilebilir bir çeviri olarak değerlendirilebilir.

Çizelge 4.47. “-tiğında” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Sizlere Kuran-ı Kerim’in en güzel surelerinden Kehf suresini hatırlatmak isterim. Bu güzel kahvede, aramızda Kur’an-ı Kerim okumaz kitapsızlar bulunduğundan değil, şöyle hafızaları tazeleyelim diye: Bu surede putperestler arasında yaşamaktan bıkmış yedi genç hikâye edilir. Bunlar bir mağaraya sığınır ve uyurlar. Allah bunların kulaklarına birer mühür vurur ve onları tam üç yüz dokuz sene uyutur. Uyandıklarında aradan şu kadar sene geçtiğini bu yedi gençten birisi insanlar arasına karıştığında , elindeki geçer olmayan sikkeden anlar; çok şaşırırlar” (Pamuk, 2022: 20).	“Je veux vous remettre en mémoire l’une des plus belles histoires du Livre, dans la sourate de la Caverne. Vu que l’assistance exquise de ce cabaret très chic ne compte personne d’inculte ou illettré, il s’agit pour moi juste de rafraîchir vos souvenirs d’école coranique : la sourate en question raconte l’histoire de sept jeunes gens lassés de vivre au milieu des idolâtres. Ils partent donc, et dans leur fuite, entrent dans une caverne, où ils s’enfoncent dans le sommeil. Dieu scelle leurs oreilles, et les fait dormir trois cent neuf ans. Quand ils se réveillent, l’un d’eux, en retournant parmi les hommes, comprend que toutes ces années sont passées, parce que, en voulant dépenser une pièce d’argent qu’il détient, il se rend compte qu’elle n’a plus cours. Et les sept jeunes gens de s’émerveiller...” (Pamuk, 2001 : 31-32).

KM’de “karıştığında” zarf-fiili hedef dilde bir zarf-fiil formu olarak kullanılan “*Gérondif*” yapısı ile ifade edilmiş olup “*en retournant*” olarak aktarılmıştır. “*Retourner*” fiili “bir şeye yönelmek, arkasına dönmek” anlamlarında kullanılır ancak çevirmen kendi yorumunu katarak “insanların arasına karışmak” anlamında okuyucuya aktarmıştır. Dolayısıyla çevirmenin çevirisinde hedef dili ön planda tuttuğu görülmektedir. Hedef kültür normlarının egemen olduğu bu çeviriye kabul edilebilir olarak değerlendirmek mümkündür.

Çizelge 4.48. “-tüğünde” zarf-fiil çözümlemesi

Kaynak Metin	Hedef Metin
“Yüzün pencerede bana nur gibi gözüktüğünde , bunun Allah’ın bana bir ihsanı olduğundan başka bir şey düşünmedim” (Pamuk, 2022: 93).	“Quand la lumière de ton visage m’est apparue à la fenêtre, je n’y ai rien vu d’autre qu’une grâce octroyée par le Très-Haut” (Pamuk, 2001 : 157).

KM’deki “gözüktüğünde” zarf-fiili hedef dilde “görünmek, belirmek, ortaya çıkmak” anlamlarına gelen “*apparaître*” fiili ile ifade edilmiştir. “-tüğünde” zarf fiil ekinin kullanılması ile kaynak dilde yazar tümceler arasında bir öncelik-sonralık ilişkisinin varlığını ortaya koymaktadır. Çevirmen bu durumu hedef dilde okuyucuya “*quand*” zaman bağlacı ile aktarmıştır. “*Quand*” zaman bağlacı “-ince, -dikten sonra” anlamlarında kullanılan ve sonralık bildiren bir zaman bildirme biçimidir. Çevirmen hedef dilde her ne kadar zarf-fiili aktarmış olsa da çevirisinde çıkarmalar yaptığı ve çevirisine kendi yorumunu kattığı gözlemlenmiştir. Öyle ki kaynak metinde “nur gibi” ifadesindeki benzetme eyleminin hedef dilde herhangi bir karşılığının olmadığı dolayısıyla çevirmenin bu noktada çıkarma stratejisine başvurduğu söylenebilir. Çevirmenin tercih ettiği strateji ve çevirisine kattığı yorumu ile çevirisini hedef dil odaklı bir çeviri kapsamında kabul edilebilir olarak nitelendirmek mümkündür.

Buraya kadar Türkçedeki fiilimsilerin Fransızcaya çevirilerini örneklemden alınan isim-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil örnekleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu inceleme ile ulaştığımız sonuçları daha net ortaya koyabilmek adına aşağıda bu çözümlemeler özet biçimde çizelgeler üzerinde gösterilmiştir. Çizelge 4.üç sütundan oluşmaktadır. Birinci sütunda tezde kaynak metin olarak kullanılan örneklemdeki fiilimsiler yer almaktadır. İkinci sütunda bu fiilimsilerin hedef dil Fransızcadaki çeşitli karşılıklarından bazı örnekler verilmiştir. Son sütunda ise tezde çeviri metin olarak ele alınan örneklemde çevirmenin bu fiilimsiler için tercih ettiği karşılıklar bulunmaktadır.

Çizelge 4.49. Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

İsim-Fiiller		
Türkçe Örneklemedeki İsim-Fiiller	Fransızca Karşılığı	Fransızca Örneklemedeki Çevirileri
<ul style="list-style-type: none"> “-ış, -uş” <p>Örnek: “Ellerini dizlerine koyuşu, ben önemli bir şey söylerken “anlıyorum, hürmetle dinliyorum”, diyen bakışlarla gözlerimin içine içine istekle bakışı ve sözlerimin veznine uygun gizli bir makamla başını sallayışı çok yerinde” (Pamuk, 2022: 30).</p>	<p>Kalıplaşmış İfade + Mastar Fiil Mastar Fiil</p>	<p>Örnek: “Sa façon de poser ses mains sur ses genoux, de me regarder attentivement dans les yeux avec l’air de dire: «Je comprends, je suis tout ouïe», quand je prononce quelque chose d’important, le balancement de sa tête, sur un rythme mystérieux qui semble scander mes propos, tout est parfait” (Pamuk, 2001: 49).</p>
	<p>Koymak Poser Bakmak Regarder</p>	
<ul style="list-style-type: none"> “-ış, -üş” <p>Örnek: “Bana gösterdiği saygı, elimi öpüşündeki dikkat, hediye getirdiği Moğol hokkasını verirken “yalnızca kırmızı mürekkep için,” deyişi, ...” (Pamuk, 2022: 30).</p>	<p>Kalıplaşmış İfade + Mastar Fiil Mastar Fiil</p>	<p>Örnek: “Ce respect qu’il me témoigne, sa façon de me baiser la main, de me dire, ...” (Pamuk, 2001: 49).</p>
	<p>El öpmek Baiser la main Demek Dire</p>	
<ul style="list-style-type: none"> “-mak” <p>Örnek: “Onu İstanbul’a çağırma için Tebriz’e yolladığım mektupta anlattığım asıl konuya girdim hemen” (Pamuk, 2022: 30).</p>	<p>Mastar Fiil</p>	<p>Örnek: “Sans plus tarder, j’ai abordé la raison essentielle de la lettre que je lui ai envoyée à Tabriz pour le faire revenir à Istanbul” (Pamuk, 2001: 52).</p>
	<p>Çağırma Revenir</p>	
<ul style="list-style-type: none"> “-mek” <p>Örnek: “Okuduğumuz kitabı güzelleştirmek için nakkaş, hikâyenin en güzel meclisini resmeder” (Pamuk, 2022: 33).</p>	<p>Mastar Fiil</p>	<p>Örnek: “Pour embellir un livre, -le peintre retiendra la plus belle scène de chaque histoire»” (Pamuk, 2001: 54).</p>
	<p>Güzelleştirmek Embellir</p>	
<ul style="list-style-type: none"> “-ma” <p>Örnek: “Belli belirsiz bir kar atıştırmaya başlamıştı” (Pamuk, 2022: 13).</p>	<p>Kalıplaşmış İfade Çekimli Fiil Mastar Fiil</p>	<p>Örnek: “Une neige à peine visible s’était mise à tomber” (Pamuk, 2001: 21).</p>
	<p>Kar atıştırmak Se mettre à tomber</p>	
<ul style="list-style-type: none"> “-me” <p>Örnek: “İlgilenip kâğıdı aldı ve solgun ay ışığında gözlerini yaklaştırıp siyah beyaz atları seyretmeye başladı” (Pamuk, 2022: 27-28).</p>	<p>Kalıplaşmış İfade Çekimli Fiil Mastar Fiil</p>	<p>Örnek: “Il a pris le feuille avec intérêt et s’est mis à l’examiner aux rayons de la lune, en l’approchant de ses yeux” (Pamuk, 2001: 44).</p>
	<p>Seyretmek Examiner</p>	

Sıfat-Fiiller		
Türkçe Örneklemedeki Sıfat-Fiiller	Fransızca Karşılığı	Fransızca Örneklemedeki Çevirileri
<ul style="list-style-type: none"> “-en” <p>Örnek: “Darphanede eskiden yüz dirhem gümüşten beş yüz akçe kesilirken şimdi Safeviler ile bitip tükenmeyen savaşlar yüzünden sekiz yüz akçe kesilmeye başlanmış, ...” (Pamuk, 2022: 15).</p>	<p>Basit İlgi Zamiri Sıfat</p>	<p>Örnek: “Alors que jadis, pour battre cinq cents blancs, on fondait cent drachmes d’argent, maintenant, avec la guerre contre la Perse qui n’en finissait pas, ...” (Pamuk, 2001: 24-25).</p>
	<p>Bitip tükenmemek Finir</p>	

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<ul style="list-style-type: none"> • “-an” <p>Örnek: “Oysa Vakıa suresinde anlatılan Cennetteki o iri gözlü hurileri pek çok kereler nasıl da keyiflenerek resmettiğimi şimdi çok iyi hatırlıyorum” (Pamuk, 2022: 10).</p>	Basit İlgî Zamiri Participe Passé	<p>Örnek: “J’ai moi-même représenté ces houris du Paradis aux yeux immenses, dont il est question dans la sourate de l’Événement”. (Pamuk, 2001: 15-16).</p>
	Anlatmak En question	
<ul style="list-style-type: none"> • “- () r” <p>Örnek: “Onun geniş damarlı güçlü bacaklarını, sabırsızlığını, o zor zaptedilir halini kendimin bildim” (Pamuk, 2022: 42).</p>	Sıfat	<p>Örnek: “... avec ses fortes jambes aux veines saillantes, son impatience, il m’a semblé à ce moment que j’étais du même caractère, rétif et difficile” (Pamuk, 2001: 68).</p>
	Zapt etmek Rétif	
<ul style="list-style-type: none"> • “-mez” <p>Örnek: “Bize sipariş ederler, biz de en gizli, en erişilmez atı eski üstatların çizdiği gibi çizmeye çalışırız, o kadar” (Pamuk, 2022: 28).</p>	Sıfat Basit İlgî Zamiri	<p>Örnek: “On nous passe commande, nous tâchons de dessiner le cheval le plus mystérieusement parfait, selon la tradition” (Pamuk, 2001: 45).</p>
	Erişilmez Parfait	
<ul style="list-style-type: none"> • “-ip, -up” <p>Örnek: “4. Okumaz yazmaz bir Ester’im ben, ama hattın akışından, bu kalemin, aman acele ediyorum, önemsemeden dikkatsizce yazıveriyorum demesine rağmen, harflerin hep birlikte tatlı bir rüzgâra kapılmış gibi zarifane titreyişlerinden, içinden içinden tam tersini söylediği anlaşılıyor” (Pamuk, 2022: 46).</p>	Savoir + Mastar Fiil Basit İlgî Zamiri	<p>Örnek: “4. C’est vrai, sans doute, que j’ai pas la chance de savoir lire ni écrire, et pourtant, le délié appliqué de cette écriture, le frémissement qui semble animer chaque lettre sur sa ligne, comme sous l’effet d’une brise délicate, contredisent formellement la désinvolture, l’indifférence affectée de cette plume qui fait mine de se dépêcher” (Pamuk, 2001: 75).</p>
	Okumak Lire Yazmak Écrire	
<ul style="list-style-type: none"> • “-ecek” <p>Örnek: “Kar, benim imzam olarak görülebilecek bütün izleri örtüp yok etmiş” (Pamuk, 2022: 26).</p>	Sıfat Basit İlgî Zamiri	<p>Örnek: “La neige a effacé en les recouvrant toutes les traces visibles qui auraient pu être ma signature” (Pamuk, 2001:42).</p>
	Görülebilir Visible	
<ul style="list-style-type: none"> • “-acak” <p>Örnek: “Onu kuyudan aşağıya attıktan çok sonradır ki, yaptığım işte bir nakkaşın inceliğine hiç mi hiç yakışmayacak kaba bir yan olduğunu düşünebildim” (Pamuk, 2022: 29).</p>	Être conforme à quelque chose Çekimli Fiil Sıfat Basit İlgî Zamiri	<p>Örnek: “C’est seulement bien après l’avoir basculé au fond du puits que j’ai réalisé qu’il y avait dans mon acte, certainement, un côté grossier, vraiment pas conforme à l’image raffinée qu’on se fait d’un miniaturiste” (Pamuk, 2001:47).</p>
	Yakışmamak Ne pas conforme à	

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<ul style="list-style-type: none"> • “-miş” <p>Örnek: “Kitaplara geçme isteği bu değil mi, bütün padişahlar, vezirler, kendilerini anlatan, kendilerine adlanmış kitapları yazanlara keseler dolusu altını bu ürperti için vermiyorlar mı?” (Pamuk, 2022: 51).</p>	Basit İlgi Zamiri	<p>Örnek: “N’est-ce pas pour ce désir de passer dans les livres, pour ce frisson, que tous les rois, tous les vizirs, prodiguent leur or à ceux qui écrivent des livres qui racontent leur histoire, ou qui portent leur nom?” (Pamuk, 2001: 85).</p>
	<p>Adamak Porter quelque chose</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-miş” <p>Örnek: “Kıvrım kıvrım Çin usulü bulutlar, birbirinin içine geçen yapraklar, renk ormanları ve içlerinde gizlenmiş ceylanlar, kadirgalar, padişahlar, ağaçlar, saraylar, atlar, avcılar...” (Pamuk, 2022:9).</p>	Basit İlgi Zamiri Sıfat	<p>Örnek: “...; je fignolais des brouillards, embrouillés à la chinoise, des rinceaux compliqués, des sous-bois chatoyants où se gîtent les algazelles, (gizlendiği) et de galères et des sultans, des bosquets et des palais, des chevaux, des chasseurs...” (Pamuk, 2001: 14).</p>
	<p>Gizlenmek Se gîter</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-muş” <p>Örnek: “Dizlerinin üzerine rahatça oturmuş nakkaşlar gördüm, ...” (Pamuk, 2022: 62).</p>	Sıfat Basit İlgi Zamiri	<p>Örnek: “Nous avons pénétré dans une pièce chauffée, où les peintres étaient tranquillement agenouillés, ...” (Pamuk, 2001: 101).</p>
	<p>Oturmak Agenouiller</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-müş” <p>Örnek: “Bir cinayet resmi olduğu için, benim durumuma da iyi uyan bu harika şeye, acımasız bir taht kavgasında öldürülmüş bir Acem şehzadesinin kütüphanesinden çıkmış Herat işi doksan yıllık bir kusursuz kitabın Hüsrev ile Şirin’in hikâyesini anlatır sayfalarında rastlamıştım” (Pamuk, 2022: 25).</p>	Sıfat Basit İlgi Zamiri	<p>Örnek: “J’ai trouvé cette merveille, qui s’applique bien à notre situation puisqu’il s’agit d’une scène de meurtre, parmi les pages d’un irréprochable manuscrit de Hérat, vieux de quatre-vingt-dix ans, et provenant de la bibliothèque d’un jeune prince d’Iran, mort assassiné dans une de leurs impitoyables querelles de succession, qui racontait l’histoire de Shirine et Khosrow” (Pamuk, 2001: 40).</p>
	<p>Öldürmek Assassiner</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-dik(+)” <p>Örnek: Sana bu mektupla birlikte, akli bir karış havada bir gençken nakşedip bana yolladığın resmi de geri gönderiyorum (Pamuk, 2022: 45).</p>	Basit İlgi Zamiri Sıfat	<p>Örnek: “Je vous renvoie, avec cette lettre, le dessin que vous m’avez jadis envoyé, dans un moment d’égarement, car il est vrai que vous étiez fort jeune alors” (Pamuk, 2001: 73).</p>
	<p>Yollamak Envoyer</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-dik(-)” <p>Örnek: “Kimsenin cüret edemediği bir küfür, bir zındıklık” (Pamuk, 2022: 27).</p>	Basit İlgi Zamiri Sıfat	<p>Örnek: A-t-il dit naïvement, une impiété et un blasphème inouïs (Pamuk, 2001: 43).</p>
	<p>Cüret Etmek Inouïs</p>	

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<ul style="list-style-type: none"> • “-duk(+u)” <p>Örnek: “Daha sonra, baba tarafından akrabalarımın birinin eskiden oturduğu evlerden birini kiralayıp mahalleye yerleştim” (Pamuk, 2022: 14).</p>	Basit İlgili Zamiri Sıfat	<p>Örnek: “Plus tard, je suis allé louer une des maisons occupées depuis longtemps par l’un de mes parents du côté de mon père, et j’ai mes repères dans mon nouveau quartier” (Pamuk, 2001: 21).</p>
	Oturmak Occuper	
<ul style="list-style-type: none"> • “-dük(+ü)” <p>Örnek: “İstanbul’a, doğup büyüdüğüm şehre, on iki yıl sonra bir uyurgezer gibi girdim” (Pamuk, 2022: 13).</p>	Basit İlgili Zamiri	<p>Örnek: “Douze ans après, c’est comme un somnambule que je suis rentré à Istanbul, la ville où je suis né et où j’ai grandi” (Pamuk, 2001: 20).</p>
	Büyüme Grandir	
<ul style="list-style-type: none"> • “-esi” <p>Örnek: “Ama gözlerine düşen bir gölgeden anlıyorum ki, ikimizi de korkutan o bahsedilmesi zor mesele hâlâ bitmemiş” (Pamuk, 2022: 31).</p>	Basit İlgili Zamiri Sıfat	<p>Örnek: “Mais à une ombre qui passe dans son regard, je comprends que le difficile problème qu’il n’aborde pas et qui nous effraie tous les deux n’est pas près d’être résolu” (Pamuk, 2001: 51).</p>
	Bahsetmek Aborder	

Zarf-Fiiller		
Türkçe Örneklemedeki Zarf-Fiiller	Fransızca Karşılığı	Fransızca Örneklemedeki Çevirileri
<ul style="list-style-type: none"> • “-a” <p>Örnek: “Şirinle yattığı odaya girer, karanlıkta dokuna dokuna onları yatakta bulur ve hançeriyle babasını ciğerinden bıçaklar” (Pamuk, 2022:25).</p>	Gérondif A force de + Mastar Fiil	<p>Örnek: “Une nuit, il entre dans la chambre où celui-ci repose auprès de Shirine, trouve le lit en tâtonnant dans l’obscurité, et transperce les entrailles de son père avec son poignard” (Pamuk, 2001: 40-41).</p>
	Dokunmak Tâtonner	
<ul style="list-style-type: none"> • “-e” <p>Örnek: “Zavallı köpekler boyunlarında zincir, en sefil köleler gibi zincirlenmiş olarak tek tek sürüklenene sürüklenene sokaklarda gezdirilirlermiş” (Pamuk, 2022: 21).</p>	Gérondif A force de + Mastar Fiil Çekimli fiil	<p>Örnek: “Les malheureux sont enchaînés par le col comme les plus vils esclaves, et on les traîne en spectacle dans les rues, tout seuls, un par un” (Pamuk, 2001: 34).</p>
	Sürüklenmek Traîner	
<ul style="list-style-type: none"> • “-arak, -erek” <p>Örnek: “Ama katilimi bulduktan sonra ona mengene aletiyle işkence edip kemiklerinden sekiz onunu, tercihan göğüs kemiklerini, yavaş yavaş çırtatarak kırmanız, sonra da o iğrenç ve yağlı saçlarını, işkencecilerin bu iş için yapılmış şişleriyle kafatasının derisini delerek, tek tek ve bağırarak yolmanız gerekir” (Pamuk, 2022: 11).</p>	Gérondif Zaman bağlacı	<p>Örnek: “Mais quand vous l’aurez découvert, il faudra lui en donner de la torture, lui briser huit ou dix os dans un étau, de préférence les côtes, en les faisant craquer lentement l’une après l’autre, et ensuite vous lui arracherez ses cheveux gras et dégoûtants un à un, jusqu’à ce qu’il crie bien fort, tout en lui faisant écorcher par les bourreaux la peau du crâne, avec les grandes aiguilles faites exprès” (Pamuk, 2001: 18).</p>
	Çırtatmak Faire craquer Deri delmek Écorcher Bağırarak Crier	
<ul style="list-style-type: none"> • “-ıp” <p>Örnek: “Biri kördü ve yağın kara bakıp gülümsüyordu” (Pamuk, 2022: 14).</p>	Çekimli Fiil Gérondif	<p>Örnek: “L’un d’eux, aveugle, regardait en souriant la neige tomber” (Pamuk, 2001: 22).</p>
	Bakmak Regarder	

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<p>• “-ip, -up” Örnek: “Tarikatçılar, Mevleviler, Halvetiler, Kalenderiler, çalgı çalarak Kur’an-ı Kerim okuyup, çocuk oğlan hep birlikte, dua ediyoruz diye raks edip oynayanlar, bunlar kâfirdir” (Pamuk, 2022: 19)</p>	<p>Basit İlgî Zamiri Gérondif</p>	<p>Örnek: “Toutes ces sectes gyrovagues, Derviches Tourneurs, Reclus, Errants, qui récitent le Coran accompagnés d’instruments, et qui, sous prétexte que la prière se fait en commun, s’amusent follement, en fait, à batifoler, à se trémousser avec les petits jeunes, de païens, purement et simplement” (Pamuk, 2001: 30).</p>
<p>• “-üp” Örnek: “Beni sevenlerin sık sık beni düşünüp, İstanbul’un bir kösesinde aptalca bir meşgaleyle hâlâ oyalanıyor olduğumu, hatta başka bir kadının peşinden gittiğimi hayal etmeleri huzursuz ruhuma büsbütün azap veriyor” (Pamuk, 2022:11).</p>	<p>Que + Mastar Fiil Gérondif</p>	<p>Örnek: “Que les gens qui m’aiment pensent à moi sans cesse, en imaginant que je suis encore en train de me distraire d’une façon stupide dans un bas quartier d’Istanbul, ou même qu’en ce moment je cours après une autre femme que la mienne: voilà, vraiment, ce qui me fait mal et empêche mon âme de trouver le repos” (Pamuk, 2001: 17-18).</p>
<p>• “-ınca” Örnek: “Ben havlamaya başlayınca, o kurbanın gırtlığını keser, böylece herifin çığılığı duyulmazdı” (Pamuk, 2022: 22).</p>	<p>Zaman bağlacı Çekimli Fiil</p>	<p>Örnek: “je me mettais à aboyer, il égorgeait notre victime. Comme ça, on n’entendait pas les cris du type” (Pamuk, 2001: 35).</p>
<p>• “-ince” Örnek: “İçimden öyle geldiği için kepengi o an coşkuyla bütün gücümle itince önce odaya güneş doldu...” (Pamuk, 2022: 47).</p>	<p>Mastar Fiil Zaman Bağlacı Çekimli Fiil</p>	<p>Örnek: “Quand j’ai senti monter en moi ce besoin d’ouvrir le contrevent, ...” (Pamuk, 2001: 77).</p>
<p>• “-unca, -ünce” Örnek: “Şirin yakışıklı Hüsrev’in o güzel bahçenin bir ağacına asılı resmini görünce âşık olur ona” (Pamuk, 2022: 48) Örnek: “Sonra bana âşık olunca bir kere de kendi için yeniden yapmış” (Pamuk, 2022: 48)</p>	<p>Gérondif Zaman Bağlacı</p>	<p>Örnek: La princesse Shirine, en voyant le portrait du beau Khosrow accroché à un arbre de ce beau jardin, en tombe amoureuse. Örnek: Puis quand il est devenu amoureux de moi, à la place de Khosrow et Shirine, il se représentait lui-même, avec moi: Le Noir et Shékuré (Pamuk, 2001: 79).</p>
	<p>Görmek Voir Âşık olmak Être/tomber amoureux de qn</p>	

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<ul style="list-style-type: none"> • “-eli” <p>Örnek: “Son nefesimi vereli çok oldu, kalbim çoktan durdu, ...” (Pamuk, 202: 9)</p>	Çekimli Fiil	<p>Örnek: “J’ai depuis longtemps rendu mon dernier souffle, ...” (Pamuk, 2001: 13).</p>
	<p>Son nefesini vermek Rendre son dernier</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-madan” <p>Örnek: “... ve farkına varmadan gırtlığımdan sizleri korkutan hırlamalar çıkarmaya başladım” (Pamuk, 2022: 18).</p>	<p>Zarf Zaman Bağlacı Gérondif</p>	<p>Örnek: “... et ma gorge se met à émettre, involontairement, des grognements terrifiants” (Pamuk, 2001: 28). SORR</p>
	<p>Farkına varmadan involotairement</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-meden” <p>Örnek: “Kara’ya gözükmeden sofayı geçip merdivenden aşağı nasıl inmişti?” (Pamuk, 2022: 38).</p>	<p>Zarf Zaman Bağlacı Gérondif</p>	<p>Örnek: “Tiens, comment elle a fait, pour passer par le palier et descendre l’escalier sans que Le Noir la voie?” (Pamuk, 2001: 62).</p>
	<p>Gözükmek Voir</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-(I)r...maz” <p>Örnek: “..., ama sokağa çıkarak çıkmaz hızlandım” (Pamuk, 2022: 193).</p>	<p>Venir de + Yakın Geçmiş Zaman (Passé recent) Zaman Bağlacı</p>	<p>Örnek: “..., mais une fois dans la rue, j’ai pu accélérer le pas” (Pamuk, 2001: 320).</p>
	<p>Sokağa çıkmak Une fois dans la rue</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-(I)r...mez” <p>Örnek: “Ama yine de daha eve girer girmez merdivenlerde ikinci katın her zaman daha kuru olduğunu, kemiklerimdeki ağrılara ikinci kata taşınmanın iyi geldiğini söyledim” (Pamuk, 2022: 32).</p>	<p>Venir de + Yakın Geçmiş Zaman (Passé recent) Zaman Bağlacı</p>	<p>Örnek: “..., alors qu’il venait tout juste d’entrer dans la maison pour la première fois, que mon installation au premier étage, qui est toujours sec, n’est pas une mauvaise chose pour mes douleurs de dos” (Pamuk, 2001: 52).</p>
	<p>Girmek Entrer</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-ken” <p>Örnek: “..., nedense kırık parçalara bakarken ağlamaya başladım” (Pamuk, 2022: 13).</p>	<p>Gérondif Zaman Bağlacı Çekimli Fiil Master Fiil</p>	<p>Örnek: “..., et je ne sais pourquoi, en regardant les morceaux brisés, je me suis mis à pleurer” (Pamuk, 2001: 21).</p>
	<p>Bakmak Regarder</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-dikça” <p>Örnek: “Yağmur yağdıkkça ağlıyorum” (Pamuk, 2022: 56).</p>	<p>Zaman Bağlacı Continuer à + Master Fiil Çekimli Fiil</p>	<p>Örnek: “À chaque fois qu’il pleut, je pleure” (Pamuk, 2001: 92).</p>
	<p>Yağmur yağmak Pleuvrir</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-dikçe” <p>Örnek: “Eserimden geriye beni ele verecek kişisel herhangi bir iz kalıp kalmadığını araştırmak için geceleri bu yangın yerine geldikçe üslup sorunları kafama daha da çok üşüşmeye başladı” (Pamuk, 2022: 26).</p>	<p>Zaman Bağlacı Continuer à + Master Fiil Çekimli Fiil</p>	<p>Örnek: “Ces questions de style commencent d’ailleurs à me laisser tout à fait froid, depuis que je m’en reviens nuitamment au terrain vague, pour y chercher si je n’ai pas laissé quelque indice qui puisse me trahir par mes œuvres” (Pamuk, 2001: 42).</p>
	<p>Geri gelmek Revenir</p>	

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<ul style="list-style-type: none"> “-dukça” <p>Örnek: “Birbirlerine tutuldukça daha zekileşen, daha bir kurnaz olup akıllıca dolaplar çeviren bir çifti, hele bir erkeği tanımak isterdim çok” (Pamuk, 2022: 92).</p>	<p>Zarf Zaman bağlacı</p> <hr/> <p>Tutulmak (âşık olmak) Tomber sous le charme</p>	<p>Örnek: “Je serais bien aise, en tout cas de connaître un couple – ou même juste un seul amoureux – qui soit devenu plus malin et plus avisé, plus retors qu’il n’était avant de tomber sous le charme” (Pamuk, 2001 :154).</p>
<ul style="list-style-type: none"> “-dükçe” <p>Örnek: “Geceyi tek başına çocuklarla nasıl geçireceklerini, kepengi tamir edilen pencereleri nasıl sıkı sıkıya kapayacaklarını düşündükçe diken üzerinde oturuyordum” (Pamuk, 2022: 328).</p>	<p>İsmeleştirme Zaman Bağlacı Gérondif Çekimli Fiil Continuer à + Mastar Fiil</p> <hr/> <p>Düşünmek Penser</p>	<p>Örnek: “J’ai souffert ensuite mille morts à la seule pensée que ma chère épouse devrait passer la nuit toute seule avec les enfants, et barricader au mieux la fenêtre donc la contrevent n’était même pas encore parfaitement réparé” (Pamuk, 2001: 552).</p>
<ul style="list-style-type: none"> “-tıkça” <p>Örnek: “Çünkü savaşıkça ustalaşiyor, kendi başına işler çeviriyor, ...” (Pamuk, 2022: 52)</p>	<p>Zaman Bağlacı Çekimli Fiil Gérondif Continuer à + Mastar Fiil</p> <hr/> <p>Savaşmak Rester comme</p>	<p>Örnek: “Il restait sans doute comme expert militaire, il avait des affaires à régler, ...” (Pamuk, 2001: 86).</p>
<ul style="list-style-type: none"> “-tikçe” <p>Örnek: “... İsfahanlı Musavvir, hayatının sonunda kendi resimlerini kendi yakıp yok ettikçe çoğaldığına tanık olmakla kalmamış ...” (Pamuk, 2022: 176).</p>	<p>Zaman Bağlacı Çekimli Fiil Gérondif Continuer à + Mastar Fiil</p> <hr/> <p>Yok etmek Détruire</p>	<p>Örnek: “Ce Sheikh Muhammad d’İspahan n’a pas seulement, à la fin de sa vie, brûlé et détruit toutes ses œuvres, ...” (Pamuk, 2001: 293).</p>
<ul style="list-style-type: none"> “-tukça” <p>Örnek: “Biz konuştukça sanki boya gibi zamanın da kıvamı değişiyor ve vakit geçtikçe geçiyordu” (Pamuk, 2022: 184).</p>	<p>Zaman Bağlacı Çekimli Fiil Gérondif Continuer à + Mastar Fiil</p> <hr/> <p>Konuşmak Parler</p>	<p>Örnek: “Pendant que nous parlions, la consistance du temps, comme de la peinture qu’on étale, semblait se modifier, devenir plus fluide” (Pamuk, 2001: 306).</p>
<ul style="list-style-type: none"> “-tükçe” <p>Örnek: “Hakiki değerim düştükçe mecazi değerim artıyordu” (Pamuk, 2022: 117).</p>	<p>Zaman Bağlacı Çekimli Fiil Gérondif Continuer à + Mastar Fiil</p> <hr/> <p>Değeri düşmek Baisser sa valeur</p>	<p>Örnek: “Je dois sans doute me consoler, au fur et à mesure que ma valeur réelle continue de baisser, du fait que ma valeur symbolique, elle, ne cesse pas de monter” (Pamuk, 2001: 196).</p>
<ul style="list-style-type: none"> “-dığında” <p>Örnek: “O hiç beklemediğim taş darbesiyle kafatasım kenarından kırıldığında, o alçağın beni öldürmek istediğini hemen anladım da öldürebileceğine inanamadım” (Pamuk, 2022: 11).</p>	<p>Zaman Bağlacı</p> <hr/> <p>Kırılmak (Kafatası) Se fendre</p>	<p>Örnek: “Quand ma tempe s’est fendue sous le choc imprévu de caillou, bien que j’aie tout de suite compris que ce salaud voulait me tuer, je n’ai pas pu croire qu’il y parviendrait” (Pamuk, 2001: 16-17).</p>

Çizelge 4.49. (devam) Türkçedeki Fiilimsiler ve Fransızca Çevirileri

<ul style="list-style-type: none"> • “-tığmda” Örnek: “Uyandıklarında aradan şu kadar sene geçtiğini bu yedi gençten birisi insanlar arasına karıştığında, elindeki geçer olmayan sikkeden anlar; çok şaşırırlar” (Pamuk, 2022: 20). 	<p>Gérondif Zaman Bağlacı Çekimli Fiil</p>	<p>Örnek: “Quand ils se réveillent, l’un d’eux, en retournant parmi les hommes, comprend que toutes ces années sont passées, ...” (Pamuk, 2001: 31-32).</p>
	<p>İnsanlar arasına karışmak Retourner</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • “-tüğünde” Örnek: “Yüzün pencerede bana nur gibi gözükütüğünde, bunun Allah’ın bana bir ihsanı olduğundan başka bir şey düşünmedim” (Pamuk, 2022: 93). 	<p>Zaman Bağlacı</p>	<p>Örnek: “Quand la lumière de ton visage m’est apparue à la fenêtre, je n’y ai rien vu d’autre qu’une grâce octroyée par le Très-Haut” (Pamuk, 2001: 157).</p>
	<p>Gözükmek Apparaître</p>	

Yukarıdaki çizelgeye bakıldığında Türkçedeki fiilimsi yapıların Fransızcaya çeşitli yöntemlerle çevrildiği görülmektedir. Örneğin isim fiiller genellikle mastar veya hedef dilde kalıplaşmış ifadelerle aktarılmıştır. Sıfat-fiillerin Fransızcaya sıfat, basit ilgi zamirleri ya da farklı zaman kipleri ile çevrildiği anlaşılmaktadır. Zarf-fiillerin ise çoğunlukla gérondif ve zaman bağlaçları ile çevrildiği saptanmıştır. Çevirmenin bazı durumlarda kaynak metindeki cümlenin anlamından ziyade bağlamı göz önünde bulundurarak hedef dil odaklı bir yaklaşımla çeviri yaptığı gözlemlenmiştir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada Türkçedeki fiilimsilerin Fransızcaya çevirisi incelenmiştir. Bu inceleme Toury'nin "Erek Odaklı Çeviri Kuramı" ve "Genel Çeviri Stratejileri" çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda çalışmada örneklem olarak Orhan Pamuk'un "*Benim Adım Kırmızı*" adlı eseri ve bu eserin Gilles Authier tarafından "*Mon Nom est Rouge*" adıyla Fransızcaya yapılan çevirisi incelenmiştir. Örneklem olarak bu eserin seçilmesindeki en önemli sebeplerden birisi bu eserin Türkçe dilbilgisi fiilimsi konularında oldukça fazla örnek içermesidir. İncelemeler her fiilimsi eki için birer örnek olacak şekilde toplamda kırk sekiz çizelge ile aktarılmıştır. Alana katkı sağlamak amaçlı incelemeler Gideon Toury'nin betimleyici çeviri çalışmaları kapsamında erek odaklı çeviri kuramları dikkate alınarak ele alınmıştır. Bu kuramlar bağlamında çalışmamızdaki örnek çözümlerinin "yeterlilik" ve "kabul edilebilirlik" kutuplarından hangisine daha yakın olduğu belirlenmeye çalışılmıştır.

Örneklem Toury'nin çeviride belirlediği normlara göre değerlendirilmiş ve başlangıç normu olarak adlandırılan süreç öncesi normlar kapsamında ele alındığında çeviri eserde kaynak metin yazarı hakkında kısa bir bilgi verildiği gözlemlenmiştir. Çevirmenin çevirisinde okuyucuyu bilgilendirerek hedef kitlede anlaşılır olmayı ve çevirisinin kabul edilebilir nitelikte olmasını amaçlamış olduğu söylenebilir. Hedef dildeki bölümler ve metinler süreç normları kapsamında incelendiğinde kaynak metin ile arasında farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir.

Öncül normlar kapsamında ele alınan çeviri eserin çözümlemesinde tez çalışmasının temel kaynağı olarak seçilen fiilimsi örneklerinden hareketle çevirmenin kendi tercihleri ile belirlediği çeviri kararlarına başka bir deyişle çeviri normlarına göre kullanılan çeviri stratejileri belirlenmiştir. Buradan hareketle çevirmenin hangi dil ve kültüre daha yakın durduğu saptanmıştır. Çeviri çözümleme sürecinde Toury'nin erek odaklı çeviri kuramına göre incelenen fiilimsiler çevirmen daha çok hedef dil ve normlarını ön planda tutmuştur. Bundan dolayı da hedef dil ve kültüre daha yakın olan bu çeviri eser kabul edilebilir olarak tanımlanabilir. Ancak yapılan her bir çeviriyi her zaman tamamıyla kabul edilebilir veya yeterli olarak değerlendirmek mümkün

değildir. Çünkü yabancı bir dilden ana dile çeviri yapılırken amaç genel olarak hedef dil olacağından çevirmen farkında olarak veya olmadan hedef odaklı bir çeviri yaklaşımı benimser. Aslında çevirmen farklı bir dilden ana diline çeviri yaptığına ana dilini daha iyi bildiği için çevirisinin çoğunlukla hedef dil odaklı olduğu söylenebilir. Bu bağlamdan hareketle kaynak dil Türkçeden Fransızcaya aktarılan fiilimsilerin genellikle fiilimsilerde kullanılacak kelimeye göre ayrı bir cümle yapısı veya sözcük türü olarak Fransızcaya çevrildiği tespit edilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda isim-fiil yapılarının Fransızcaya mastar ve cümle içinde fiil yapılarıyla aktarıldığı; sıfat-fiillerin ilgi zamirleri ve sıfat sözcük türü ile çevrildiği; zarf-fiillerin ise Gérondif zarf yapısı, zarf sözcük türü ve zaman bağlaçları ile aktarıldığı gözlemlenmiştir. Çeviri stratejilerin bağlamında ele alındığında ise örneklemin çevirisinde çevirmenin çeviri stratejilerinden ekleme ve çıkarma stratejilerine daha çok başvurduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu çevirinin kaynak metinden daha ziyade hedef dil ve kültüre daha uygun olarak çevrildiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla örnekleminizin Toury'nin yeterlilik ilkesinden çok kabul edilebilirlik ilkesine daha yakın olduğu görülmektedir.

Türkçedeki fiilimsiler konusu ana dili Türkçe olan bireylerin bile zorlandığı konulardan biri olup Fransızcadaki karşılıkların bu örneklem üzerinden incelenmesi alanındaki çalışmalara yol gösterici nitelikte olabileceği öngörülmektedir.

Son olarak Türkiye'de çeviri ve çeviribilim alanında yapılan çalışmalar incelendiğinde Türkçe dilbilgisindeki zorlu konulardan biri olan fiilimsilerin Fransızcaya çevirileri üzerine neredeyse hiç çalışma yapılmadığı saptanmıştır. Başka bir deyişle bu çalışma Türkiye'de Türkçedeki fiilimsilerin Fransızcaya çevirileri konusunda ilk tez olma özelliğini taşımaktadır. Bu açıdan bakıldığında bu çalışmanın Türkçedeki fiilimsilerin Fransızcaya çevirileri konusunda yapılacak olan yeni çalışmalara önemli katkılar sunacağı ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksan, D. (2006). Anlambilim, Anlambilim konuları ve Türkçenin Anlambilimi. Ankara: Engin Yayınevi.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil-ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akşit, G. (2013). *Çeviri: Dillerin Dili*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*. Ankara: TDK Yayınları.
- Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: TDK Yayınları.
- Berk, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil.
- Demir, T. (2006). *Türkçe dilbilgisi*. Ankara: Kurmay Kitabevi.
- Ediskun, H. (1999). *Türk dilbilgisi Sesbilgisi, Biçimbilgisi, Cümlebilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (1990). *Üniversiteler için Türk Dili*. İstanbul: Bayram Basım/Yayım/Tanıtım.
- Gencan, T. N. (1979). *Türk Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Gürçağlar, Ş. T. (2019). *Çevirini ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları.
- Hengirmen, M. (2007). *Türkçe Dilbilgisi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Karahan, L. (2010). *Türkçede Sözdizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kayra, E., & Aslan, N. (1996). Yabancı Dil Öğretiminde Genel Kültür ve Çeviri Olgusu. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(4), 169-176.
- Khan, H. (2019). *Salebi'nin Kısasü'l-Enbiyâ Eserinin Eski Anadolu Türkçesine Çevirileri: Betimleyici Çeviri Kuramları Işığında Karşılaştırmalı Bir İnceleme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kurumu, T. D. (tarih yok). <https://sozluk.gov.tr/>. <https://sozluk.gov.tr/>: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Leontiç, M. (2017). Türkçede Fiilimsiler. *"Gotçe Delçev" Üniversitesi*, 73.
- Öner, B.-I. (2001). *Çeviribilimde bireysel kuramlardan geniş ölçekli bir bakış açısına doğru Çeviri Kuramlarını Düşünürken*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Pamuk, O. (2011). *Mon Nom est Rouge*. Gallimard.

- Pamuk, O. (2022). *Benim Adım Kırmızı*. Yapı Kredi Yayınları.
- Şevik, N., Tosun, M., & Gündoğdu, M. (2015). Skopos Kuramını Yeniden Anlamak: Skopos Kuramında Amaç Kavramına Geniş Ölçekli Bir Bakış. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 179-196.
- Tanrikulu, L. (2018). Çoğuldizge Kuramı Işığında Sabahattin Ali'nin İçimizdeki Şeytan Adlı Romanının İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitimi Dergisi*, 29-30.
- Taş, S. (2017). Kültürel Unsurların Çevirisi ve Çeviri Stratejileri. *HUMANITAS Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(10), 1-14.
- TDK, (Türk Dil Kurumu). (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Tok, Z. (2019a). Şiir Çevirisi ve Fransızcadaki Söz Sanatlarının Türkçeye Aktarımı. *Social Sciences Studies Journal, Cilt 5, Sayı 34,*, 2253-2260.
- Tok, Z. (2019b). Türkçe ve Fransızca Yazışma Metinlerinin Çeviri Yönünden İncelenmesi,. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 559-576.
- Tosun, M. (2002). *Dil Edincini Asan Bir Edim Olarak Çeviri Eylemi: Çeviri Kuramlarının Gelişiminde Paradigma Değişimi*. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Toury, G. (1995). *Descriptive Translation Studies and Beyond*. Amsterdam ve Philadelphia: John Benjamins.
- Tunalı, G. (2006). *Çevirmen kimlikleri: Tarihsel, Dizgeci ve Eleştirel Bir Yaklaşım*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi - Yüksek Lisans Tezi.
- Uygur, N. (1962). DİL ve Çeviri. *Türk Dili Dergisi*.
- Ünsal, G. (2020). Betimleyici çeviri kuramı ışığında bir öykü incelemesi: 'Mademoiselle Perle' örneği. *RUMELİDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 21, 1005-1016.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Vermeer, H. J. (1992). *Skizzen zu einer Geschichte der Translation: Anfänge – Von Mesopotamien bis Griechenland, Rom und das frühe Christentum bis Hieronymus*. Frankfurt: Verlag für Interkulturelle Kommunikation.
- Yalçın, P. (2011). Fransızca söz kalıplarının Türkçe'ye çevirilerindeki eşdeğerlilik ve stratejileri., (s. 519-529). Kırıkkale.
- Yalçın, P., & Yağcı Çınar, Ş. (2022). Yabancı Dil Olarak Fransızca Öğretiminde Yorumlayıcı Çeviri Kuramı Işığında Çeviri Stratejileri: J. J. Rousseau'nun "Émile ou De l'Éducation" Adlı Eserinin İncelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 115-147.

Yazıcı, M. (2005). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları* . İstanbul: Multilingual.

Yener, İ. B. (1999). *Açıklamalı Çeviri Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Yeşilyurt, Ş. (2018). "AsI" Sıfat Fiil Ekinin Türk ve Yabancı Öğrencilere Öğretimi Üzerine Bir İnceleme. *International Scientific Research Congress on Humanities and Social Sciences*, 32-41.

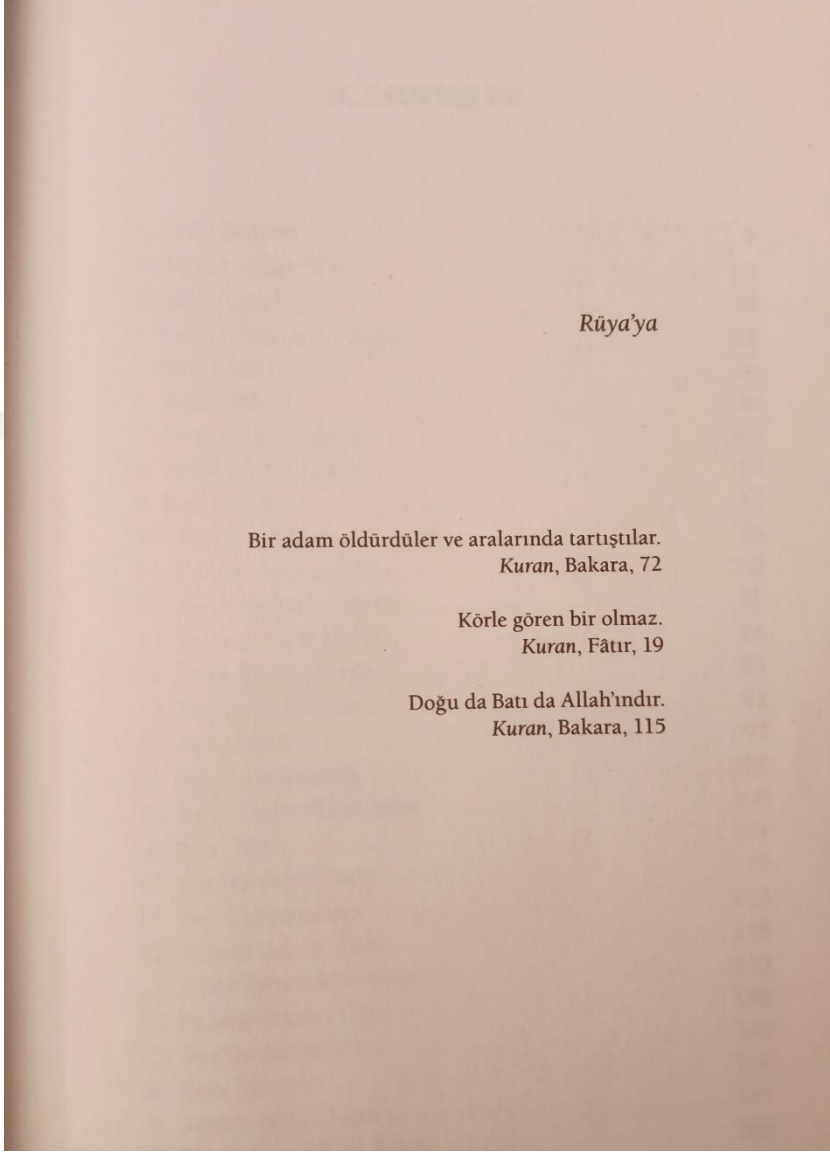

EKLER

EK-1 Kaynak Metin Ön Kapağı

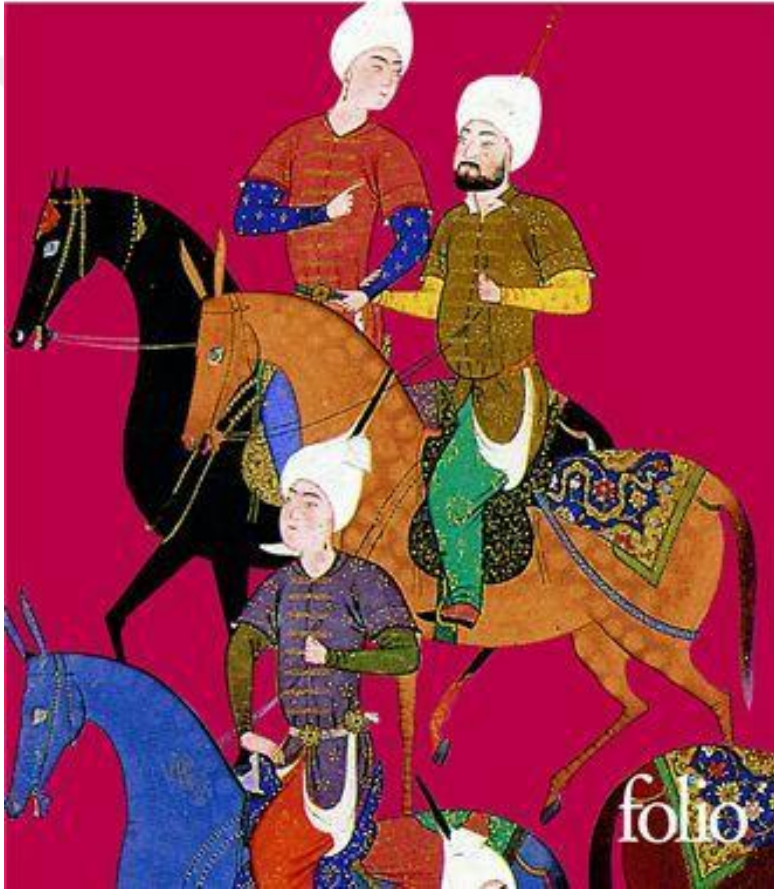

EK-2 Kaynak Metin İç Sayfası

Orhan Pamuk

Mon nom est Rouge

EK-4 Hedef Metin İ Sayfası

Orhan Pamuk est né en 1952 à Istanbul. Il a fait des études d'architecture, de journalisme et a effectué de longs séjours aux tats-Unis (Université d'Iowa, Université Columbia).

Ses livres, traduits en plusieurs langues, ont remporté trois grands prix littéraires en Turquie. *Le livre noir* (Folio né 2897) a reçu le prix France-Culture 1995 et *Mon nom est Rouge* le prix du Meilleur livre étranger en 2002.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : ÖZTÜRK, Emel

Eğitim Bilgileri

-

Yabancı Dil

-

Yayımlar (Diğer)

-

